

O P R O E P I N G
voor de op woensdag 31 januari 2024 vanaf 19.30 uur
te houden vergadering
van de Raad der gemeente Hengelo

AGENDA:

		zaak- nummer	port. houder
A	Algemeen		
A01	Opening		
A02	Vaststellen agenda		
A03	Vragenkwartier (zie art. 46 Reglement van Orde voor de gemeenteraad)		
A04	Bestuurlijke actualiteiten (van het college)		
A05	Toelating L.A.M. Lensink als raadslid	3703353	Schelberg
A06	Benoeming fractievertegenwoordiger ProHengelo	3705709	Schelberg
B	Hamerstukken 		
B01	Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024-2026	3680563	Schelberg
B02	Parameters herzieningen 2024	3667702	Steen
C	Voorstellen met tussenkomst van de Politieke Markt		
D	Voorstellen zonder tussenkomst van de Politieke Markt		
D01	Archiefverordening gemeente Hengelo 2023	3597749	Freriksen
D02	Controleprotocol 2023	3656316	Schelberg

Hengelo, 15 januari 2024

De voorzitter van de raad,

De heer S.W.J.G. Schelberg

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3703353	GRI – Hartendorp	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3703353 - Toelating L.A.M. Lensink als raadslid			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. De heer L.A.M. (Luc) Lensink toe te laten als raadslid.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het raadslid mevrouw Hekman heeft afscheid genomen als raadslid en dit schriftelijke bevestigd. Hierdoor is er een vacature ontstaan in de raad binnen de fractie van VVD.
Met de toelating van de heer Lensink (VVD) als nieuw raadslid, wordt in deze vacature voorzien.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

31 JANUARI 2024

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3703353	GRI - Hartendorp	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3703353 - Toelating L.A.M. Lensink als raadslid			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. De heer L.A.M. (Luc) Lensink toe te laten als raadslid.

INLEIDING

Door het vertrek van mevrouw S.G.R. Hekman, die met ingang van 1 januari jl. ontslag heeft genomen als raadslid, is er een vacature ontstaan in de raad bij de fractie van de VVD. Met het voorliggende besluit om de heer Lensink als nieuw raadslid toe te laten wordt in deze vacature in de raad voorzien.

ARGUMENTEN

1.1. Vacatures in de gemeenteraad dienen zo spoedig mogelijk te worden ingevuld

Door het vertrek van het raadslid S.G.R. Hekman is er een vacature ontstaan in de raad. Conform de geldende regels van opvolging, zoals deze in de Kieswet en de Gemeentewet zijn neergelegd, wordt de heer Lensink ter toelating voorgedragen.

Op grond van artikel W2 van de Kieswet zijn de volgende personen buiten beschouwing gelaten voor benoeming:

1. M.S.B. Boers, omdat hij al lid is van de raad;
2. B.J.M. Schoemaker-Olde Olthof, omdat zij al lid is van de raad;
3. G.G. Gerrits, hij wethouder is;
4. S.M. Janssen, omdat hij al lid is van de raad;
5. C. van der Zweth-Maijer, omdat zij al lid is van de raad;
6. S.G.R. Hekman, omdat het haar vacature betreft.

De heer Lensink is op 12 januari 2024 benoemd verklaard door de voorzitter (Burgemeester) van het centraal stembureau en heeft deze benoeming op 23 januari 2024 schriftelijk aanvaard.

KANTTEKENINGEN

De burgemeester informeert de raad en overhandigt de benodigde documenten voor onderzoek aan een commissie, bestaande uit drie personen. Dit onderzoek vindt plaats op de in artikel 5a van het 'Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad en de politieke markt' aangegeven wijze.

Daarbij gaat de commissie na, of de benoemde aan de vereisten voor het lidmaatschap voldoet en geen met het lidmaatschap onverenigbare betrekkingen vervult. De commissie doet verslag van het onderzoek en bij een positief advies legt de benoemde in handen van de voorzitter de eed of belofte af en is hij toegelaten als raadslid. Daarna kan hij direct deelnemen aan de werkzaamheden van de raad.

BIJLAGEN

In handen van de commissie van de geloofsbrieven, via de griffier:

- Benoemingsbesluit in verband met ontslag gemeenteraadslid
- Kennisgeving benoeming
- Aanneming benoeming
- Mededeling inzake openbare betrekkingen
- Uittreksel uit de basisregistratie personen (BRP)

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3705709	GRI – Hartendorp	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3705709 - Benoeming fractievertegenwoordiger Pro Hengelo			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

Dhr. B.G. van Wakeren te benoemen als fractievertegenwoordiger voor Pro Hengelo voor het resterende deel van de raadsperiode 2022-2026.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Om beoogd nieuwe raadsleden mee te laten draaien in de politieke arena, maar ook om (kleine) fracties te ondersteunen, heeft de raad van Hengelo bepaald dat elke fractie maximaal 2 fractievertegenwoordigers mag laten benoemen.

De fracties zijn na de gemeenteraadsverkiezingen op 16 maart 2022 uitgenodigd om (nieuwe) kandidaten voor benoeming als fractievertegenwoordiger voor te dragen. Binnen de fractie van Pro Hengelo wordt middels dit voorstel een tweede fractievertegenwoordiger voorgedragen.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

31 JANUARI 2024

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3705709	GRI – Hartendorp	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3705709 - Benoeming fractievertegenwoordiger Pro Hengelo			

BESLUIT

Aan de raad wordt voorgesteld om de heer B.G. van Wakeren te benoemen tot fractievertegenwoordiger voor Pro Hengelo voor het resterende deel van de raadsperiode 2022-2026

INLEIDING

Om beoogd nieuwe raadsleden mee te laten draaien in de politieke arena, maar ook om (kleine) fracties te ondersteunen, heeft de raad van Hengelo bepaald dat elke fractie maximaal 2 fractievertegenwoordigers mag laten benoemen.

De fracties zijn na de gemeenteraadsverkiezingen op 16 maart 2022 uitgenodigd om (nieuwe) kandidaten voor benoeming als fractievertegenwoordiger voor te dragen. De fractie van de Pro Hengelo heeft op dit moment 1 fractievertegenwoordiger.

In artikel 6b van het "Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad en de politieke markt gemeente Hengelo" is de voordracht en benoemingsprocedure van deze fractievertegenwoordigers geregeld.

ARGUMENTEN

De heer B.G. van Wakeren heeft zijn formulier nevenfuncties/onverenigbare betrekkingen ingeleverd en tezamen met een uittreksel uit het bevolkingsregister en een kieslijst van de laatste raadsverkiezingen, worden deze "geloofsbrieven van de fractievertegenwoordigers" aan de raad overhandigt.

De burgemeester benoemt een onderzoekscommissie, bestaande uit 3 raadsleden, bijgestaan door de griffier. Deze commissie onderzoekt de documenten en doet verslag van het onderzoek. Bij een positief advies kan de raad besluiten om tot benoeming over te gaan.

Na benoeming door de raad wordt de heer Van Wakeren uitgenodigd om de eed, dan wel de belofte, conform artikel 14 van de gemeentewet, af te leggen in handen van de voorzitter van de raad.

KANTTEKENINGEN

N.v.t.

BIJLAGEN

Bijlagen in handen van de commissie geloofsbrieven:

- *Uittreksel bevolkingsregister*
- *Verklaring openbare betrekkingen/ nevenfuncties*
- *Kieslijst Gemeenteraadsverkiezingen 16 maart 2022*

Behandelvorschlag

Onderwerp	Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024-2026		
Zaaknummer	3680563	Portefeuillehouder	Sander Schelberg
Belangrijkste beslis/- besprekpunten	De gemeenteraad wordt voorgesteld om: - het Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024 – 2026 vast te stellen.		
Historie	Minimaal eens in de vier jaar moet de gemeenteraad veiligheidsbeleid vaststellen. Dit beleid vormt de basis voor de gemeente om effectief te sturen op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en de gezamenlijke inzet met alle relevante partners. Bij de totstandkoming van het integraal veiligheidsbeleid hebben meerdere lokale en regionale partners samengewerkt om de veiligheidssituatie in kaart te brengen. Op basis van politiecijfers is de feitelijke onveiligheid in beeld gebracht. Vervolgens hebben betrokken adviseurs en partners in meerdere sessies hun perspectieven gedeeld. Tijdens de Themabijeenkomst veiligheid van 12 april en in de politieke markt van 7 november 2023 is uitgebreid stilgestaan bij de veranderingen die gaande zijn in de samenleving op het gebied van veiligheid en criminaliteit en wat daarbij belangrijk is voor de raad in het beleid.		

Politieke Markt	16 januari 2024			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Daals	Eeftink	Raadzaal	Bestuur	90 min
Doel van de sessie	Oordeelsvorming			
Behandeladvies	Na een korte inleiding door de portefeuillehouder wordt de fracties gevraagd hun oordeel te geven over het voorliggende Integraal Veiligheidsbeleid Hengelo 2024.			
Spreekrecht publiek	Ja	duur: maximaal 5 minuten aan het begin van de politieke markt. S.v.p. aanmelden via raadsgriffie@hengelo.nl .		

Raad	31 januari 2024	
Doel van de sessie	Besluitvorming – Hamerstuk	
Behandeladvies	Op basis van de bespreking in de politieke markt wordt dit voorstel als hamerstuk geagendeerd voor behandeling in de gemeenteraad.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3680563	Heijnen, Remco	RL-LV	Sander Schelberg
ONDERWERP			
3680563 - Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024-2026			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. Het Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024 – 2026 vast te stellen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Minimaal eens in de vier jaar moet de gemeenteraad veiligheidsbeleid vaststellen. Dit beleid vormt de basis voor de gemeente om effectief te sturen op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en de gezamenlijke inzet met alle relevante partners.

Het huidige veiligheidsbeleid loopt tot en met 2024. Door de crises de wens om het beleid synchroon te laten lopen met het meerjarenbeleidsplan van de politie, wordt begin 2024 dit nieuwe integraal veiligheidsplan aan de gemeenteraad van Hengelo voorgelegd.

In de totstandkoming van het integraal veiligheidsbeleid hebben meerdere lokale en regionale partners samengewerkt om de veiligheidssituatie in kaart te brengen. Op basis van politiecijfers is de feitelijke onveiligheid in beeld gebracht. Vervolgens hebben betrokken adviseurs en partners in meerdere sessies hun perspectieven gedeeld. Tijdens de raadsbijeenkomst op 12 april en de politieke markt is uitgebreid stilgestaan bij de veranderingen die gaande zijn in de samenleving op het gebied van veiligheid en criminaliteit en wat daarbij belangrijk is voor de raad in het beleid.

Het beleid bevat de ambities en doelstellingen waarmee de gemeente regie voert op veiligheid. Vijf thema's zijn beschreven die de veiligheidsagenda vormen voor de komende periode: ondermijnende criminaliteit, digitale veiligheid, zorg en veiligheid, jeugd en veiligheid en maatschappelijke stabiliteit. Voor ieder thema is benoemd wat we willen bereiken en hoe we dat gaan doen.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3680563	Dooren, Marloes	RL-LV	Sander Schelberg
ONDERWERP			
3680563 - Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024 – 2026			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. Het Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024 – 2026 vast te stellen.

INLEIDING

Minimaal eens in de vier jaar moet de gemeenteraad veiligheidsbeleid vaststellen. Dit beleid vormt de basis voor de gemeente om effectief te sturen op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en de gezamenlijke inzet met alle relevante partners.

Het huidige veiligheidsbeleid loopt tot en met 2024. Door de nieuwe raadsperiode, het coalitieakkoord, de coronacrisis, de vluchtelingenopvang en afstemming op andere beleidsontwikkelingen achten we het verstandig in 2023 de doelen opnieuw te bepalen en begin 2024 vast te stellen.

In de totstandkoming van het integraal veiligheidsbeleid hebben meerdere lokale en regionale partners samengewerkt om de veiligheidssituatie in kaart te brengen. Op basis van politiecijfers is de feitelijke onveiligheid in beeld gebracht. Vervolgens hebben betrokken adviseurs en partners in meerdere sessies hun perspectieven gedeeld. Tijdens de raadsbijeenkomst op 12 april en de politieke markt is uitgebreid stilgestaan bij de veranderingen die gaande zijn in de samenleving op het gebied van veiligheid en criminaliteit en wat daarbij belangrijk is voor de raad in het beleid.

Het beleid bevat de ambities en doelstellingen waarmee de gemeente regie voert op veiligheid. Vijf thema's zijn beschreven die de veiligheidsagenda vormen voor de komende periode: ondermijnende criminaliteit, digitale veiligheid, zorg en veiligheid, jeugd en veiligheid en maatschappelijke stabiliteit. Voor ieder thema is benoemd wat we willen bereiken en hoe we dat gaan doen. De volgende uitgangspunten zijn hierbij leidend:

1 Innovatieve en informatiegestuurde veiligheid

Om te werken aan een toekomstbestendig veiligheidsbeleid, moet onze basis op orde zijn. Ons beleid en onze processen moeten op orde zijn. Dit vormt het fundament om op te bouwen. We sluiten aan op het veranderende karakter van het veiligheidslandschap. Dat betekent dat we innovatief moeten zijn bij onze inzet op traditionele en nieuwe vormen van criminaliteit en (on)veiligheid. Innovatief door informatiegestuurd te werken, met open en gesloten bronnen, themagerichte dashboards en visualisaties.

2 Wijkgericht werken

Om goed te weten wat er speelt in de samenleving, moeten wij dichterbij inwoners komen. We werken op basis van een wijkgerichte aanpak. Voor het publieke vertrouwen en om bewustwording van risico's te stimuleren en meldingsbereidheid te bevorderen, is het van essentieel belang dat wij zichtbaar zijn. In de strijd tegen ondermijnende criminaliteit vormt weerbaarheid het schild dat een samenleving beschermt en verdedigt.

3 Integrale samenwerking

Onze samenleving verandert in een hoog tempo. Kennisdeling en samenwerking blijft de basis voor succes. Integraal en programmatisch samenwerken staat daarom centraal in ons streven naar een effectief en samenhangend veiligheidsbeleid. Samenwerken met inwoners, ondernemers, ketenpartners, met andere gemeenten en de Veiligheidsregio Twente in de regio. Criminaliteit houdt zich nu eenmaal niet aan de gemeentegrenzen. Wij zijn in deze samenwerking een betrouwbare partner.

ARGUMENTEN

1.1 Vaststellen van veiligheidsbeleid door de gemeenteraad is een wettelijke verplichting

De zorg voor openbare orde en veiligheid is van oudsher een van de voornaamste taken van de overheid. De verantwoordelijkheid voor het veiligheidsbeleid op lokaal niveau ligt bij de gemeente. Op basis van artikel 38b, lid 1, politiewet stelt de gemeenteraad ten minste eens per vier jaar de doelen vast die de gemeente op het terrein van de veiligheid nastreeft door de handhaving van de openbare orde en de hulpverlening door de politie. Deze doelen worden verwoord in het integraal veiligheidsbeleid.

1.2 Vaststelling van dit beleid ondersteunt integrale verantwoordelijkheid en uitvoering

Vaak wordt de rol van de gemeente op het gebied van veiligheid verklaard vanuit artikel 172 gemeentewet, waarin staat dat de burgemeester belast is met de handhaving van de openbare orde. De burgemeester is portefeuillehouder in het college. Echter, openbare orde en veiligheid is een onderwerp dat vraagt om een integrale benadering waar het college als geheel een verantwoordelijkheid in heeft. Dat krijgt vorm met de vaststelling van voorliggend integraal veiligheidsbeleid.

1.3 Veiligheid is een belangrijk onderdeel van de strategische agenda

Als stad willen we ons blijven ontwikkelen. Vanuit onze koers voor 2040 zetten we ons in om onderscheidend te zijn voor bedrijven en werkenden in de top-technologische sector. We willen een aantrekkelijke en bruisende stad zijn, maar ook een veilige en weerbare stad. Want veiligheid loopt als een rode draad door vele thema's en beleidsterreinen heen. Zonder veiligheid kunnen bewoners zich niet vrij bewegen en komen buurten moeizaam tot ontwikkeling. Zonder veiligheid missen bedrijven het vertrouwen om te kunnen investeren, om te ondernemen. Zonder veiligheid geldt het recht van de sterkste. Zonder veiligheid geen vrijheid.

1.4 Veiligheid verandert en vraagt om een stevige doorontwikkeling naar een weerbare stad

Werken aan veiligheid betekent vooral: werk in uitvoering, voortbouwen op het bestaande en leren van opgedane ervaringen. Veilig zijn of je veilig voelen is voor iedereen anders en afhankelijk van veel factoren. Nieuwe vormen van onveiligheid dienen zich aan. Dit vraagt aandacht van ons allemaal. Van burger tot bestuurder. We willen daarom werken aan een weerbare stad. Een stad met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners die zich samen (als keten) bewust zijn van bestaande en nieuwe fysieke en sociale veiligheidsrisico's. Samen hebben wij het vermogen hier tijdig, kundig en flexibel op te reageren en daarmee risicovolle invloeden te remmen en te voorkomen. Met weerbaarheid van jongeren, wijken, ondernemers én de gemeente.

1.5 De raad heeft ambitie uitgesproken gezien de stevige maatschappelijke opgave waar Hengelo voor staat

Tijdens de politieke markt van 7 november 2023 geven raadsleden afzonderlijk aan het thema veiligheid ontzettend belangrijk te vinden. Er zijn zorgen. Er gebeurt veel wat we niet eens zien. De gekozen thema's in het veiligheidsbeleid sluiten goed aan op de problemen die inwoners ervaren. Ondermijning is het meest intensieve thema waar we op moeten inzetten. Ook is er een hoog ambitieniveau voor het verbeteren van de veiligheidsbeleving. Veiligheid en vertrouwen is de smeerolie van de samenleving. Dat vraagt van ons dat we als gemeente in de haarvaten opereren met een wijkgerichte aanpak. Er zijn veel thema's die aandacht verdienen. Betere samenwerking, informatiedeling, wendbaarheid en een voorbeeld zijn voor de samenleving zijn expliciet genoemde aandachtspunten. Meerdere raadsleden stellen vragen over beschikbare capaciteit en of er voldoende middelen zijn om het programma goed uit te voeren.

KANTTEKENINGEN

1.1 Er is een inhaalslag en investering nodig

Het veiligheidsbeleid in Hengelo heeft de afgelopen jaren niet de aandacht gekregen die het verdiende. Dit is begrijpelijk en verklaarbaar, gezien de impact van de coronacrisis, gevolgd door de vluchtelingencrisis, die zijn tol eiste van de organisatie en de werkzaamheden. Daarnaast zijn er diverse personeelswisselingen geweest. Ook heeft er reeds een noodzakelijke uitbreiding plaatsgevonden met 2 fte in 2022 en 2023. Het college koerst nu op een ambitieus veiligheidsbeleid. Dit vereist een inhaalslag en een intensivering van inspanningen gekoppeld aan de strategische agenda en specifiek het dwarsthema wijkgericht werken.

1.2 Op koers blijven onder invloed van dagelijkse hectiek

Voor de komende periode staat de uitdaging centraal om duurzaam en integraal samen te werken aan de vastgestelde doelen in het Integraal Veiligheidsplan. Het is essentieel om niet te worden overweldigd door de dagelijkse hectiek en weloverwogen keuzes te maken, aangezien niet alles tegelijkertijd kan worden aangepakt. Dat vraagt om regelmatige afstemming met CMT en college voor de sturing op het uitvoeringsplan.

1.3 Aandacht voor monitoring van effecten door goede indicatoren en meetinstrumenten

Hoe kunnen we controleren of de genomen maatregelen daadwerkelijk leiden tot het beoogde effect? Dit is niet altijd eenvoudig voor het veiligheidsplan. Hoe meten we bijvoorbeeld het preventieve effect van ingezette maatregelen? Mensen zullen niet snel toegeven dat ze van hun kwaadwillende plannen hebben afgezien vanwege overheidsacties. Daarom werken we met kwalitatieve doelen, omdat cijfers slechts een beperkte weergave zijn van de werkelijke praktijk. Bovendien is het vaak moeilijk precies te meten in hoeverre een instrument daadwerkelijk invloed heeft gehad. Daarom hechten we veel waarde aan de interpretatie van de praktijk. Onze ambitie is niet uitsluitend gebaseerd op bestaande statistieken, maar ook op de verhalen van inwoners en de ervaringen van professionals aan de frontlinie. Deze waardevolle bronnen maken integraal deel uit van onze analyse en geven richting aan onze doelen. Op deze manier streven we ernaar een impactvolle verandering teweeg te brengen die aansluit bij de behoeften en ervaringen van de betrokkenen.

VERVOLG

Bestuurlijk vervolg

De uitvoering van het integraal veiligheidsbeleid volgt in een jaarlijks uitvoeringsplan. Deze vaststelling is een verantwoordelijkheid van het college. Het college informeert de raad hierover.

Financiën

Het is gezien de opgave en het ambitieniveau die de gemeenteraad heeft uitgesproken tijdens de politieke markt op 7 november 2023 aannemelijk dat er - al dan niet tijdelijk – extra investeringen nodig zullen zijn. Deze zullen via de reguliere planning & control-cyclus aan de gemeenteraad worden voorgelegd ten behoeve van de integrale afweging.

Communicatie

Het uiteindelijk door uw raad vastgestelde integraal veiligheidsbeleid Hengelo wordt conform de huisstijl opgesteld en gepubliceerd op de website van de gemeente Hengelo.

Uitvoering

Na vaststelling volgt de uitwerking in het uitvoeringsplan voor 2024 en de integrale afstemming met afdelingen en teams in de organisatie over de gecoördineerde inzet.

Evaluatie

Om te voorkomen dat de waan van de dag er toe leidt dat de beoogde doelstellingen niet worden behaald, wordt de uitvoering hiervan ieder kwartaal gemonitord. Dit leidt tot een veiligheidseffectrapportage (jaarverslag) als basis van de actualisering van het uitvoeringsplan en de verantwoording in de jaarrekening.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Concept Integraal Veiligheidsbeleid Hengelo 2024-2026

Bijlage 2: Veiligheidsbeeld Hengelo

Veiligheid in actie

**Samen werken aan de
toekomst van Hengelo**

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Wettelijk kader	4
1.2 Veiligheidsanalyse	4
1.3 Reikwijdte beleid	4
1.4 Relaties met andere beleidsontwikkelingen	4
1.5 Monitoring en sturing	5
1.6 Kwalitatieve doelen	5
1.7 Tot slot	5
2 Veiligheidsbeeld Hengelo	6
3 Hengelose Ambitie	7
De algemene ambitie - Wat willen we bereiken?	7
Een visie op veiligheid - Hoe gaan we dat doen?	7
4 De veiligheidsagenda met vijf thema's	8
4.1 Ondermijnende criminaliteit	9
4.2 Digitale veiligheid	11
4.3 Zorg & veiligheid	13
4.4 Jeugd & Veiligheid	15
4.5 Maatschappelijke stabiliteit	17

Voorwoord

Als stad willen we ons blijven ontwikkelen. Vanuit onze koers voor 2040 zetten we ons in om onderscheidend te zijn voor bedrijven en werkenden in de top-technologische sector. We willen een aantrekkelijke en bruisende stad zijn, maar ook een veilige en weerbare stad. Want veiligheid loopt als een rode draad door vele thema's en beleidsterreinen heen. Zonder veiligheid kunnen bewoners zich niet vrij bewegen en komen buurten moeizaam tot ontwikkeling. Zonder veiligheid missen bedrijven het vertrouwen om te kunnen investeren, om te ondernemen. Zonder veiligheid geldt het recht van de sterkste. Zonder veiligheid geen vrijheid.

Werken aan veiligheid betekent vooral: werk in uitvoering, voortbouwen op het bestaande en leren van opgedane ervaringen. Het werken aan de ambities uit het veiligheidsbeleid ging de afgelopen jaren niet zonder slag of stoot. Door met name de coronacrisis en aansluitend de oorlog in Oekraïne en de opvang van vele vluchtelingen. Veel inzet was nodig voor deze onverwachte en ongewenste gebeurtenissen. Veiligheid blijkt dan weer een dynamisch onderwerp te zijn en zeker niet altijd stabiel. Wendbaarheid door opnieuw te prioriteren is dan van belang. En dat hebben we met elkaar in Hengelo goed gedaan. De gestelde ambities van de voorgaande jaren blijven onverminderd belangrijk voor de nieuwe periode. Dat blijkt ook uit de veiligheidsanalyse. We zien daarin ook kansen en mogelijkheden om bepaalde thema's te clusteren en beter te prioriteren. Tijd en capaciteit zijn schaarse middelen, die we moeten inzetten op de thema's die er het meest toe doen.

Een belangrijk thema voor de komende jaren blijft de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Criminelen maken gebruik van legale constructies, om hun illegale activiteiten mogelijk te maken of te verhullen. Wij moeten als overheid samenwerken om dit te voorkomen en te stoppen. We zien daarnaast een verschuiving van criminaliteit in de digitale wereld, waar steeds meer mensen en bedrijven slachtoffer worden van cybercriminelen. We nemen digitale veiligheid daarom op als nieuwe prioriteit. Ook leggen we meer nadruk op de relatie tussen veiligheid en zorgvraagstukken. Inwoners en jongeren met meervoudige problematiek hebben hulp nodig en tegelijk zorgen zij geregeld voor overlast en soms ook voor concreet gevaar. Onze jeugd is de toekomst. Het is belangrijk dat zij opgroeien in een veilige omgeving. Om dit te waarborgen, gaan wij de komende jaren aan de slag met het thema jeugd en veiligheid.

Het gesprek voeren over deze en andere maatschappelijke thema's is belangrijk. We zien echter dat het debat verscherpt. Met extremere gedachten en standpunten dan voorheen. In een wereld waar meningen lijken te botsen en dialoog verandert in debat, is het van essentieel belang dat we streven naar verbinding in plaats van polarisatie. Laten we bruggen bouwen tussen verschillende perspectieven en streven naar een samenleving gebaseerd op begrip en respect; we zijn sterker wanneer we samenwerken, dan wanneer we verdeeld zijn. In een tijdperk waarin het vertrouwen in de overheid soms lijkt te wankelen, is het van cruciaal belang om de fundamenten van deze relatie te herstellen en te versterken. Vertrouwen vormt de kern van een goed functionerende samenleving. Door samen te werken, kunnen wij als overheid, burgers, ondernemers en ketenpartners een positieve impact hebben op onze stad.

Wij willen meer zichtbaar zijn in wijken en buurten, meer persoonlijk de verbinding zoeken met inwoners en het goede gesprek voeren met elkaar. Ik zie er naar uit om ons de komende jaren samen in te zetten voor een veilig en weerbaar Hengelo.

Sander Schelberg
Burgemeester van Hengelo

1 Inleiding

Het integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2024-2026 bevat de ambities en doelstellingen waarmee de gemeente regie voert op veiligheid. Vijf thema's zijn beschreven die de veiligheidsagenda vormen voor de komende periode: ondermijnende criminaliteit, digitale veiligheid, zorg en veiligheid, jeugd en veiligheid en maatschappelijke stabiliteit.

1.1 Wettelijk kader

Het integraal veiligheidsbeleid wordt vastgesteld door de gemeenteraad, waardoor de gemeente effectief kan sturen op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en de gezamenlijke inzet met alle relevante partners. Deze stap vindt minimaal eens in de vier jaar plaats, waarbij de wettelijke basis te vinden is in de politiewet 2012, artikel 38b.

In lijn met artikel 172 van de gemeentewet draagt de burgemeester de verantwoordelijkheid voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid. De burgemeester stelt daarom in afstemming met het college jaarlijks een uitvoeringsplan veiligheid op, waarmee de inspanningen van de gemeente en haar veiligheidspartners geconcretiseerd en gecoördineerd worden. Daarnaast wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan de gemeenteraad over de veiligheidsaanpak met behulp van de zogenaamde Veiligheidseffectrapportage en in de gebruikelijke Planning & Control cyclus.

1.2 Veiligheidsanalyse

In de totstandkoming van het integraal veiligheidsbeleid hebben meerdere lokale en regionale partners samengewerkt om de veiligheidssituatie in kaart te brengen. Op basis van politiecijfers is de feitelijke onveiligheid in beeld gebracht. Vervolgens hebben betrokken adviseurs en partners in meerdere sessies hun perspectieven gedeeld. Het levert een rijk informatiebeeld op dat is verwerkt in het veiligheidsbeeld, geprioriteerde thema's, ambities en doelstellingen.

1.3 Reikwijdte beleid

Het veiligheidsbeleid bestaat in de basis uit sociale en fysieke veiligheid. Sociale veiligheid betreft de mate waarin inwoners beschermd zijn tegen onveiligheid of het gevoel hebben beschermd te zijn tegen gevaar dat voortkomt uit menselijk handelen of daardoor dreigt te ontstaan. Sociale veiligheid gaat kort gezegd over het bevorderen van een 'veilig samenleven'. In Hengelo zetten we standaard in op overlast, veelvoorkomende criminaliteit, veilig uitgaan en huiselijk geweld. Ook zetten we in op leefbaarheid in wijken en buurten.

Fysieke veiligheid verwijst naar de mate waarin mensen beschermd zijn of zich beschermd voelen tegen ongevallen of leed van niet-menselijke oorsprong. Dit omvat onder andere brandveiligheid, verkeersveiligheid en evenementenveiligheid. Het zijn thema's die opgenomen zijn in de omgevingsvisie en omgevingsplannen of voor zover het gaat over brandweer en crisisbeheersing op grond van de Wet veiligheidsregio bij de Veiligheidsregio Twente (VRT). Deze worden hier ook niet verder uitgewerkt.

Wel zijn er door de digitalisering van de samenleving veiligheidsvraagstukken bijgekomen. Het veiligheidsbeleid krijgt hiermee een derde stroming: digitale veiligheid. Digitale veiligheid omvat alle maatregelen die gericht zijn op het voorkomen en, indien nodig, herstellen van schade door verstoring, uitval, of misbruik van digitale producten of diensten. De gemeente heeft een belangrijke rol om weerbaarheid te bevorderen van inwoners, bedrijven, voorzieningen én de gemeente zelf, om te voorkomen dat er slachtoffers ontstaan van cyber gerelateerde zaken.

1.4 Relaties met andere beleidsontwikkelingen

Gemeentelijk veiligheidsbeleid staat niet op zichzelf. Het moet aansluiten op andere beleidskaders en beleidsontwikkelingen. Een belangrijk uitgangspunt is het coalitieprogramma waarbij een gevoel van veiligheid als basisbehoefte en leefbaarheid in wijken als speerpunten het veiligheidsbeleid richting geven. Veiligheidsbeleid wordt steeds meer ook sociaal beleid. Criminele jeugd bijvoorbeeld heeft doorgaans ook een hulpvraag. Voorzieningen in de wijk, samenwerking met het onderwijs en daarmee dus de versterking van basisvoorzieningen kan helpen om criminaliteit te voorkomen. De transformatie van het sociaal domein en de sociale basis zijn relevante ontwikkelingen. Een derde

grote verandering betreft de omgevingswet, waarbij veiligheid ook onderdeel is van de integrale afweging bij het opstellen van de omgevingsvisie en omgevingsplannen.

1.5 Monitoring en sturing

Op basis van voorliggende strategische veiligheidsagenda voor de komende jaren baseren we de jaarlijkse evaluaties en uitvoeringplannen van de beleidscyclus. In de planning & control cyclus worden de cijfers en resultaten gepresenteerd gebaseerd op standaard indicatoren.

1.6 Kwalitatieve doelen

We werken met kwalitatieve doelen, omdat cijfers slechts een beperkte weergave geven van de werkelijke praktijk. Bovendien is het vaak lastig om exact te meten in hoeverre een instrument daadwerkelijk invloed heeft gehad. Daarom hechten wij veel waarde aan de duiding van de praktijk. We baseren onze ambitie niet alleen op bestaande statistieken, maar ook op de verhalen van inwoners en de ervaringen van frontlinie professionals. Deze waardevolle bronnen vormen een integraal onderdeel van onze analyse en geven richting aan onze doelen. Zo streven we ernaar om een impactvolle verandering teweeg te brengen, die aansluit bij de behoeften en ervaringen van de mensen die het betreft.

1.7 Tot slot

Het veiligheidsbeleid stelt de ambities en doelen vast voor de komende drie jaren. Dat laat onverlet dat de veiligheidsopgave dynamisch is en onze inzet flexibel om adequaat daarop te kunnen inspelen. In het verlengde hiervan ligt ook de ontwikkeling van de organisatie om daadwerkelijk een vuist te kunnen maken in de strijd tegen criminaliteit. Een opgave dat ons vraagt daadkrachtig om te gaan met beschikbare en aanvullende middelen.

2 Veiligheidsbeeld Hengelo

Ontwikkelingen in de woon- en leefomgeving volgen regionale en landelijke trends, met een opvallende toename van overlast door personen met onbegrepen gedrag.

De landelijk dalende trend van veelvoorkomende criminaliteit is ook in Hengelo te zien. Een kleine stijging in 2022 komt zeer vermoedelijk door een toename in diefstal van elektrische fietsen. Al sinds 2012 gebeuren er veel ongevallen op de weg. Dat is een stedelijk verschijnsel. Meer mensen dan voorheen nemen echter deel aan het verkeer onder invloed van drugs. Dat past bij een zekere normalisering van middelengebruik.

In de buurt voelen minder inwoners zich vaak veilig. Inwoners zijn ook minder tevreden over de aanpak op het gebied van veiligheid. Dit zijn geen grote verschuivingen. Overlast door personen met onbegrepen gedrag neemt verder toe. Net als overlast door alcohol en drugs. Soms in extreme mate met personen die nergens te huisvesten zijn. Professionals noemen dit een zeer zorgelijke trend. Ook bewoners zien dit in toenemende mate als een bron van overlast. Over het algemeen past dit beeld binnen de regionale en landelijke trend en wijkt Hengelo daar niet in af.

Hoewel de cijfers aangeven dat jeugdcriminaliteit daalt, zijn er zorgen over verruwing, verjonging, drugsgebruik en -handel.

We zien een daling in HALT afdoeningen en de jeugdreclassering. Dit is een landelijke trend en past bij een krimp van geregistreerde jeugdcriminaliteit in het algemeen. Professionals ervaren dit anders. Zij zien vooral verruwing, verjonging, drugsgebruik, drugshandel en wapens.

Sociale media hebben hier een grote invloed op. Dit geeft voor een deel van de inwoners regelmatig ook een onveilig gevoel. Deze lijn is ook te zien in de ervaren overlast. Drugsgebruik, -handel, dronken mensen en rondhangende jongeren worden het meest genoemd als reden van sociale overlast. Dit neemt significant toe sinds 2019. De combinatie van cijfers en praktijkervaring levert een diffuus beeld op. Wat wel terugkomt als een rode draad is drugsgebruik en drugshandel als onderstreept aandachtspunt voor jeugd en jongvolwassenen. Daarnaast wordt sociale media genoemd als plek van ontmoeting, handel en ongewenste inspiratiebron. Zeker wanneer professionals zeggen dat zij zelf denken achter te lopen, net als ouders die hier onvoldoende op aangehaakt lijken te zijn.

Gewone criminaliteit voor ondernemingen wordt aangevuld met reële risico's op ondermijnende en cybercriminaliteit.

Hengelo is een zeer ondernemende stad. In verhouding hebben wij de meeste bedrijven in deze regio. In lijn van verminderende vermogenscriminaliteit neemt ook hier traditionele criminaliteit zoals inbraak en diefstal bij bedrijven af. Winkeldiefstal is constant onder het gemiddelde van vergelijkbare steden. Deze traditionele criminaliteit zal naar inschatting blijven. Er is echter een reëel risico, gebaseerd op de landelijke trend, dat ondernemers in Hengelo te maken hebben of krijgen met zowel 'gewone' criminaliteit als cybercriminaliteit en ondermijnende criminaliteit. Afhankelijk van de branche waarin zij werken.

Zorgen over maatschappelijke en bestuurlijke integriteit door ontwikkelingen als polarisering, georganiseerde/ondermijnende criminaliteit en cyber.

Over het algemeen spreken mensen over verharding van de samenleving. Met tegengestelde opvattingen. De NCTV ziet een risico in het anti-overheidssentiment, dat kan radicaliseren en aanleiding kan geven tot extremistisch handelen. De dreiging van jihadistisch terrorisme komt lokaal niet expliciet in beeld. Wel is er al jarenlang een grote zorg voor georganiseerde of ondermijnende criminaliteit. Met hoge waarschijnlijkheid kan gesteld worden dat dit ook in Hengelo het geval is. Met concrete data van wapenhandel en witwassen. Er is daarnaast ook veel ondermijnende criminaliteit onzichtbaar. Er is ook een verwevenheid met cybercriminaliteit. Cyberaanvallen op gemeenten maakt dit tastbaar. Voor alle gemeenten is dit een substantieel risico met hoge impact op de organisatie en samenleving.

3 Hengelse Ambitie

De algemene ambitie - Wat willen we bereiken?

Veiligheid is als één van de strategische opgaven ondersteunend aan de gemeentelijke koers voor 2040: "Samen werken aan een sterke economie, samen leven in een aantrekkelijke stad". Ondersteunend aan de ambitie om onderscheidend te zijn voor bedrijven en werkenden in de top-technologische sector. Ondersteunend aan een Hengelo met een prettig woon- en leefklimaat. Veiligheid loopt als een rode draad door deze thema's heen. Want zonder veiligheid kunnen bewoners zich niet vrij bewegen en komen buurten moeizaam tot ontwikkeling. Zonder veiligheid missen bedrijven het vertrouwen om te kunnen investeren, om te ondernemen. Zonder veiligheid geldt het recht van de sterkste. Maar veilig zijn of je veilig voelen is voor iedereen anders en afhankelijk van veel factoren. En nieuwe vormen van onveiligheid dienen zich aan. Dit vraagt aandacht van ons allemaal. Van burger tot bestuurder. We willen daarom werken aan een weerbare stad. Een stad met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners die zich samen (als keten) bewust zijn van bestaande en nieuwe fysieke en sociale veiligheidsrisico's. Samen hebben wij het vermogen hier tijdig, kundig en flexibel op te reageren en daarmee risicovolle invloeden te remmen en te voorkomen. Met weerbaarheid van jongeren, wijken, ondernemers én de gemeente.

Een visie op veiligheid - Hoe gaan we dat doen?

1 Innovatieve en informatiegestuurde veiligheid

Om te werken aan een toekomstbestendig veiligheidsbeleid, moet onze *basis op orde* zijn. Ons beleid en onze processen moeten op orde zijn. Dit vormt het fundament om op te bouwen. We sluiten aan op het veranderende karakter van het veiligheidslandschap. Dat betekent dat we *innovatief* moeten zijn bij onze inzet op traditionele en nieuwe vormen van criminaliteit en (on)veiligheid. Innovatief door informatiegestuurd te werken, met open en gesloten bronnen, themagerichte dashboards en visualisaties.

2 Wijkgericht werken

Om goed te weten wat er speelt in de samenleving, moeten wij dichter bij inwoners komen. We werken op basis van een wijkgerichte aanpak. Voor het publieke vertrouwen en om bewustwording van risico's te stimuleren en meldingsbereidheid te bevorderen, is het van essentieel belang dat wij *zichtbaar* zijn. In de strijd tegen ondermijnende criminaliteit vormt *weerbaarheid* het schild dat een samenleving beschermt en verdedigt.

3 Integrale samenwerking

Onze samenleving verandert in een hoog tempo. Kennisdeling en samenwerking blijft de basis voor succes. *Integraal en programmatisch samenwerken* staat daarom centraal in ons streven naar een effectief en samenhangend veiligheidsbeleid. Samenwerken met inwoners, ondernemers, ketenpartners, met andere gemeenten en de Veiligheidsregio Twente in de regio. Criminaliteit houdt zich nu eenmaal niet aan de gemeentegrenzen. Wij zijn in deze samenwerking een *betrouwbare* partner.

Deze speerpunten hebben wij verwerkt in de volgende vijf veiligheidsthema's:

1. Ondermijnende criminaliteit
2. Digitale veiligheid
3. Zorg & Veiligheid
4. Jeugd & Veiligheid
5. Maatschappelijke stabiliteit

Overige veiligheidsvraagstukken in het reguliere werkproces:

- High impactcrimes
- Risico- en crisisbeheersing
- Veilig uitgaan
- Veilig ondernemen
- Veilig winkelgebied
- Veilig wonen
- Cameratoezicht
- Illegale prostitutie
- Veelplegers
- Radicalisering
- Vuurwerkoverlast
- Illegale handel in professioneel vuurwerk
- BIBOB
- Horeca

4 De veiligheidsagenda met vijf thema's

4.1 Ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit sluimert als een schaduw in de hoeken van onze samenleving. Vaak onopgemerkt, maar desalniettemin verwoestend. Het tast de veiligheid, leefbaarheid, economie, het rechtsgevoel en het gezag van de overheid ernstig aan. De hoofdrolspelers zijn lang niet altijd de gangsters uit films. Criminelen blijven graag buiten het zicht van de overheid. Zij maken daarbij gebruik van ogenschijnlijk legale constructies om hun illegale praktijken mogelijk te maken en te financieren. Ondermijning komt in een grote verscheidenheid aan verschijningsvormen voor. Denk hierbij aan drugshandel, mensenhandel, zorgcriminaliteit, witwassen van criminele gelden en fraude.

Criminelen willen zo veel mogelijk geld en macht vergaren. Daarbij hebben zij de beschikking over omvangrijke criminele vermogens en houden zij er andere normen en waarden op na waarbij grof geweld niet wordt geschuwd. Een dominante criminaliteitsvorm is drugscriminaliteit. Drugscriminaliteit hangt samen met andere misdrijven, zoals geweld, mensenhandel, plofkraken, witwassen en ondergronds bankieren. Criminelen vormen gezamenlijk een omvangrijk netwerk dat sterk verbonden is en snel reageert op interventies door de overheid. Deze werkwijze stelt criminele netwerken in staat invloed uit te oefenen op maatschappelijke sectoren en ongewenste sociale druk uit te oefenen op de samenleving. Naast het gebruik van excessief geweld manifesteren drugscriminelen zich in wijken om respect en afhankelijkheid af te dwingen. Vooral in kwetsbare wijken rekruteren zij jongeren die het grote en snelle geld niet kunnen weerstaan of dwingen hen via afpersing mee te werken. Het blijkt in de praktijk vrijwel onmogelijk om na betrokkenheid in een crimineel netwerk daar weer uit te komen.

Het lokale bestuur heeft een belangrijke rol in het voorkomen en aanpakken van deze ondermijnende criminaliteit. Maar de gemeente Hengelo kan dit absoluut niet alleen. Om de complexe problematiek aan te kunnen pakken, is samenwerking van essentieel belang. Dit doen wij in Hengelo zowel lokaal, als ook in regionaal verband; als gemeente Hengelo sluiten wij aan bij de regionale veiligheidsagenda 2023 – 2025 met thema's zoals zorgcriminaliteit, bestuurlijke bevoegdheden, digitale criminaliteit en weerbare overheid. Dankzij de samenwerking met onder andere RIEC-ON, politie, OM en de omgevingsdienst hebben we een steeds betere informatiepositie om samen en in Hengelo de aanpak op ondermijning verder vorm te geven.

Ambitie

Wij werken integraal samen om ondermijnende criminaliteit te voorkomen en aan te pakken.

Wat willen we bereiken?

1. Een pro- en reactieve aanpak van ondermijnende criminaliteit, waarbij we als gemeente Hengelo volledig en op een innovatieve wijze gebruik maken van ons instrumentarium.
2. Een optimale informatiepositie, waarbij doelgericht gewerkt wordt om risicolocaties, fenomenen en branches in kaart te brengen voor een doelgerichte aanpak.
3. Een weerbare maatschappij met een integere overheid; inwoners, ondernemers, medewerkers en het bestuur van de gemeente Hengelo zijn zich bewust van de urgentie en signalen van ondermijnende criminaliteit, weten waar zij deze signalen kunnen melden en zijn weerbaar tegen invloeden van ondermijning.
4. Drugscriminaliteit en de negatieve effecten worden voorkomen en bestreden.
5. Zorgcriminaliteit wordt voorkomen en aangepakt.

Wat gaan we hiervoor doen?

1. Een pro- en reactieve aanpak van ondermijnende criminaliteit, waarbij wij als gemeente Hengelo volledig en op een innovatieve wijze gebruik maken van ons instrumentarium.

- Uitvoeren van integrale controles, zowel casus- als themagericht.
- Aansluiten bij de regionale ondermijningsweken.
- Gericht opvolgen van signalen van ondermijnende criminaliteit en MMA- meldingen.
- Intensiveren van de inzet van bestuurlijke bevoegdheden.
- Actueel Bibob beleid en een organisatiebreed ontwikkelplan.
- Aanpak van personen en ondernemingen die ondermijnende criminaliteit faciliteren.

2. Een optimale informatiepositie, waarbij doelgericht gewerkt wordt om risicolocaties, fenomenen en branches in kaart te brengen voor een integrale aanpak.

- Informatie-uitwisseling intern en extern – binnen de wettelijke mogelijkheden – versterken.
- Verder ontwikkelen van de strategische informatiepositie voor het maken van beleidskeuzes.
- Verder ontwikkelen van de operationele informatiepositie voor de aanpak van signaal tot interventie.

3. Een weerbare maatschappij met een integere overheid; inwoners, ondernemers, medewerkers en het bestuur van de gemeente Hengelo zijn zich bewust van de urgentie en signalen van ondermijnende criminaliteit, weten waar zij deze signalen kunnen melden en zijn weerbaar tegen invloeden van ondermijning.

- Bewustwordingsbijeenkomsten organiseren voor medewerkers, inwoners en ondernemers.
- Trainingen organiseren voor medewerkers.
- Ontwikkelen van intern meldpunt inrichten.

4. Drugscriminaliteit en de negatieve effecten worden voorkomen en bestreden.

- Aan de slag met een persoonsgerichte aanpak van drugscriminaliteit.
- Verstoren van criminele samenwerkingsverbanden, door het maximaal benutten van het beschikbare instrumentarium van de gemeente Hengelo en onze ketenpartners.

5. Zorgcriminaliteit wordt voorkomen en aangepakt.

- Inzetten van de Wet BIBOB bij nieuwe zorgcontracten.
- Beleidsregels voor PGB is fraudeproof.
- Signalen van zorgcriminaliteit onderzoeken en opvolgen.

4.2 Digitale veiligheid

In ons tijdperk, waarin de digitale wereld een integraal onderdeel is van ons dagelijks leven, is digitale veiligheid van onschatbare waarde. Het vormt de ruggengraat van onze online samenleving en is essentieel voor het beschermen van onze privacy, gegevens en het bevorderen van een gezonde digitale omgeving.

Waar de wereld om ons heen steeds verder digitaliseert, is bewustwording en beveiliging niet altijd meegegroeid. Hier spelen criminelen op in; in de criminaliteitscijfers is een verschuiving te zien van traditionele criminaliteit naar digitale criminaliteit. In 2021 was 17% van de Nederlanders van 15 jaar en ouder – bijna 2,5 miljoen mensen - naar eigen zeggen slachtoffer van digitale criminaliteit. Niet alleen inwoners lopen de reële kans om slachtoffer te worden van digitale criminaliteit. Dit geldt zeker ook voor bedrijven en de overheid. We worden steeds afhankelijker van digitale systemen en de onderlinge verbondenheid van die systemen. Ook zijn steeds meer apparaten verbonden met het internet, ook in vitale processen zoals energie, zorg en drinkwatervoorzieningen. Op dit moment is gijzelsoftware een van de meest dominante dreigingen. Daarnaast is een opvallende trend 'social engineering'; criminelen die hun slachtoffers bepaalde gegevens ontfutselen om zich daarmee later overtuigend voor te doen als een ander en het slachtoffer zo geld of gegevens afhandig maken. Dit vormt een grote bedreiging voor de informatiebeveiliging van particulieren, overheidsorganisaties en bedrijven. Zo zijn informatielekken in veel gevallen geen technisch falen maar menselijke fouten. De financiële schade van digitale criminaliteit loopt landelijk jaarlijks in de miljoenen euro's. Vanwege deze keteneffecten wordt de impact van cyberincidenten steeds groter en onzekerder. Grootschalige uitval van systemen kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting. In het kader van risico- en crisisbeheersing werken we regionaal samen om voorbereidingen te treffen om deze risico's te beheersen.

Digitale veiligheid begint bij bewustwording. Het is cruciaal dat we ons allemaal bewust zijn van de risico's die verbonden zijn aan onze online aanwezigheid. Dit omvat het begrijpen van de gevaren van phishing, het belang van sterke wachtwoorden en het herkennen van verdachte activiteiten. Kennis is de sleutel tot het bouwen van een digitale verdedigingslinie. Wij streven naar een digitale wereld waarin veiligheid een vanzelfsprekendheid is.

Ambitie Wij zijn digitaal veilig
--

Wat willen we bereiken?

1. We hebben de basis voor informatiebeveiliging op orde, om de integriteit, vertrouwelijkheid en beschikbaarheid van gegevens te waarborgen. We voldoen aan de wettelijke kaders en behouden het vertrouwen van onze inwoners en waarborgen onze bedrijfscontinuïteit.
2. De Hengelse crisisorganisatie is voorbereid op een (dreigende) cybercrisis en de impact van cyberincidenten en -crises wordt zo klein mogelijk.
3. Inwoners en ondernemers zijn zich bewust van en tonen zich weerbaar tegen digitale dreigingen en cybercriminaliteit.
4. We werken en treden samen met onze ketenpartners op tegen digitale criminaliteit.

Wat gaan we hiervoor doen?

1. We hebben de basis voor informatiebeveiliging op orde, om de integriteit, vertrouwelijkheid en beschikbaarheid van gegevens te waarborgen. We voldoen aan de wettelijke kaders en behouden het vertrouwen van onze inwoners en waarborgen onze bedrijfscontinuïteit.

- Het nemen van passende maatregelen om de digitale weerbaarheid te vergoten waarbij de BIO en de ontwikkelingen rond de Europese NIS2-richtlijn en de nog vast te stellen Nederlandse wetgeving leidend zijn.
- Periodiek toetsen van technische en organisatorische maatregel op effectiviteit door middel van penetratietesten en social engineering.
- Bewustwordingsprogramma's uitvoeren voor startende en zittende medewerkers.

2. De Hengelse crisisorganisatie is voorbereid op een (dreigende) cybercrisis en de impact van cyberincidenten en -crises wordt zo klein mogelijk.

- In kaart brengen van de risico's voor de gemeente Hengelo.
- Bewustwordingsbijeenkomsten organiseren voor medewerkers, inwoners en ondernemers.
- Trainingen organiseren voor medewerkers.
- Tweejaarlijks met de crisisorganisatie een cybercrisis oefenen.

3. Inwoners en ondernemers zijn zich bewust van en tonen zich weerbaar tegen digitale dreigingen en cybercriminaliteit.

- Bewustwordingsbijeenkomsten organiseren voor inwoners en ondernemers, met speciale aandacht voor kwetsbare inwoners.
- Uitvoering geven aan het project HackShield.

4. We werken en treden samen met onze ketenpartners op tegen digitale criminaliteit.

- Verkennen van de rol van de lokale overheid in de aanpak van digitale criminaliteit, zowel in het voorkomen als het bestrijden ervan.
- Landelijke en regionale ontwikkelingen en acties volgen en daar waar van meerwaarde inzetten in de gemeente Hengelo.

4.3 Zorg & veiligheid

Steeds vaker krijgen we te maken met inwoners met een opeenstapeling van persoonlijke problemen zoals psychische klachten, het zich niet thuis voelen in de samenleving of een verslaving. Inwoners zijn in deze gevallen vaak onvoldoende in staat om hun situatie zelf te veranderen. Wetgeving, financieringsstromen, regels en indicaties zijn ingewikkeld. Voor mensen in een kwetsbare positie is het vaak moeilijk uit te vinden waar ze moeten zijn voor passende hulp en ondersteuning.

Door een combinatie van verschillende oorzaken zien we dat zorgproblematiek verschuift naar veiligheidsproblematiek. De problemen kunnen zo groot worden dat inwoners een gevaar voor zichzelf of hun omgeving vormen en overlast en veiligheidsproblemen veroorzaken. De complexiteit is er mede in gelegen dat deze inwoners zowel dader als slachtoffer kunnen zijn. Dat maakt dat het zowel om veiligheidsproblematiek als zorgproblematiek kan gaan. Daarbij komt dat de inwoners in een kwetsbare positie met meervoudige problematiek hierdoor vaak te maken krijgen met een overheid die ingewikkeld en veelal gefragmenteerd georganiseerd is; organisatiestructuren zijn complex en niet altijd is duidelijk welke organisatie of afdeling verantwoordelijk is. Dit maakt een effectieve uitvoering voor professionals ingewikkelder. Met alle gevolgen van dien voor de leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

In Hengelo zien wij een toename van meldingen bij politie over personen met onbegrepen gedrag. Dit betreft in veel gevallen cases waarbij passende zorg nodig is, maar de overlast of onveilige situatie leidend is in de aanpak. Naast dat dit gaat over individuen heeft dit ook betrekking op jeugdgroepen waarbij een brede inzet van partijen nodig is. Zorg en veiligheid is tevens een in de regionale veiligheidsagenda opgenomen pijler, met zorg en veiligheid jeugd, doorzorg ex-detentie, onbegrepen gedrag, huiselijk geweld & kindermishandeling en mensenhandel als geprioriteerde thema's.

Ambitie

Hengelo is een veilige en prettige (woon)omgeving voor alle inwoners

Wat willen we bereiken?

1. We pakken veiligheidsproblematiek die wordt veroorzaakt door mensen in een kwetsbare positie en personen met onbegrepen gedrag aan, door het realiseren van een sluitende en ketenaanpak op het gebied van zorg en veiligheid.
2. Inwoners kunnen rekenen op adequate zorg en maatregelen voor personen die door hun gedrag overlast en onveilige situaties veroorzaken en beschikken over een handelingsperspectief voor de omgang met personen die onbegrepen of verdacht gedrag vertonen.
3. Inwoners spreken elkaar aan wanneer sprake is van ervaren (woon)overlast en weten de weg te vinden naar de instanties die daar professioneel bij kunnen ondersteunen.
4. We voorkomen mensenhandel en helpen inwoners die hier slachtoffer van zijn geworden.
5. We versterken de verbinding tussen veiligheid en het sociaal domein en maken gebruik van elkaars instrumentarium.

Hoe gaat we dit doen?

1. We pakken veiligheidsproblematiek die wordt veroorzaakt door kwetsbare personen en personen met onbegrepen gedrag aan, door het realiseren van een sluitende ketenaanpak op het gebied van zorg en veiligheid.

- Wanneer de situatie daar om vraagt, wordt de bestuurlijke aanpak ingezet bij multi-probleem casuïstiek.
- Aansluiting zoeken bij regionale ontwikkelingen en initiatieven van ketenpartners.
- Actualiseren procesomschrijving voor ex- gedetineerden en zogenaamde "18-b meldingen".

2. Inwoners kunnen rekenen op adequate zorg en maatregelen voor personen die door hun gedrag overlast en onveilige situaties veroorzaken en beschikken over een handelingsperspectief voor de omgang met personen die onbegrepen of verdacht gedrag vertonen.

- Uitvoeren Veiligheidsmonitor Zorg & Veiligheid en opvolging geven aan uitkomsten.
- Meldpunt Zorgwekkend Gedrag Twente onder de aandacht brengen en houden bij inwoners en professionals.
- Inwoners en professionals voorlichten met betrekking tot (de aanpak van en omgang met) zorgwekkend gedrag.

3. Inwoners spreken elkaar aan wanneer sprake is van ervaren (woon)overlast en weten de weg te vinden naar de instanties die daar professioneel bij kunnen ondersteunen.

- Uitvoering geven aan het beleid ten aanzien van woonoverlast.

4. We voorkomen mensenhandel en helpen inwoners die hier slachtoffer van zijn geworden.

- Het regionaal vastgestelde beleid voor mensenhandel lokaal vertalen en vaststellen.
- Integraal opvolging geven aan signalen van mensenhandel.
- Organiseren van trainingen en bewustwordingsbijeenkomsten voor medewerkers en professionals.

5. We versterken de verbinding tussen veiligheid en het sociaal domein en maken gebruik van elkaars instrumentarium.

- Werken met de AVE- methodiek.
- Werken met een persoonsgerichte (en daarmee domein overstijgende) aanpak.
- Vanuit het transformatieplan inzetten op Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming en effectief gebruik maken van het gedwongen kader.

4.4 Jeugd & Veiligheid

Onze jeugd is de toekomst. Het is daarom belangrijk dat zij zich in een veilige omgeving kunnen ontwikkelen. Het verkennen van grenzen is een natuurlijk onderdeel van opgroeien; jongeren leren zo om zelfstandig te zijn en eigen keuzes te maken. Tegelijkertijd kunnen jongeren de gevolgen van hun gedrag vaak nog niet goed inschatten. Het is daarom belangrijk om jongeren de ruimte te geven, maar ook om duidelijke grenzen te stellen. Dit doen de ouders en opvoeders, professionals op school, de samenleving en soms zelfs de overheid.

In situaties waarin jongeren objectief gezien de grenzen van het toelaatbare overschrijden, bijvoorbeeld door het vernielen van openbare eigendommen, het veroorzaken van (herhaaldelijke) overlast, of het plegen van strafbare feiten, kan overheidsingrijpen noodzakelijk zijn. Dit kan variëren van verplichte zorg en ondersteuning tot het opleggen van straffen. Omdat jongeren nog volop in ontwikkeling zijn, zijn zij ook minder weerbaar tegen bepaalde verleidingen. Dit kan gaan om middelengebruik, maar ook de aantrekkingskracht van het snelle geld dat te verdienen is in de criminaliteit, vaak in groepsverband.

De hedendaagse maatschappelijke dynamiek zorgt ervoor dat wangedrag van jongeren vaak breed wordt belicht; ruzies worden gefilmd en gedeeld op sociale media. Deze video's kunnen viraal gaan op platforms zoals dumpert.nl, waar miljoenen mensen dagelijks naar kijken. De gevolgen hiervan zijn aanzienlijk; persoonlijke gegevens van betrokkenen worden verspreid, wat kan leiden tot thuisbezoek of zelfs jaren later nog traceerbaar is via internet, bijvoorbeeld door toekomstige werkgevers. Niet alleen filmpjes van misdragingen zijn online te vinden; ook pestgedrag onder kinderen heeft zich uitgebreid naar de digitale wereld. Ondanks een stabilisatie in de cijfers geeft nog steeds 11% van de basisschoolleerlingen en 12% van de middelbare scholieren aan soms tot zeer vaak slachtoffer te zijn van online pesten. Ook geeft 10% van de jongeren tussen 15 en 25 jaar aan online bedreigingen en intimidatie te hebben ervaren.

In Hengelo hebben we een goede jeugdzorgstructuur opgezet, waarin relevante partners regelmatig samenkomen. Elke school heeft een interne zorgstructuur waaraan we als gemeente deelnemen via de gemeentelijke toegang. De beleidsmatige samenwerking met het onderwijs is verankerd in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA), inclusief het convenant schoolveiligheid. Het afgelopen jaar hebben we vanuit het Nationaal Actieprogramma Onderwijs (NPO) extra jongerenwerk op VO-scholen, aanvullend schoolmaatschappelijk werk en versterkte weerbaarheidstrainingen en scholing voor docenten kunnen realiseren. Daarnaast hebben we een stedelijk jeugdgroepenoverleg en recentelijk de stedelijke vroegsignalering jeugd herstart, conform regionale afspraken. Het Justitieel Overleg Risicjongeren (JOR) is ondergebracht in het regionale Zorg en Veiligheidshuis, waar ketenpartners een persoonsgerichte aanpak bepalen voor jongeren van 12 tot 23 jaar met complexe problematiek.

We leggen sterk de nadruk op jeugdpreventie, waarbij we het jongerenwerkteam Skillz subsidiëren voor contact met jeugd op diverse locaties en het organiseren van activiteiten. Subsidies worden ook verstrekt aan Halt, JGZ, Tactus en Mediant voor voorlichting en deskundigheidsbevordering. De Riskfactory in Enschede, ontwikkeld door de Veiligheidsregio, biedt leerlingen van groepen 8 en de 2e klas training in omgaan met veiligheidsrisico's en verleidingen. Voor online bewustwording ondersteunen we het programma Hackshield op basisscholen en geven uitvoering aan het project Mediawijsheid.

Ambitie

Onze jeugd groeit op in een veilige omgeving

Wat willen we bereiken?

1. De jeugd in Hengelo voelt zich veilig op school, op straat en online.
2. We sluiten aan bij de belevingswereld van jongeren op het gebied van veiligheidsvraagstukken.
3. We voorkomen en verminderen jonge aanwas in de criminaliteit.
4. We voorkomen en verminderen overlast door jeugdgroepen.

Hoe gaan we dit doen?

1. De jeugd in Hengelo voelt zich veilig op school, op straat en online.

- Uitvoering geven aan project Tegengaan Straatintimidatie.
- De aangenomen motie 'Tegengaan pesten op school' uitvoeren.
- Samen met scholen aandacht besteden aan online gedrag, onder andere met het project Mediawijsheid en Hackshield.

2. We sluiten aan bij de belevingswereld van jongeren op het gebied van veiligheidsvraagstukken.

- Uitvoering van een veiligheidsmonitor, speciaal gericht op jongeren, zowel ten aanzien van inhoud als taalgebruik en uitkomsten oppakken.
- In het plan van aanpak voor burgerparticipatie (zie kopje 'Maatschappelijke stabiliteit') speciale aandacht besteden aan jongeren.

3. We voorkomen en verminderen jonge aanwas in de criminaliteit.

- Door middel van vroeg signalering en het Justitieel Overleg Risicjongeren in kaart brengen van jongeren in een kwetsbare positie waarbij het risico bestaat dat zij afglijden naar criminaliteit.
- Inzetten op preventie, bijvoorbeeld door de inzet van gerichte voorlichting, deskundigheidsbevordering van jeugdprofessionals, het creëren van een goede sociale basisinfrastructuur, het verminderen van kansenongelijkheid en het vergroten van mentale weerbaarheid van jongeren.
- Volgen van de ontwikkelingen van het landelijke programma Preventie met gezag.

4. We voorkomen en verminderen overlast door jeugdgroepen.

- Werken met het 7- stappen model bij de aanpak van jeugdgroepen.
- Aandacht voor jongeren in het Preventie- en handavingsplan middelengebruik.
- Periodiek organiseren integraal Stedelijk Jeugdgroepenoverleg, alwaar overlast hotspots en actuele jeugdgroepen worden besproken.
- Indien nodig, maken en uitvoeren van een plan van aanpak voor overlast door jeugdgroepen. Dit kan zowel een groepsaanpak, als een individueel plan van aanpak zijn.

4.5 Maatschappelijke stabiliteit

De kern van een welvarende samenleving is maatschappelijke stabiliteit. Al langer zien we de trend dat criminaliteit in omvang afneemt. Je zou kunnen zeggen dat onze samenleving veiliger is geworden met minder criminaliteit. Toch voelen mensen dat niet altijd zo. De veiligheidsbeleving laat namelijk een omgekeerde trend zien. We voelen ons steeds minder veilig. Dat heeft de coronacrisis ons heel duidelijk gemaakt. Naast de bestrijding van het virus ontwikkelde een collectieve beleving van onveiligheid: angsten, zorgen, stress, frustraties en onzekerheden. Een dergelijke beleving van onveiligheid is niet zonder consequenties.

Het maatschappelijke debat verscherpt, polarisatie (wij-zij denken) neemt toe. Mensen die een sleutelrol spelen in veiligheid worden steeds vaker bedreigd, zoals politieagenten, bestuurders en deskundigen. Het kunnen uiten van je mening en dus ook het ongenoegen is – zolang dit binnen de grenzen van de wet gebeurt – essentieel voor een vitale democratie. Er is echter een trend zichtbaar waarbij dit debat de grenzen van de wet voorbijgaat.

De intensiteit van online oproepen tot verstoringen van de openbare orde neemt overal in Nederland toe. Dit hangt samen met een toenemend maatschappelijk ongenoegen en het feit dat op internet relatief anoniem gecommuniceerd kan worden. De bevoegdheden van de burgemeester sluiten echter steeds minder goed aan op deze digitale ontwikkelingen. Over de vraag in welke mate de mandaten en gereedschappen van bestuurders om de veiligheid in het fysiek domein te borgen, ook toepasbaar zijn voor het digitale domein zullen in de toekomst belangrijke besluiten genomen moeten worden.

Het vertrouwen in de overheid is wankel. Een transparante overheid is een essentieel ingrediënt voor het herstel van dit vertrouwen. Inwoners hebben het recht om te begrijpen hoe beslissingen worden genomen, welke belangen worden afgewogen en hoe middelen worden toegewezen. Een ander belangrijk aspect van vertrouwensherstel is een actieve betrokkenheid van inwoners. Door inwoners een stem te geven, neemt het gevoel van eigenaarschap toe en wordt het overwegen van verschillende perspectieven gestimuleerd.

Ambitie Wij zijn betrouwbaar
--

Wat willen we bereiken?

1. Wij zijn betrouwbaar voor onze inwoners en ketenpartners; wij doen wat we beloven en zijn transparant over ons handelen.
2. De veiligheidsbeleving van inwoners en ondernemers verbetert.
3. Inwoners voelen zich gehoord, betrokken en verantwoordelijk. Zij zetten zich – samen met ons - in voor de veiligheid in hun wijk en omgeving.
4. Door middel van burgerparticipatie krijgen inwoners van Hengelo een stem in de veiligheidsaanpak.

Hoe gaan we dit doen?

1. Wij zijn betrouwbaar voor onze inwoners en ketenpartners; wij doen wat we beloven en zijn transparant over ons handelen.

- Uitvoering geven aan de aanbevelingen van de weerbaarheidsscan van het RIEC.
- Organiseren van bewustwordingsbijeenkomsten ten aanzien van integriteit voor medewerkers, raadsleden en het college.
- Daar waar mogelijk communiceren over uitgevoerde (ondermijnings)acties.
- Daar waar mogelijk zichtbaar optreden, bijvoorbeeld door het dragen van bedrijfskleding.

2. De veiligheidsbeleving van inwoners en ondernemers verbetert.

- Tweejaarlijks uitvoeren van de Veiligheidsmonitor en inspelen op de uitkomsten.
- Aanpakken van high impact crimes zoals fietsendiefstallen en woninginbraken.

3. Inwoners voelen zich gehoord, betrokken en verantwoordelijk. Zij zetten zich – samen met ons - in voor de veiligheid in hun wijk en omgeving.

- Door middel van wijkgericht werken dichterbij de inwoner staan, om zo te weten wat er speelt in de wijk.
- Meldingsbereidheid van verdachte situaties verhogen, met behulp van de uitkomsten van het onderzoek van de politie in samenwerking met Bureau Broekhuizen.
- Maatschappelijke betrokkenheid en burgerinitiatieven stimuleren en faciliteren.

4. Door middel van burgerparticipatie krijgen inwoners van Hengelo een stem in de veiligheidsaanpak.

- Integreren van burgerparticipatie in de reguliere en dynamische opgaven.

Veiligheidsbeeld Hengelo

3 april 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Veiligheid in de 21ste eeuw
3. Ontwikkeling geregistreerde criminaliteit
4. Veilige woon- en leefomgeving
5. Jeugd en veiligheid
6. Bedrijvigheid en veiligheid
7. Integriteit en veiligheid

1. Inleiding

We hebben als gemeente te maken met veel verschillende veiligheidsvraagstukken. Een effectieve inzet op het veiligheidsdomein vereist keuzes over prioriteiten, instrumenten, capaciteit en samenwerking met veiligheidspartners. Deze worden verankerd in het meerjarig integraal veiligheidsbeleid.

De rol van de gemeenteraad

Het integraal veiligheidsbeleid wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Zo stuurt de gemeente op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en de gezamenlijke inzet met alle relevante partners. Dat gebeurt minimaal één keer in de vier jaar. De wettelijke basis hiervoor ligt in de gemeentewet in de artikelen 170 en 172 en de politiewet 2012 artikel 38b. De tussentijdse betrokkenheid is een onderwerp van afstemming met het college en de burgemeester.

Doorlooptijd

Het huidige veiligheidsbeleid is geldig van 2021 tot en met 2024. Door de nieuwe raadsperiode, het coalitieakkoord, de coronacrisis, de vluchtelingenopvang en afstemming op andere beleidsontwikkelingen achten we het verstandig in 2023 de doelen opnieuw vast te stellen. Het nieuwe integraal veiligheidsbeleid start na vaststelling op 1 januari 2024 en vervangt daarmee het huidige veiligheidsbeleid en het eerder vastgestelde plan van aanpak ondermijning. De doorlooptijd zal naar verwachting 3 jaar zijn. Van 2024 tot en met 2026.

Actueel veiligheidsbeeld

De actualisatie van het veiligheidsbeleid start met een analyse van de veiligheid in het veiligheidsbeeld. Hoe veilig is het in Hengelo? Dat is de vraag die we willen beantwoorden. Het antwoord op deze vraag is echter vaak voor iedereen anders. Veiligheid is vooral een beleving die afhankelijk is van meerdere factoren. De woonomgeving en iemands leeftijd bijvoorbeeld. Ook kijken inwoners anders naar veiligheid dan professionals dat doen. Vaak omdat de informatiepositie van elkaar verschilt. Niet alle onveiligheid is namelijk zichtbaar. Dat is ook logisch. In beide gevallen zijn het belangrijke informatiebronnen waarop veiligheidsbeleid is gebaseerd. Aan de hand van het veiligheidsbeeld proberen we een realistische inschatting te geven van de ontwikkeling in de komende jaren. Op basis daarvan kan de gemeente prioriteren en keuzes maken ten aanzien van passende ambities.

Het veiligheidsbeeld als doorlopend proces

Het analyseren van de veiligheid in Hengelo vindt niet één keer plaats maar is een doorlopend proces. Naast het verzamelen en interpreteren van cijfers bundelen we ook de ervaringen van professionals die werkzaam zijn in Hengelo bij de veiligheidspartners. Denk aan politie en OM maar ook Welbions, Wijkkracht, Reclassering, Tactus en het Zorg- en Veiligheidshuis Twente. Verderop in het jaar gaan we dieper in op de onderwerpen in werkgroepen waarbij de analyse meer op detailniveau en periodiek plaatsvindt. Een evaluatie voegt tot slot informatie toe over de werking van gekozen interventies.

Veiligheid is een omvangrijk beleidsveld met veel verschillende onderwerpen. Voor cijfers en trends kijken we naar meerdere informatiebronnen. Ook naar andere analyses en dashboards die al zijn gemaakt voor dat specifieke onderwerp. Er is heel veel informatie beschikbaar maar niet alles is goed bruikbaar of beschikbaar. Het is een veiligheidsbeeld in opbouw en een herkenbare opgave die bij meerdere gemeenten speelt. Cijfers alleen kunnen ook misleiden en vragen daarom ook om een goede toelichting.

Definiëring en afbakening

Bij lokale integrale veiligheid hebben we het doorgaans over sociale en fysieke (on)veiligheid, dat kan ontstaan door ongevallen of door criminaliteit. Een derde vorm is de digitale (on)veiligheid. De drie typen (on)veiligheid zijn weer te splitsen in feitelijke onveiligheid en het gevoel van onveiligheid. De VNG heeft de methode kernbeleid veiligheid ontwikkelt dat helpt bij het definiëren en inrichten van veiligheidsbeleid. We onderscheiden daarin vijf veiligheidsvelden. 1) Veilige woon- en leefomgeving, 2) Bedrijvigheid en veiligheid, 3) Jeugd en veiligheid, 4) Fysieke veiligheid en 5) Integriteit en veiligheid.

Bij het veiligheidsveld fysieke veiligheid gaat het vooral over brandweer en crisisbeheersing. Beide taken zijn georganiseerd in een gemeenschappelijke regeling: de veiligheidsregio Twente. Beleidsvorming en verantwoording verloopt via een separate stroom en is daarom niet geïntegreerd in het proces van het integraal veiligheidsbeleid in 2023.

Relaties met andere beleidsontwikkelingen

Gemeentelijk veiligheidsbeleid staat niet op zichzelf. Het moet aansluiten op andere beleidskaders en beleidsontwikkelingen. Een belangrijk uitgangspunt is het coalitieprogramma waarbij een gevoel van veiligheid als basisbehoefte en leefbaarheid in wijken als speerpunten het veiligheidsbeleid richting geven. Veiligheidsbeleid wordt steeds meer ook sociaal beleid. Criminele jeugd bijvoorbeeld heeft doorgaans ook een hulpvraag. Voorzieningen in de wijk, samenwerking met het onderwijs en daarmee dus de versterking van basisvoorzieningen kan helpen om criminaliteit te voorkomen. De transformatie van het sociaal domein en de sociale basis zijn hele relevante ontwikkelingen. Een derde grote verandering betreft de omgevingswet, waarbij veiligheid ook onderdeel is van de integrale afweging bij het opstellen van de omgevingsvisie en omgevingsplannen.

Leeswijzer

Deze inleiding beschrijft het hoe en waarom van het veiligheidsbeeld. Hieronder staat de inhoud met de cijfers, verwijzingen naar onderzoek, beleving van inwoners en ervaringen van professionals. Het geeft een beeld van de veiligheid in Hengelo. Het helpt om vanuit het brede perspectief later dit jaar keuzes te maken in de prioriteiten en ambities die daarbij horen. Het document is ook bedoeld ter voorbereiding op de themabijeenkomst op 12 april, waarbij we wederom perspectieven aanreiken voor een veiliger Hengelo.

Onderstaand veiligheidsbeeld beschrijft wat zichtbaar en voelbaar is betreft ontwikkelingen van een bepaald thema. Het gaat om trends, die duidelijk worden wanneer we het verloop bekijken over meerdere jaren en, waar het handig is, in vergelijking met andere gemeenten, Twente als geheel of met Nederland. Het veiligheidsbeeld is geen evaluatie van de inzet in de afgelopen jaren. Wat we als gemeente hebben gedaan aan een bepaald thema wordt hier niet beschreven. Dat volgt in de evaluatie van het huidige veiligheidsbeleid.

Voordat we hier verder inzoomen op Hengelose situatie volgt eerst een beschouwing van veiligheid in de 21ste eeuw. Het dient als kader om het lokaal veiligheidsbeeld beter te kunnen duiden.

2. Veiligheid in de 21ste eeuw

Veiligheid is een lastig begrip. De definitie uit de inleiding klopt aardig maar er is zeker wat aan op te merken. Het is een eeuwig betwistbaar onderwerp want wanneer zijn we nu echt veilig? Het is een onverzadigbaar fenomeen. We kunnen veilig zijn en we kunnen ons veilig voelen. Dat is althans wat we meestal willen. Maar we weten nooit helemaal zeker of dat het geval is. Veiligheid is geen eindtoestand. Er is altijd een inbreuk op die toestand denkbaar. Die kan als een *zwarte zwaan* om de hoek komen vliegen. De oorlog in Oekraïne bijvoorbeeld en de stroom aan vluchtelingen die onze kant op kwam. Zelfs op een afstand kunnen gebeurtenissen zich ontploffen die effect hebben op ons leven. Op ons gevoel van veiligheid. Daar later meer over. Want om veiligheid in de 21ste eeuw goed te begrijpen moeten we terug in de tijd.

Twee grote trends

Vanaf de tweede wereldoorlog zien we grofweg twee belangrijke trends. Als eerste vertienvoudigde tussen 1960 en het jaar 2000 het aantal door de politie geregistreerde delicten tot 1.300.000. Deze enorme groei, ook zichtbaar in andere westerse landen, kan worden verklaard door de groeiende welvaart (en daarmee van de gelegenheid), de demografische ontwikkeling (meer jongeren en migranten) en het losser worden van de moraal (normen). De explosieve toename leidde tot de groei van het veiligheidsdomein en de aandacht voor preventie van criminaliteit (Boutellier, 2019).

Het veiligheidsprogramma in de 20^e eeuw

Het heeft de samenleving een ander gezicht gegeven. Met overal hang- en sluitwerk, onverwoestbaar straatmeubilair, veiligheidsbeleid van alle mogelijke voorzieningen (scholen, woningcorporaties, zwembaden), particuliere beveiligers in openbare gebouwen, Boa's op straat, en stewards in het voetbalstadion. Er kwamen veiligheidsregio's en zorg- en veiligheidshuizen, en de burgemeesters kregen steeds meer bestuursrechtelijke bevoegdheden. Ook de relaties met jongerenwerk en hulpverlening werden sterk verbeterd (Boutellier, 2019). Het had zeker effect.

Want de tweede trend is de daling van de criminaliteit na het jaar 2000. In de 21ste eeuw is de criminaliteit teruggelopen met bijna 45%. Inmiddels bekend, internationaal ook, als de crime-drop. Het veiligheidsprogramma en fors gegroeide aandacht voor preventie is de meest solide verklaring waarom deze daling zich heeft voorgedaan (De Waard, 2020). Goed nieuws. Maar toch klopt er nog iets niet.

Veiligheid heeft een ander karakter gekregen

De criminaliteit is flink gedaald, het cordon aan veiligheidsfunctionarissen nam toe en toch hebben we het in het veiligheidsdomein drukker dan ooit. Afschalen van de veiligheidsinzet is niet aan de orde. De veiligheidsaanpak heeft gewerkt, maar de problematiek is niet verminderd. Wat is er dan gaande? De constatering is dat veiligheidsproblematiek in de 21ste eeuw een ander karakter heeft gekregen. Ingewikkelder en minder zichtbaar. Het gaat dan over nieuwe vraagstukken als terrorisme, polarisatie en maatschappelijke onrust, digitale criminaliteit, georganiseerde misdaad en de effecten op de samenleving. Ook wel bekend als ondermijnende criminaliteit, wat vooral gedreven wordt door de enorme winsten verkregen door wereldwijde drugshandel. Met andere effecten op de samenleving: van overlastgevend naar ontwrichtend. Grote veiligheidsvraagstukken dus waarin een totaal andere inzet wordt gevraagd van het lokale, regionale en landelijke veiligheidsbestel.

Van feiten naar gevoel

Bij criminaliteit spreken we over feitelijke gebeurtenissen. Er is namelijk een concrete ervaring met letsel of schade als gevolg. Maar veilig of onveilig wijst ook op een gevoel. En die wijst niet altijd op de werkelijkheid. Onderzoek laat zien dat onveiligheid ook synoniem kan zijn voor sociale problemen. Asociaal gedrag, vervuiling, geluidsoverlast en 'de buitenlanders' waren de hoofdklachten van

inwoners (Elffers en De Jong, 2004). Maar ook algemeen onbehagen in de huidige maatschappij of wereldproblematiek beïnvloedt veiligheidsbeleving. En we bevinden ons, met de Covid-pandemie nog vers in het geheugen, in woelig vaarwater. Korte lontjes, verscherpt debat en onoverbrugbare tegenstellingen geven polarisatie beeld en geluid. Datgene wat normaal gesproken stabiliteit kan bieden, vertrouwen in de overheid, is verminderd en sinds Covid niet meer gestegen (Snel e.a., 2023). Onder Nederlandse inwoners valt te horen dat de landelijke politiek en bestuur het gevoel met de samenleving kwijt zijn (Eysink Smeets, 2022).

Van criminaliteit naar dreiging

De moord op Pim Fortuyn, de financiële crisis in 2008, MH-17, Trump, Covid, #METOO, vluchtelingenstromen, stikstof, de moorden op Dirk van Wiersum en Peter R. de Vries en Taghi als toonbeeld van de hedendaagse criminele onderwereld. Het representeert een deel van bepalende gebeurtenissen en fenomenen die zich sinds het begin van deze eeuw voordeden en schetsen een verklarende context voor de situatie waar we ons nu in bevinden. In relatief korte tijd zijn mensen geconfronteerd met een reeks aan nieuwe dreigingen, die angst, onzekerheid, frustratie en stress oproepen. Met de crime-drop in gedachten raakte traditionele criminaliteit steeds meer op de achtergrond als belangrijkste publieke dreiging (Eysink Smeets, 2022). Veiligheid in de 21ste eeuw krijgt een andere betekenis en kenmerkt zich meer door problemen van existentiële aard: bestaanszekerheid.

Een dergelijke beleving van onveiligheid is ook niet zonder consequenties. Deze zet een complexe maatschappelijke dynamiek in gang en heeft mogelijk verstrekkende gevolgen. Angsten, onzekerheden, frustraties en stress beïnvloeden de manier van kijken, denken en voelen van mensen, net als hun houding en gedrag. Gepaard met slimme algoritmes kan dit ertoe leiden dat mensen zich niet meer kunnen verplaatsen in anderen en zich terugtrekken in eigen kringen. Een stimulans voor verdergaande polarisering. De aanzet tot maatschappelijke onrust.

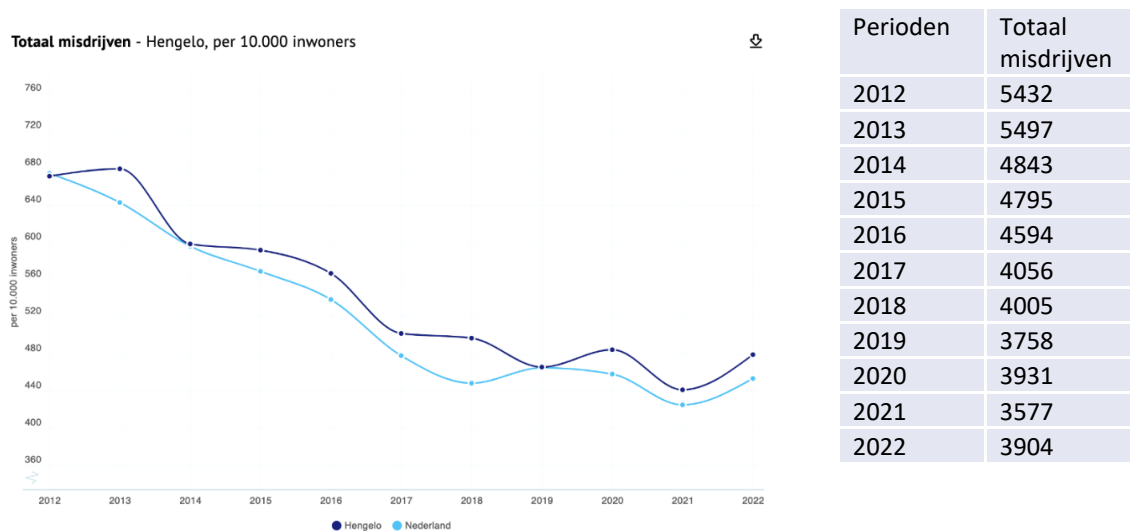
Terug naar het hier en nu

Praten over (on)veiligheid en criminaliteit, vooral de opsomming ervan, kan een bepaalde negativiteit uitstralen. Daar zit geen verkeerde bedoeling achter. Het schetst een veranderend maatschappelijk landschap om de cijfers en ontwikkelingen in dit veiligheidsbeeld beter te kunnen begrijpen. Veranderingen die ook andere beleidsterreinen raken en daarmee een samenhang in beeld brengt en een noodzaak om vooruit te kijken om onderwerpen te prioriteren die horen bij veiligheid in de 21ste eeuw. Van het grote verhaal stappen we nu hieronder over naar de Hengelose praktijk.

3. Ontwikkeling geregistreerde criminaliteit

Een eerste indicator dat iets zegt over de veiligheid in de stad is gebaseerd op de omvang en ontwikkeling van de geregistreerde criminaliteit. Dit zijn alle misdrijven, door de politie en Marechaussee vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal. Het is de criminaliteit die is vastgelegd in de criminaliteitsstatistieken. Belangrijk om te realiseren is dat deze maatstaf slechts een deel van de totale criminaliteit weergeeft. Het aandeel niet-geregistreerde criminaliteit, het zogenaamde dark number, ligt naar schatting hoger. Hiervoor bestaan diverse redenen zoals de aangiftebereidheid van slachtoffers en ook de mate waarin de politie wel of niet registreert.

De ontwikkeling van de totale geregistreerde criminaliteit in Nederland sinds 2012 laat een dalende trend zien. In 2012 werden er nog ruim 1,1 miljoen misdrijven geregistreerd bij de politie, terwijl dit aantal in 2020 gedaald was tot iets meer dan 800.000. Dit betekent een afname van ongeveer 27% over deze periode van acht jaar. In Hengelo is dezelfde daling te zien, waarbij in 2012 sprake was van ruim 5400 geregistreerde misdrijven en in 2022 net iets meer dan 3900. Een daling van ongeveer 28%.

Deze trend is niet nieuw. Na een explosieve stijging vanaf de jaren 80 zien we in Nederland sinds 2002 een langdurige en significante daling van de geregistreerde criminaliteit. Een daling van bijna 45% dat ook wordt bevestigd in slachtofferonderzoek.

Die daling geldt voor vermogenscriminaliteit (autodiefstal, woninginbraak, autokraak, winkeldiefstal, straatroof en zakkenrollerij) en geweldscriminaliteit (mishandeling, seksueel geweld, verkrachting, moord en doodslag). Kijkend naar de leeftijd van de verdachten is de grootste daling te zien bij verdachten in de leeftijd 12 tot 18 met -67%, 18 tot 25 met -57% en 25 tot 45 met -39%.

Waarom heeft deze afname plaatsgevonden? Er zijn hiervoor meerdere verklaringen gegeven maar de meest robuuste verklaring lijkt te liggen in 1) het succes van het veiligheidsbeleid dat sinds de jaren tachtig tot ontwikkeling is gekomen. Met een actieve rol voor de overheid en aandacht voor de gehele veiligheidsketen. En 2) de toepassing van gelegenheidsbeperkende en criminaliteitspreventieve maatregelen. In brede zin ontstond er meer preventiebereidheid met investeringen in criminaliteitspreventie door burgers, overheden en bedrijfsleven.

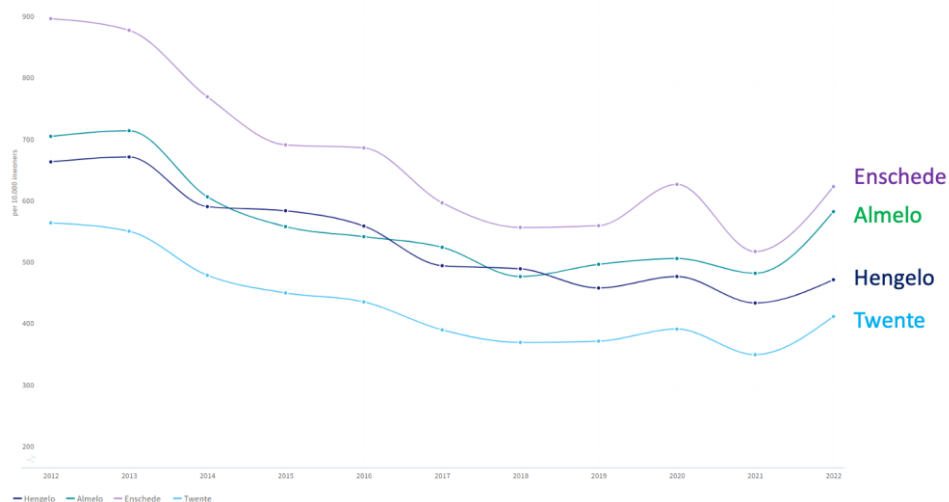
Wat professionals hierover zeggen

De criminaliteit neemt inderdaad in zijn geheel niet toe, we zien voor veel cijfers een dalende trend. Toch merk je dat op de werkvloer niet. Wat er op de werkvloer gebeurt wordt niet weergegeven in de cijfers. Vraagstukken die nu spelen zijn complexer geworden en kosten daardoor veel meer tijd. De cijfers dekken de lading niet. Dat was vroeger ook niet het geval. Veel criminaliteit zit nu onder water.

4. Veilig woon- en leefomgeving

Veelvoorkomende criminaliteit

Veelvoorkomende criminaliteit is de verzamelnaam voor massaal voorkomend strafbaar gedrag dat, vooral vanwege de hoge frequentie, hinderlijk is en een versterkende werking heeft op de onveiligheidsgevoelens van inwoners. Doorgaans spreken we over vermogens- en geweldscriminaliteit. In de grafiek hieronder is de ontwikkeling van veelvoorkomende criminaliteit van Hengelo weergegeven in vergelijking met Almelo, Enschede en Twente per 10.000 inwoners. Net als hiervoor is een dalende trend waar te nemen evenals een kleine stijging in 2022.

De kleine stijging aan het einde van curve voor het jaar 2022 is vooral te wijten aan de stijging van het aantal diefstallen van brom-, snor-, fietsen. Deze steeg van 390 in 2021 naar 678 geregistreerde diefstallen in 2022.

Top 10 meest voorkomende misdrijven

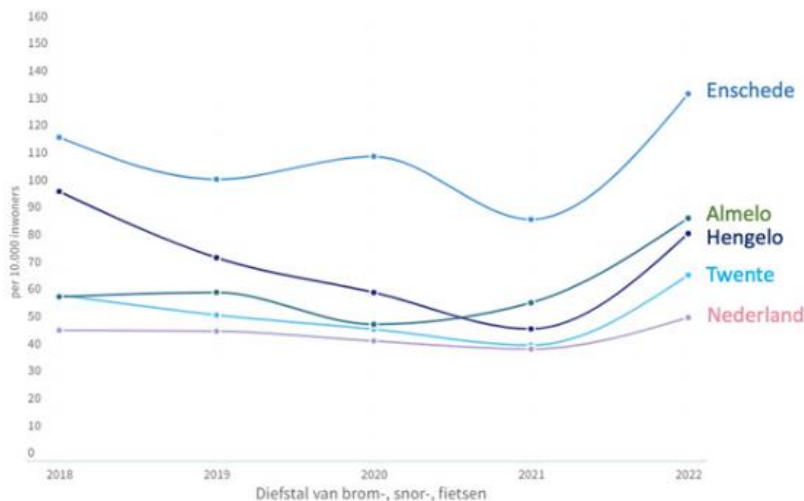
In onderstaande tabel is wederom te zien dat diefstal van brom-, snor-, fietsen het meest is geregistreerd voor Hengelo in 2022. In deze top 10 met meest geregistreerde misdrijven in 2022 is ook gekeken naar de ontwikkeling sinds 2018. Zoals verwacht is de eerder genoemde daling zichtbaar behalve voor horizontale fraude, rijden onder invloed en diefstal af/uit/van voertuigen.

	Misdrijf	2018	2019	2020	2021	2022	
1	Diefstal van brom-, snor-, fietsen	795	599	499	390	678	-117
2	Ongevallen (weg)	498	508	500	457	469	-29
3	Overige vermogensdelicten	514	471	376	388	447	-67
4	Horizontale fraude	279	381	589	531	388	+109
5	Vernieling cq. zaakbeschadiging	397	296	345	308	336	-61
6	Mishandeling	196	149	140	145	176	-20
7	Onder invloed (weg)	97	141	111	150	160	+63
8	Winkeldiefstal	151	200	168	136	155	+4
9	Diefstal af/uit/van ov. voertuigen	91	59	65	83	151	+60
10	Diefstal/inbraak woning	192	170	187	132	142	-50

Bron: data.politie.nl / Top 10 geregistreerde misdrijven Hengelo 2022

Vermogensmisdrijven komen het meeste voor en hebben altijd al een hoofdrol gespeeld in de geregistreerde criminaliteit. Diefstal van brom-, snor-, fietsen komen in 2022 het meeste voor. Ondanks de kleine stijging in 2022 blijkt dat dit aantal wel lager is dan in 2018 en de jaren ervoor (zie bijlage voor de jaren vanaf 2012).

De trend is goed te verklaren door de coronacrisis, waardoor meer mensen thuis verbleven en minder op pad gingen met de fiets. De gelegenheid voor diefstal werd minder. Tegelijk nam de diefstal voor elektrische fietsen toe die soms in grote aantallen tegelijk op professionele werden gestolen. Verder is de trend niet uniek voor Hengelo. Zoals onderstaande grafiek laat zien, is de toename waar te nemen voor zowel Enschede, Almelo, Twente en Nederland.

Bron: [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl)

Daarnaast valt op dat 'ongevallen (weg)' hoog scoort en bovengemiddeld ten opzichte van Nederland en Twente. Redenen hiervoor zijn dat in steden per definitie meer ongevallen gebeuren dan in de plattelandsgemeenten door het drukke verkeer. Hengelo is een drukke stad met veel infrastructuur gerelateerd aan industriële activiteiten op en rondom de haven. Het delict dat hoofdzakelijk bijdraagt betreft 'verlaten plaats ongeval' met een omvang van 435 in 2022. Daarnaast 'rijden onder invloed' met 155 en 'rijden tijdens ontzetting besturen' met 45.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verkeersmisdrijven totaal	635	575	625	520	520	550	615	675	650	635	680
Verlaten plaats ongeval	475	430	485	425	400	450	475	480	485	435	435
Rijden onder invloed	110	100	95	65	85	70	100	140	115	145	155
Rijden tijdens ontzegging besturen	10	5	15	10	10	5	10	20	25	20	45

Bron: CBS statline

Bij het verlaten van plaats ongeval gaat het voornamelijk om eenzijdige ongevallen waarbij materiële schade ontstond. Hiervan is van geen melding gedaan bij de wederpartij of diens verzekeraar. Rijden onder invloed is toegenomen door de mogelijkheid op drugs te controleren. Mede door de normalisering van drugsgebruik is een toename hierin verklaarbaar. Rijden tijdens ontzegging gaat hierin automatisch mee. Hengelo wijkt hierin niet af van andere steden.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Huiselijk geweld is geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Dat kunnen zijn: partners, ex-partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Het gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele en psychische vormen van geweld. Vormen van huiselijk geweld zijn onder andere kindermishandeling, partnergeweld en eengerelateerd geweld.

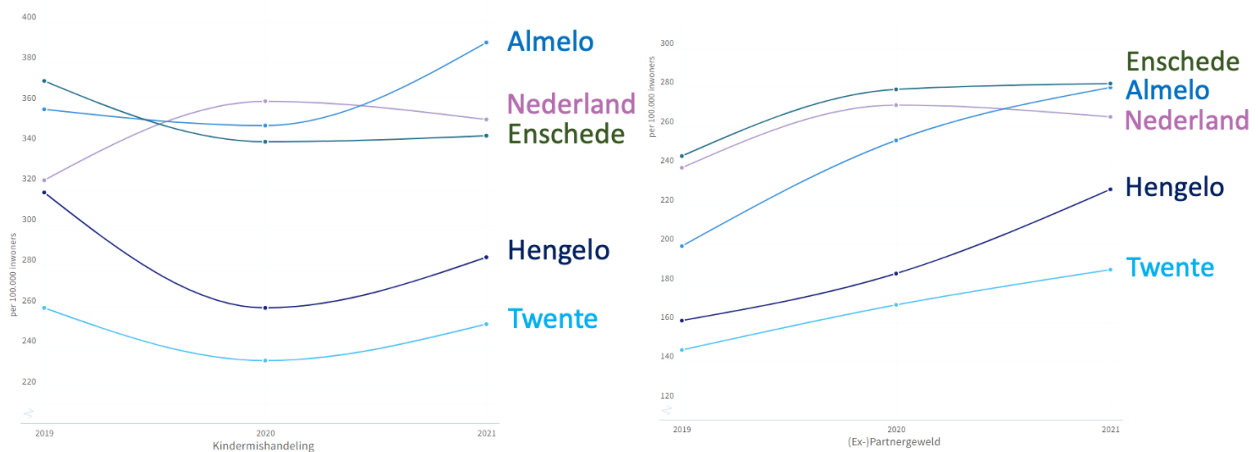
In 2020 gaf 8 procent van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder aan in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van een of meerdere vormen van huiselijk geweld. Dit komt neer op 1,2 miljoen personen. Dat blijkt uit de monitor huiselijk geweld en seksueel geweld, uitgevoerd door het CBS.

Onderstaande tabel geeft voor de langere termijn het aantal geregistreerde incidenten aan van 2010 tot en met 2019.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Geregistreerde incidenten huiselijk geweld	486	527	673	669	646	406	516	471	387	322

Bron: Monitor huiselijk geweld Twente 2020

De ontwikkeling kan verder gesplitst worden in kindermishandeling (links) en (ex) partnergeweld (rechts). In 2021 stijgt het aantal kindermishandelingen licht na een daling in 2020. Een trend die vergelijkbaar is met Twente en Almelo. Partnergeweld laat een constante stijging zien vanaf 2019.

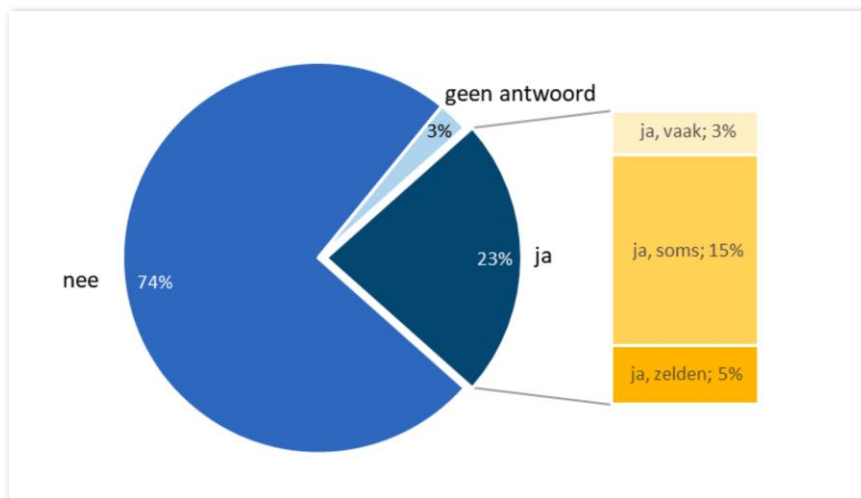
Bron: [waarstaatjegemeente.nl/CBS huiselijk geweld](https://www.waarstaatjegemeente.nl/CBS-huiselijk-geweld)

Beleving van veiligheid

Naast de geregistreeerde overlast en criminaliteit kijken we ook naar de beleving van inwoners als het gaat om veiligheid via de rapportage leefbaarheid en veiligheid (Kennispunt Twente).

In de Hengelose veiligheidspeiling van 2021 is gevraagd of men zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt. Daarop antwoordde 23% bevestigend. In 2019 was dit 19% en in 2017 13%. Dit betekent een toename van 11 procentpunt in de periode 2017-2021. Een significante stijging.

Aan de inwoners, die zich wel eens onveilig voelen in de eigen buurt, is vervolgens gevraagd in welke mate dat gevoel voorkomt. Van de mensen die zich weleens onveilig voelen geeft 15 procent aan dat dit zich soms voordoet en bij 5 procent komt dat zelden voor. Een kleiner aandeel (3%) geeft aan zich vaak onveilig te voelen.

Bron: Rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo2021 (Kennispunt Twente)

Vergelijking met landelijk onderzoek naar onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt

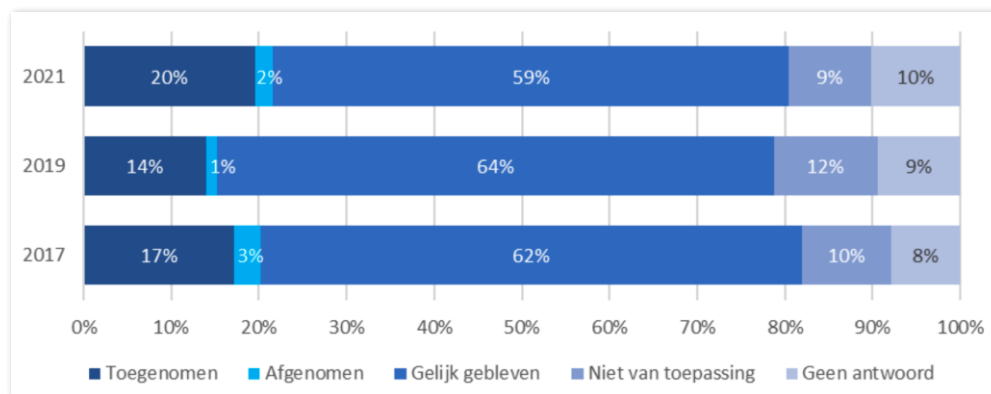
Via de CBS veiligheidsmonitor vindt het landelijk onderzoek plaats naar de beleving van onveiligheid. Daaruit blijkt dat bijna een op de zeven (14 procent) voelt zich wel eens onveilig in de eigen buurt. Twee procent voelt zich er vaak onveilig.

Wat professionals hierover zeggen

Deze cijfers zijn zeer herkenbaar. Dat komt voort uit het contact met inwoners. Sommige mensen vinden alles verdacht wat afwijkt van een normaal straatbeeld. En incidenten worden als heel persoonlijk ervaren. Recent was er iemand overleden door een ongeval op de Parallelweg, dan wordt dit verwoord als 'de buurt gaat achteruit'. Ook zien de professionals een link met verschillende grote gebeurtenissen of crises in de laatste jaren. Mensen hebben een korter lontje door de coronacrisis. Dit werd gevolgd door de vluchtelingen uit Oekraïne, demonstrerende boeren en hoge energieprijzen. Ook speelt sociale media hierin een rol. Mensen pikken nieuws sneller op en het lijkt daardoor ook veel dichterbij. Mensen voelen onzekerheid en vertalen dat als onveilig. Bepaalde personen zijn ook niet in redelijkheid te huisvesten zijn in een normale woonomgeving. Door drugsgebruik (GHB), overlast en onaangepast gedrag veroorzaken ze continu overlast. Ik krijg steeds de vraag waarom wij geen hufterwoningen hebben. Ik kan het antwoord niet geven.

Beleving ontwikkeling criminaliteit in de buurt

Aan inwoners is ook de vraag voorgelegd of de criminaliteit in de buurt in de afgelopen twaalf maanden is toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven. Het aandeel Hengeloërs dat denkt dat de criminaliteit in hun buurt in de afgelopen twaalf maanden is toegenomen (20%) en is significant hoger dan in 2019. Het aandeel inwoners dat vindt dat de criminaliteit is afgenomen is klein (2%). De meeste mensen geven aan dat de criminaliteit gelijk is gebleven. Bijna 20 procent geeft aan 'niet van toepassing' of 'geen antwoord'.

Bron: Rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo 2021 (Kennispunt Twente)

Andere belangrijke cijfers op een rij:

	2017	2019	2021
Rapportcijfer voor veiligheid in de eigen buurt	7,3	7,5	7,3
Tevreden over aanpak gemeente leefbaarheid en veiligheid	28%	29%	26%

Overlast

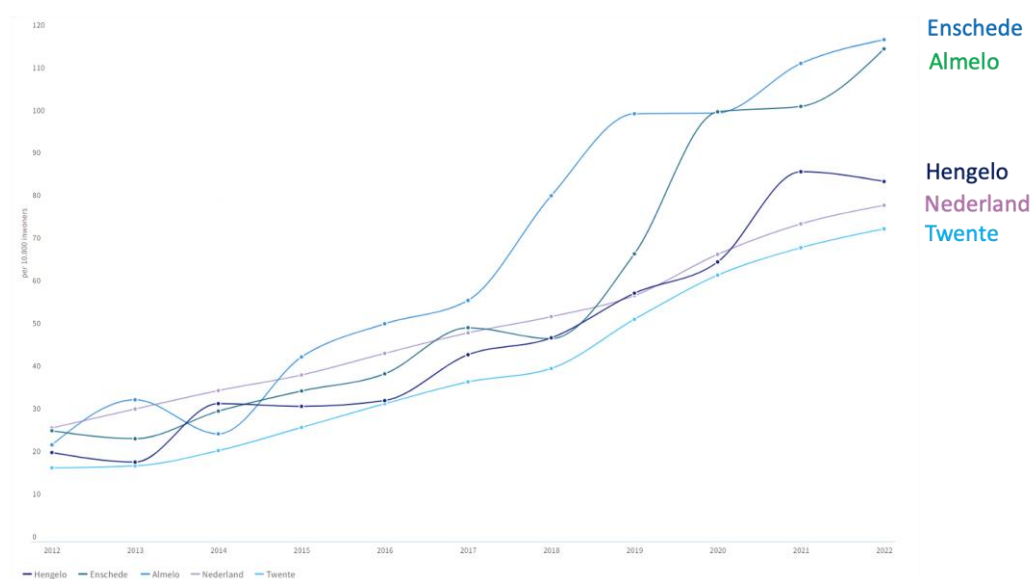
Overlast komt in veel verschillende vormen voor. In onderstaande tabel staat de geregistreerde overlast weergegeven sinds 2012 in Hengelo. Over de gehele linie is zichtbaar dat overlastmeldingen zijn toegenomen van 1317 meldingen naar 2254 meldingen.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal registraties overlast	1317	1328	1334	1470	1557	1574	1667	1570	2292	2487	2254
Overlast persoon onbegrepen gedrag	169	151	262	257	268	354	385	470	532	704	688
Melding overlast jeugd	330	297	255	291	392	333	280	210	461	406	353
Overlast ivm alcohol/ drugs	74	123	82	98	149	157	262	238	274	266	330
Overlast zwervers	96	84	105	37	17	46	54	40	145	90	66
Openbare dronkenschap	30	80	74	76	66	48	47	41	27	20	41
Geluidshinder horeca	95	80	69	39	30	40	26	19	24	25	30
Geluidshinder evenement	6	8	8	7	6	6	4	5	1	14	2
Geluidshinder overig	517	505	479	665	629	590	609	547	828	962	744

Bron: data.politie.nl

Twee onderwerpen vallen op: de overlast door personen met onbegrepen gedrag en overlast in verband met alcohol/drugs. Het aantal personen met onbegrepen gedrag groeide in de laatste jaren van 385 meldingen in 2018 naar 688 meldingen in 2022. Ook de overlastmeldingen met betrekking tot alcohol en drugs laten een stijging zien. Hoewel het gaat om aparte registraties is het voorstelbaar dat hier een relatie tussen bestaat. Personen met onbegrepen gedrag hebben vaak ook te maken met verslavingsproblematiek. Lettend op andere data bijvoorbeeld de rapportage leefbaarheid en veiligheid is een stijging van overlast door alcohol en/of drug wel aannemelijk.

De weergave van de cijfers in onderstaande grafiek over personen met onbegrepen gedrag laten in Nederland en in de regio Twente dezelfde stijgende trend zien.

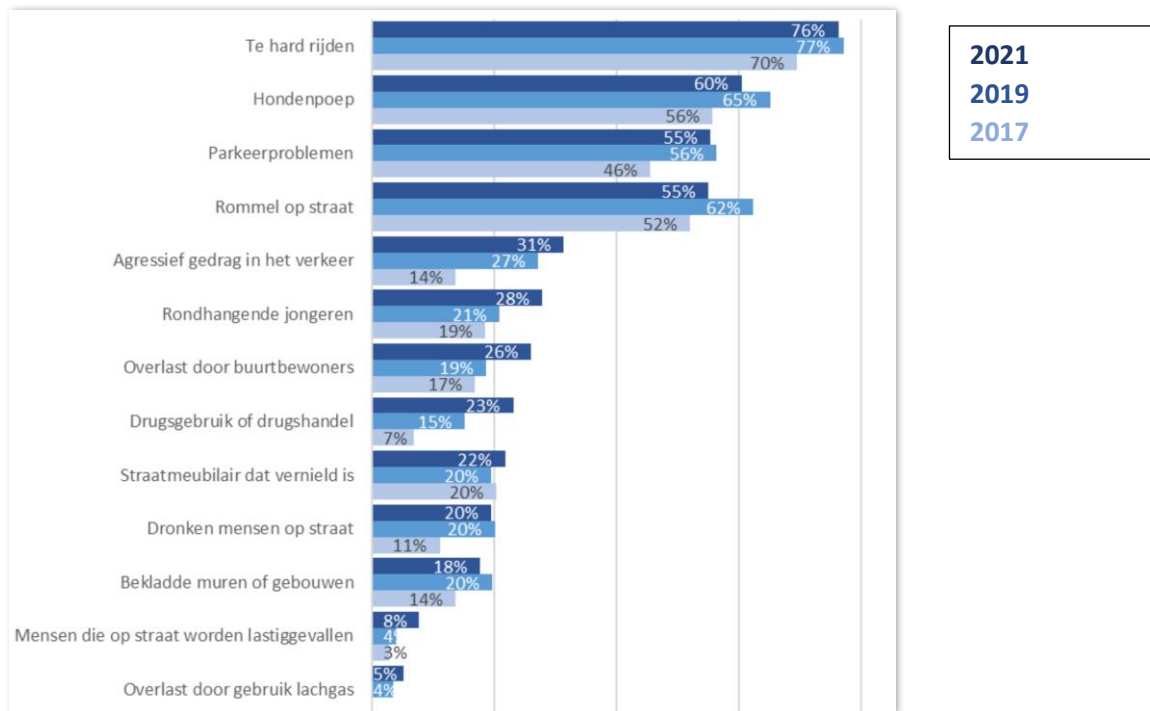
Bron: [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) / ontwikkeling met betrekking tot personen onbegrepen gedrag

Wat professionals hierover zeggen

Personen met onbegrepen gedrag is een onderwerp dat iedereen dagelijks bezighoudt. Het is voor iemand zelf en voor omwonenden heel vervelend. Deze mensen moeten doorstromen naar een vorm van begeleid wonen maar die zitten vol. Er is intensieve begeleiding nodig maar ondertussen veroorzaken ze veel spanningen, overlast en onwenselijke situaties in een buurt. Verhuurders van woningen komen deze situaties steeds meer tegen. We moeten voorkomen dat iemand buiten het zorgkader valt. Als een cliënt niet meer wil, en de zorg valt weg, dan kan de overlast maanden en soms jaren voortduren.

Beleving overlast van inwoners in Hengelo

In de Hengelose veiligheidspeiling van 2021 is gevraagd naar in hoeverre bepaalde vormen van overlast wel eens voorkomen in hun buurt. Te hard rijden wordt met 76 procent het meest gesignaleerd. Hondenpoep (60%), parkeerproblemen en rommel op straat (beide 55%) komen volgens meer dan de helft ook wel eens voor in hun buurt. Maar deze nemen wel licht af. Overlast door drugsgebruik en handel, rondhangende jongeren, buurtbewoners neemt daarentegen toe.

Bron: Rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo 2021 (Kennispunt Twente)

Wat professionals hierover zeggen

Overlast valt of staat heel vaak bij kennen en gekend worden. Mensen lijken elkaar steeds minder aan te spreken. Dat is dan maar voor de politie. Ze kennen elkaar niet en spreken elkaar niet aan op relatief normaal gedrag. Ja, dan wordt het allemaal steeds spannender. Waar is het 'noaberschap' gebleven? Tegelijk is de stelling dat als deze onderwerpen de inwoners het meest bezig houden, dan gaat het best goed. En het lijstje is grotendeels al jaren hetzelfde. We moeten ons wel blijven richten op de hoofdproblemen. Die zijn veelal onzichtbaar voor inwoners maar kunnen wel ontwrichtend zijn.

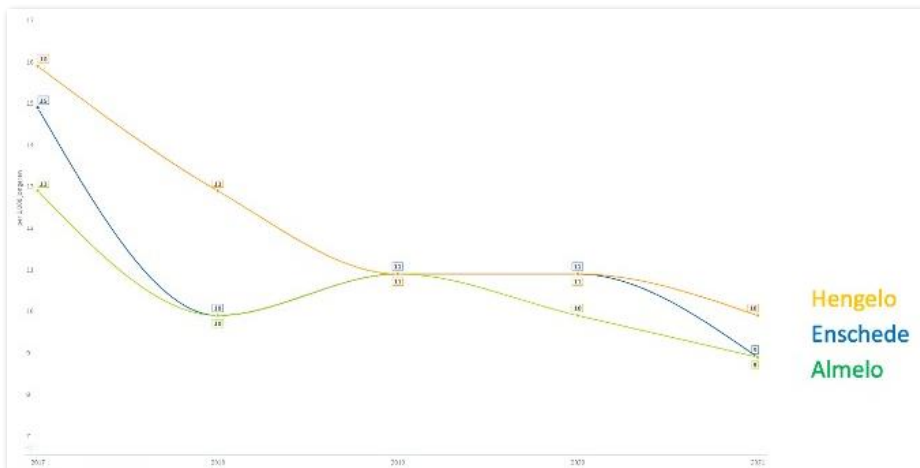
Wat betekent dit voor veiligheid in Hengelo?

De dalende trend van veelvoorkomende criminaliteit is ook in Hengelo te zien. Een stijging in 2022 komt zeer vermoedelijk door een toename in diefstal van elektrische fietsen. Al sinds 2012 gebeuren er veel ongevallen op de weg. Dat is een stedelijk verschijnsel. Meer mensen dan voorheen nemen echter deel aan het verkeer onder invloed van drugs. In de buurt voelen minder mensen zich vaak veilig en zijn minder tevreden over de aanpak op het gebied van veiligheid. Overlast door personen met onbegrepen gedrag neemt al langer toe. Net als overlast door alcohol en drugs. Soms in extreme mate met personen die nergens te huisvesten zijn. Professionals noemen dit een zeer zorgelijke trend. Ook bewoners zien dit in toenemende mate als een bron van overlast. Over het algemeen past dit beeld binnen de regionale en landelijke trend en wijkt Hengelo daar niet in af.

5. Jeugd en veiligheid

HALT en Reclassering

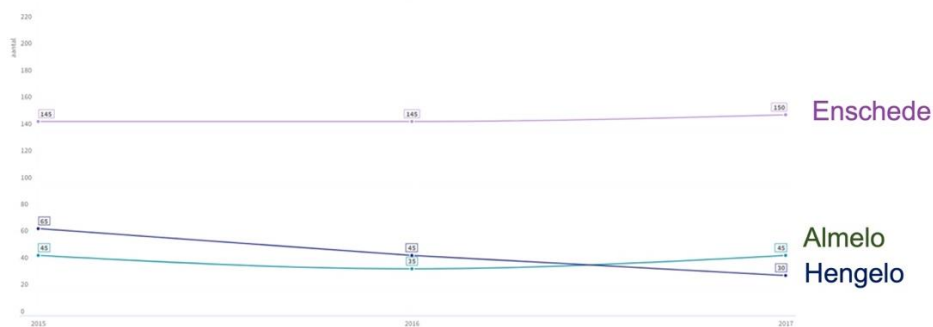
Bij het voorkomen van jeugdcriminaliteit speelt bureau HALT voor ons een belangrijke rol. Zij spelen in op de nieuwste ontwikkelingen, zorgen voor voorlichting aan jongeren daarover en participeren in casusoverleggen. Het aantal verwijzingen naar HALT is een indicator betreft de ontwikkeling van jeugdcriminaliteit. Zoals onderstaande grafiek weergeeft is er een daling zichtbaar van het aantal verwijzingen.

Bron: Stichting HALT/waarstaatjegemeente.nl

Op landelijk niveau is een daling zichtbaar van het aantal jongeren dat naar HALT wordt doorverwezen. In 2021 waren er 25% minder doorverwijzingen dan in het jaar ervoor. Deze trend past bij een krimpende omvang van de geregistreeerde criminaliteit, waar jongeren een groot aandeel in zijn. In het afgelopen decennium is het aantal van misdrijven verdachte jongeren (12 tot 18 jaar) afgenomen met 57 procent (CBS, 2022).

Jeugdreclassering is begeleiding voor jongeren die een proces verbaal hebben gehad. De bedoeling is om ze op het rechte pad te brengen en te houden. Jeugdreclassering is er voor jongeren tussen de 12 en 23 jaar. In onderstaande grafiek zien we de ontwikkeling van aantal jongeren met jeugdreclassering in Hengelo vergeleken met Twente, Almelo en Enschede. Voor Hengelo daalt deze in absolute aantallen van 65 in 2015 naar 30 in 2017.

Bron: Stichting CBS Jeugd/waarstaatjegemeente.nl

Wat professionals hierover zeggen

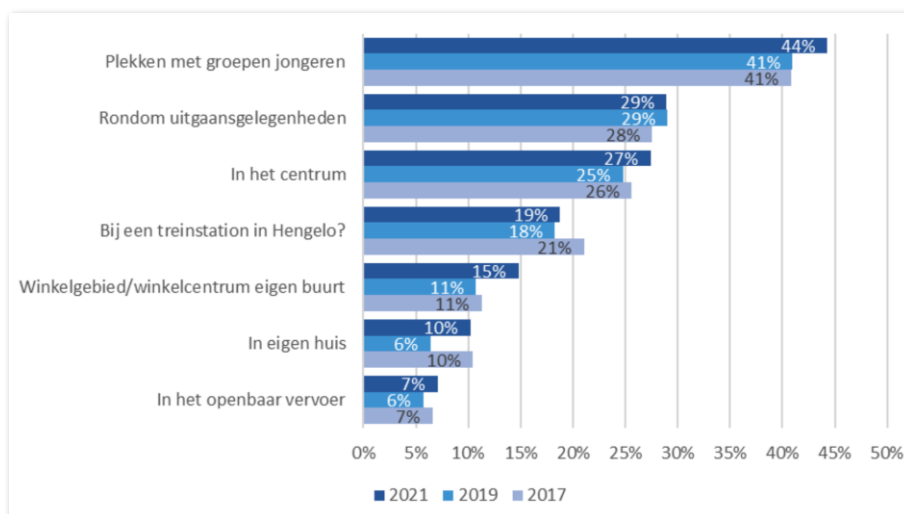
De omvang van jeugdcriminaliteit neemt af in de breedte maar het gaat nu meer de diepte in. Het is veranderd. Tegelijk is het moeilijk te duiden en ook een gevoelskwestie. Waar vroeger een zakmes handig was voor het bouwen van hutten is het nu eerder een wapen. Het past bij de ervaren verharding en de brutale houding die jongeren op vroege leeftijd al hebben richting politie en BOA's. Internet en sociale media maken jongeren veel sneller bewust en slim. Drugsgebruik, experimenteren met lachgas of 'snuf' en het handelen daarin is gewoon heel makkelijk. Met kleine of grotere porties vanuit het kluisje op school bijvoorbeeld. We moeten er echt zo vroeg mogelijk bij zijn. Met bijvoorbeeld vroegsignalering. Dat is afgeschaft maar komt binnenkort gelukkig weer terug.

Jeugdoverlast

Uit de rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo van het kennispunt Twente blijkt:

Het onveiligheidsgevoel is het hoogst op plekken waar groepen jongeren rondhangen.

Aan de inwoners zijn verschillende (algemene) plekken in Hengelo voorgelegd en gevraagd óf en hoe vaak ze zich hier onveilig voelen. Het blijkt dat 44 procent van de inwoners zich wel eens onveilig voelt op plekken waar groepen jongeren rondhangen in Hengelo. 29 procent van de Hengeloërs voelt zich soms of vaak onveilig rondom uitgaansgelegenheden in Hengelo. Ruim een kwart (27%) voelt zich vaak/soms onveilig rondom uitgaansgelegenheden in Hengelo. Ruim een kwart (27%) voelt zich vaak/soms onveilig in het centrum van Hengelo. Over het algemeen is dit licht toegenomen vanaf 2017.

Sociale overlast, waaronder drugsgebruik/handel en rondhangende jongeren, is toegenomen.

De volgende vijf vormen van overlast behoren tot sociale overlast: dronken mensen op straat; rondhangende jongeren; drugsgebruik of drugshandel; mensen die op straat worden lastiggevallen en overlast door buurtbewoners. Daarvan geven dronken mensen op straat, drugsgebruik/-handel, buurtbewoners en rondhangende jongeren volgens 20 tot 28 procent van de Hengeloërs overlast. De indicator op de ervaren mate van overlast is gestegen naar een score van 2,5, wat een significante toename is in vergelijking met 2019 (1,8).

Jeugdgroepen

Elk jaar zijn er meerdere overlastgevendende groepen in beeld die op verschillende locaties in Hengelo voor overlast zorgen. Hierbij te denken aan schoolpleinen, voetbalverenigingen of winkelcentra. Deze groepen worden besproken omdat ze overlastgevend en of hinderlijk zijn. In 2022 is er van vier groepen een groepsanalyse gemaakt. In 2018 en in 2022 is er een opschaling geweest naar een criminele jeugdgroep. Deelnemers van de criminele jeugdgroep in 2022 waren voornamelijk afkomstig uit Hengelo. De groep bestond uit ongeveer 25 leden. Alle deelnemers vallen binnen de leeftijd van 14 tot en met 18 jaar en volgen praktisch onderwijs in Hengelo. De groep plande en pleegde gezamenlijk zwaardere misdrijven als geweldsdelicten, afpersing/chantage, drugsgebruik en drugshandel.

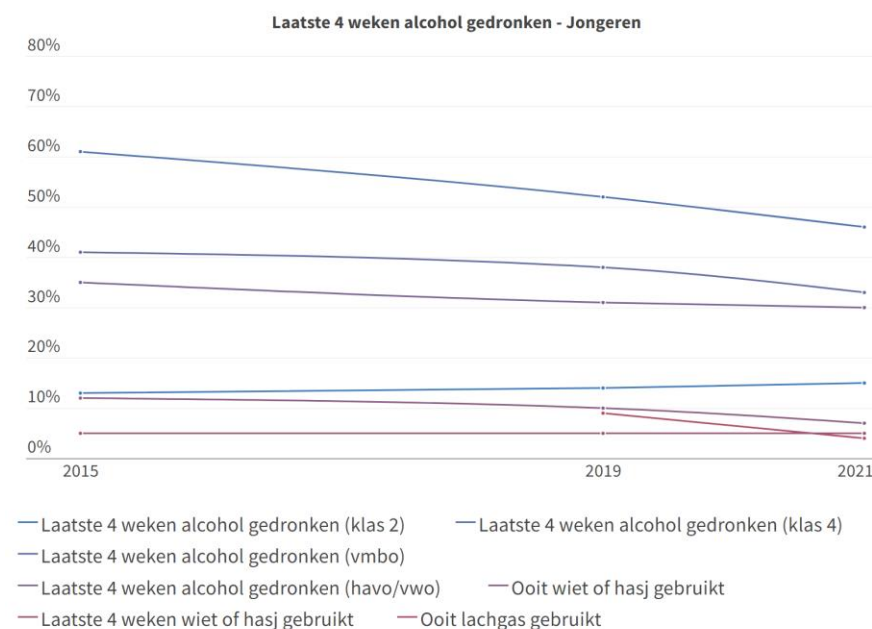
Wat professionals hierover zeggen

75% van alle jeugdcriminaliteit vindt volgens onderzoek plaats in en rondom jeugdgroepen. In de praktijk is er voor ons werk geenszins sprake van een daling. Wel is een verschuiving zichtbaar naar het digitale domein. De jeugd heeft lang binnen gezeten tijdens corona. Daarna was er een flinke opleving. Elk jaar duiken wel weer nieuwe jeugdgroepen op. Dat zul je altijd houden. En een daling is wellicht niet de belangrijkste waarneming maar wel de verharding van de criminaliteit. Op scholen merken ze dat jongeren sneller op hun teentjes zijn getrapt. Het lijkt alsof het normbesef weg is en sociale vaardigheden zijn verleerd. Scholen zetten hier ook op in maar het leven is breder. Maar het is niet geheel nieuw en we kunnen niet alles koppelen aan corona. Het gaat om serieuze criminaliteit. De signalen die we krijgen uit het veld mbt jeugd(groepen) zijn echt zorgelijk en het vergt een stevige integrale aanpak en inzet. Het baart ons zorgen dat wapens en drugs heel normaal lijken te zijn. Dat is wel een verandering die we serieus moeten nemen.

Alcohol- en drugsgebruik

Alcohol- en drugsgebruik kan in verband staan met overlastsituaties, geweld in uitgaansgelegenheden en vernielingen in de openbare ruimte. Ook bestaat er een gezondheidsrisico bij overmatig middelengebruik met verslaving en crimineel gedrag als mogelijke gevolgen. Daarom nemen we de ontwikkeling mee in deze analyse, omdat het in relatie staat met criminaliteit. Wat zien we?

In onderstaande tabel is globaal een dalende trend zichtbaar van alcoholgebruik in de laatste 4 weken. In klas 4 en het VMBO is het aandeel en de daling het grootst. Softdrugs en lachgas worden in verhouding door minder jongeren gebruikt. Het gebruik van softdrugs is stabiel en lachgasgebruik toont een lichte afname.

Er is nog geen volledige dataset beschikbaar. Gebruik van harddrugs is alleen inzichtelijk voor volwassenen. In onderstaande tabel staat dit weergegeven waaruit blijkt dat 7% van de volwassenen aangeeft in de laatste 12 maanden softdrugs te hebben gebruikt en 5% harddrugs.

	Softdrugs	Harddrugs
Gemeente Enschede	10%	7%
Gemeente Hengelo	7%	5%
Gemeente Almelo	6%	3%
Twente	6%	4%

Wat professionals hierover zeggen

Drugsgebruik onder jongeren lijkt verder te zijn toegenomen. We zien in ieder geval dat het heel normaal is geworden. Het is ook makkelijk om aan drugs te komen. Lachgas werd in korte tijd populair. Dat is nu wel verboden. Er zijn zoveel apps die dat mogelijk maken. Of ze handelen gewoon via Whatsapp of sociale media. Komt ook door de verhoging van de leeftijd voor alcohol naar 18 jaar. Drugs zijn makkelijker te verkrijgen. Designerdrugs zijn gewoon op internet te bestellen. Vape, een elektronische sigaret, is niet verboden en die zien we al terug bij kinderen van 10 jaar oud. Een jeugdwerker betrapte een jongeren van 12 jaar met negen vapes in zijn tas. Gebruik is sterk verbonden aan handel en aan zwaardere criminaliteit. De rol van de ouders is hierbij ontzettend belangrijk maar ook teleurstellend. Wanneer je ouderavonden organiseert, komen er maar drie of vier ouders. Dit is de realiteit. Hoe kunnen die doelgroep beter bereiken? We lopen als volwassenen achter op de jeugd als het gaat om digitale vaardigheden. Zij zijn veel handiger met hun telefoons en sociale media waar hippe influencers hun aandacht hebben. Nuanceren is daarnaast ook van belang. Jongeren experimenteren nu eenmaal. In de juiste context moet dat kunnen.

Wat betekent dit voor de veiligheid in Hengelo?

We zien een daling in HALT afdoeningen en de jeugdreclassering. Dit is een landelijke trend en past bij een krimp van geregistreerde jeugdcriminaliteit in het algemeen. Professionals ervaren dit anders. Zij zien vooral verruwing, verjonging, drugsgebruik en handel. Sociale media hebben hier een grote invloed op. Dit geeft voor een deel van de inwoners vaak/soms ook een onveilig gevoel. Deze lijn is ook te zien in de ervaren overlast. Drugsgebruik, -handel, dronken mensen en rondhangende jongeren worden het meest genoemd als reden van sociale overlast. Dit neemt significant toe sinds 2019. De combinatie van cijfers en praktijkervaring levert een diffuus beeld op. Wat wel terugkomt als een rode draad is drugsgebruik en drugshandel als onderstreept aandachtspunt voor jeugd en jongvolwassenen. Individueel en zeker in groepsverband. Daarnaast komt het digitale domein of sociale media terug als plek van ontmoeting, handel en ongewenste inspiratiebron. Zeker wanneer professionals zeggen dat zij zelf denken achter te lopen, net als ouders die hier onvoldoende op aangehaakt lijken te zijn.

6. Bedrijvigheid en veiligheid

In 2022 publiceerde bureau Beke een analyse naar criminaliteit in het bedrijfsleven ten behoeve van het Actieprogramma Veilig Ondernemen. Uit 47 wetenschappelijke publicaties en een media-analyse blijkt dat twee thema's veruit de meeste aandacht krijgen als het gaat om veilig ondernemen.

Het gaat dan om cybercriminaliteit en ondermijning. Ontwikkelingen die uit de media-analyse naar voren komen zijn:

Cybercriminaliteit Cybercrime algemeen Ransomware Hacken Phishing CEO-fraude DDos-aanval	- In coronatijd, tussen 2019 en 2021, is sprake van een toename van 200 procent cybercrime-incidenten. - Een op de vijf ondernemers krijgt jaarlijks te maken met een cyberaanval, zoals ransomware, hacken of phishing. - Volgens de Kamer van Koophandel vinden er wekelijks bijna driehonderd cyberaanvallen op het Nederlandse bedrijfsleven plaats.
Ondermijning Ondermijning algemeen Bedreiging en intimidatie Criminele financiering Drugscriminaliteit	- Exploitatie van horecagelegenheden, coffee-shops, seksinrichtingen, kapsalons en nagel-salons zijn extra gevoelig voor ondermijnende activiteiten. - Veel mediaberichten over ondermijnende drugscriminaliteit leggen een verband met het platteland als locatie.

Uit de vragenlijst die is ingevuld door 294 ondernemers voor dit onderzoek blijkt dat ongeveer een derde van de respondenten (34%) aangeeft dat hun onderneming het afgelopen jaar (2021) slachtoffer is geworden van een bepaalde vorm van criminaliteit. Deze staan in onderstaande tabel weergegeven.

Criminaliteitsvormen	n	%
Diefstal van buitenaf	38	51%
Bedreiging	23	31%
Fraude	22	29%
Diefstal door personeel	21	28%
Geweld tegen personeel	20	27%
Vandalisme	19	25%
Inbraak	18	24%
Cybercrime	16	21%
Overval	13	17%
Ondermijning	3	4%
Afpersing	2	3%
Plof- en ramkraken	2	3%
Mensenhandel of prostitutie	1	1%
Heling	0	0%
Anders	7	9%

Bron: bureau Beke, samen criminaliteit bestrijden

In het Actieprogramma Veilig Ondernemen zijn cybercriminaliteit en ondermijning als prioriteiten voor 2023-2026 opgenomen. Het belang om hierop te investeren wordt benadrukt door de toenemende afhankelijkheid van IT en kwetsbare positie van ondernemers als effect van de coronacrisis en stijgende energiekosten. Ook benoemt het platform een gebiedsgerichte aanpak voor

vermogenscriminaliteit als prioriteit, waarbij er behoefte is aan meer inzicht van de problematiek en het verkleinen van de afstand tussen ondernemer en overheid.

Wat professionals hierover zeggen:

Hengelo is een zeer ondernemende stad. In verhouding hebben wij de meeste bedrijven in deze regio. Hengelo heeft dus de meeste werkgevers. Dit betekent wel wat voor de opgave veilig ondernemen. Een duidelijke verschuiving is zichtbaar in afpersing. Dat gaat nu digitaal. Dus je bestanden worden versleuteld en je krijgt een briefje op je deurmat. Als je 50.000 euro betaalt, dan krijg je de sleutel om die bestanden weer terug te krijgen. Problematiek voor bedrijven is ook divers. Diefstal is vervelend maar zichtbaar. In ondermijnende criminaliteit zit meer gevaar. Met afpersing of uitbuiting. Sommige ondernemers kopen meerdere panden op en grote bedragen gaan daarin om. Zetten daar handig en snel arbeiders in. Snel geld. Maar komt niet ten goede van het echte ondernemersklimaat. We kunnen wel meer doen om malafide ondernemers te belemmeren. Meer met BIBOB bijvoorbeeld en kennis delen.

Wat betekent dit voor de veiligheid in Hengelo?

Er is een reëel risico, gebaseerd op de landelijke trend, dat ondernemers in Hengelo te maken hebben of krijgen met zowel traditionele criminaliteit, cybercriminaliteit als ondermijnende criminaliteit. Afhankelijke van de branche waarin zij werken. Het is van belang dat ondernemers bewust zijn van de risico's, hoe ze die kunnen herkennen en voorkomen en wat het handelingsperspectief is.

7. Integriteit en veiligheid

Polarisering en radicalisering

Het nationaal dreigingsniveau (niveau 3: aanzienlijk) is sinds 2019 niet gewijzigd. Wel constateert de NCTV dat de aard van de terroristische dreiging is veranderd de afgelopen jaren: de dreiging in en tegen Nederland is de afgelopen jaren veelzijdiger en meer diffuus geworden. Het jihadisme blijft de voornaamste terroristische dreiging, maar de dreiging vanuit de jihadistische beweging in Nederland en de ons omringende landen is sinds het vorige decennium wel afgenomen. De aard verandert volgens de NTCV wel door de opkomst van rechts-extremistische groepen. Daarnaast kan geloof in complottheorieën binnen het radicale anti-overheidsprotest aanleiding geven tot extremistisch en zelfs terroristisch handelen.

In Hengelo speelt sinds 2015 de casus Hasna A., die toen als 24-jarige radicaliseerde en vertrok naar Syrië. Hasna A. maakt deel uit van de groep van twaalf vrouwen die de Nederlandse regering vorig jaar vanuit een gevangenkamp in Syrië terughaalde. Hasna A. zit momenteel in detentie en wordt verdacht van lidmaatschap van een terreurbeweging en het uitbuiten van een jezidi-vrouw als slavin.

Wat professionals hierover zeggen

Over het algemeen zie je een verharding ontstaan in de samenleving. Met tegengestelde opvattingen. Extreme en radicale standpunten ten opzichte van asielzoekers bijvoorbeeld. Dat zien we in Hengelo eigenlijk niet. Wel hebben we natuurlijk veel boeren in onze regio. We hebben blokkades gezien op de snelwegen en veel omgekeerde vlaggen als uiting van grote onvrede. Daarin verschillende we niet met andere gemeenten in het land.

Georganiseerde/ondermijnende criminaliteit

De exacte definitie van ondermijnende criminaliteit is moeilijk in één zin samen te vatten. Grofweg betekent het de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld die zich op veel verschillende manieren kan uiten. Ondermijnende criminaliteit heeft doorgaans de volgende kenmerken:

- Het gaat over niet-zichtbare criminaliteit, dat is verwerven met gewone bedrijven en gemeentelijke voorzieningen.
- Het gaat over een criminele onderneming, dat gericht is op winstgevendheid op een criminele afzetmarkt, en het witwassen van deze winsten in de legale economie.
- Het gaat over het stelselmatig plegen van (zwarte) criminaliteit en het verwerven van macht en status.
- Het gaat over criminele samenwerkingsverbanden, nationaal en internationaal.
- Het gaat over corruptie, intimidatie, grof geweld met als doel het gebruik van bestaande logistieke systemen als een bedrijfsstrategie.
- Het gaat over een systematische aantasting van de rechtsstaat. De werking van de samenleving wordt ondermijnd en het vertrouwen in de overheid neemt af.

In tegenstelling tot traditionele vormen van criminaliteit is over ondermijnende criminaliteit niet alles in beeld. Het is nu eenmaal een wereld die in belangrijke mate leeft bij de gratie van geheimhouding en afscherming. Maar wat bekend is, geeft reden voor verontrusting. Ondermijnende drugscriminaliteit levert hierin met afstand de grootste bijdrage aan. Nederland is onweersproken op drie drugsmarkten een mondiale speler: de productie van hennep, XTC en de handel van cocaïne. Zo blijkt keer op keer uit internationale onderzoeksrapporten (Noordanus, 2020).

Hoe dit zich verhoudt tot Twente en Hengelo is nu nog lastig met statistiek te onderbouwen. Goede data ontbreken. Wel kunnen we aan de hand van de politieregistraties zien dat er voor drugsmisdrijven en vuurwapenmisdrijven een verandering is waar te nemen. In onderstaande tabel wordt dat duidelijk waarbij de jaren met bovengemiddelde aantallen zijn gearceerd.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Drugsmisdrijven totaal	55	50	80	80	70	55	55	40	70	100	110	105	50
Harddrugs	25	15	20	35	20	20	20	15	30	45	50	55	25
Softdrugs	30	30	50	45	45	30	35	20	40	55	55	50	25
Vuurwapenmisdrijven	30	35	45	25	25	25	25	20	25	25	50	35	40

Bron: data.politie.nl

De drugscriminaliteit heeft op verschillende manieren een grote olievlekwerking. Het hangt samen met en versterkt allerlei andere vormen van criminaliteit, zoals witwassen en afpersing. Met beperkte aantallen wel een opvallende toename van deze criminaliteitsvormen is te zien in onderstaande tabel.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Afpersing en afdreiging	0	0	5	5	10	5	0	0	10	5	15	10	5
Witwassen	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5	10	5	10

Gunstige kenmerken voor georganiseerde drugscriminaliteit

Georganiseerde drugscriminaliteit in Nederland kan bestaan niet alleen omdat er onder meer een drugsconsumptievraag is, maar ook dankzij bereidwillige burgers en ondernemers die deze vorm van criminaliteit faciliteren en er financieel van profiteren (Fenomeenbeeld drugs, 2021). Nederland is aantrekkelijk voor georganiseerde criminaliteit en drugshandel als toegangspoort van Europa, met uitstekende logistieke voorzieningen als de haven van Rotterdam, meerdere vliegvelden en een uitgebreid wegen- water- en spoornet. Dit zorgt voor een continue stroom van allerlei goederen. Ook via de binnenvaart, want Nederland beschikt over de grootste binnenvaartvloot van Europa (Van Nimwegen e.a., 2021).

Twente en Hengelo kennen dezelfde kenmerken. De ligging bij de Duitse grens, de rijksweg A1, het spoor en één van de grotere binnenhavens van Nederland met opslag- en vervoersbedrijven. Het zijn essentiële componenten om legale maar ook illegale (drugs)handel te faciliteren. In hoeverre dit nu de realiteit is, valt niet goed te zeggen. Het betreft een complex en omvangrijk gebied in combinatie met een beperkte informatiepositie. Door de kenmerken bij elkaar ontstaat er wel een reëel risico. Deze en andere vormen van ondermijning worden tot slot bevestigd in het ondermijningsbeeld Hengelo (2017).

Wat professionals hierover zeggen

In elke gemeente speelt ondermijning wel een rol. Maar je ziet het pas als je het doorhebt. Nou, het is wel opvallend dat in bepaalde straten veel dezelfde typen zaken zitten. Kappers en telefoonwinkels bijvoorbeeld. In rapportages komen we ook vaak dezelfde mensen tegen. Eerst voor locatie A maar dan ook locatie B en C. Dat valt ons wel op. De productie van hennep is nog steeds van alledag. Ze worden wel steeds geraffineerder. En maken gebruik van mensen die nieuw in Nederland zijn en de taal nog niet spreken. Ja, het is wel een plaag. Drugshandel is een belangrijk fenomeen van ondermijning en die handel is veel makkelijker dan vroeger. Door sociale media. Het is ook heel

normaal geworden. Vraag houdt aanbod in stand. Zorgfraude komt ook veel voor. Niet meer dan vroeger is het beeld. Het gaat wel vaak over uitbuiting van kwetsbare personen. Net als bij kamerverhuur aan arbeidsmigranten. Soms illegaal. Maar vooral tegen slechte voorwaarden. Ook hier zien we vaak dezelfde namen als verhuurders.

Informatieveiligheid

Het CCV onderscheidt drie taken die de gemeente uit moet voeren om digitale veiligheid in brede zin aan te pakken en voorbereid te zijn.

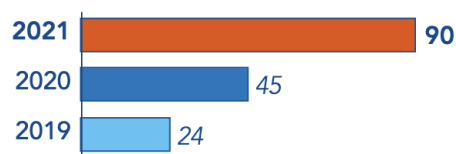
1. Digitale veiligheid gemeente (intern): verantwoordelijkheid nemen voor het goed functioneren van de eigen digitale systemen.
2. Cyberincidenten en cybercrisis (intern): voorbereid zijn.
3. Cybercriminaliteit en gedigitaliseerde criminaliteit (extern): weerbaar maken van bewoners en ondernemers.

Digitale veiligheid van gemeenten

Sinds het begin van de oorlog in Oekraïne neemt het aantal digitale aanvallen op gemeenten toe. We zien dat er vaker wordt gemorrelt aan de digitale voor- en achterdeur van gemeenten. Dit bevestigt het dreigingsbeeld dat de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) van de VNG heeft uitgebracht. Niet alleen neemt het aantal hacks toe. Ook de gevolgen zijn ingrijpend en de kosten stijgen snel.

De drie grootste risico's op dit moment zijn 1) Uitval van dienstverlening en bedrijfsvoering 2) Vertrouwelijke informatie in verkeerde handen en 3) Fouten in de dienstverlening. De IBD ziet dat in het bijzonder dat de dreiging van ransomware toeneemt. Aan de lopende band proberen criminele ingangen te vinden. Ook ziet de IBD steeds meer en ernstiger kwetsbaarheden in software. In 2021 zijn 1841 kwetsbaarheden geconstateerd. Een deel daarvan kent een hoge kans op misbruik en risico. Een bekend voorbeeld betreft de aangetroffen kwetsbaarheid in de software Log4j eind 2021. Niet alle software is in eigen beheer. Gemiddeld neemt een gemeente deel aan 30 samenwerkingsverbanden. De software die hierbij gebruikt wordt is divers. Hoe beveiliging en privacy is geregeld is daardoor niet altijd in beeld.

Jaar en aantal kwetsbaarheden met hoge kans op misbruik, hoge mogelijke impact:

Bron: Dreigingsbeeld Informatiebeveiligingsdienst 2023-2024

Eind 2022 sloten gemeenten en het rijk het convenant digitale veiligheid. Hierin is afgesproken om samen te werken aan de doelen van de Nederlandse Cybersecuritystrategie (NLCS) én aan de uitdagingen van digitale veiligheid op lokaal niveau.

Wat professionals hierover zeggen

Over de hele breedte neemt het toe. De hoeveelheid aan systemen en digitalisering in de wereld. Risico's zijn daarom realistisch gezien toegenomen. Het gaat ons allemaal boven de pet. We moeten

erop vertrouwen dat er voor de gemeente genoeg technische veiligheidsmaatregelen zijn genomen. Je komt hier niet zomaar binnen. Maar in Hof van Twente ging het ook om een menselijke fout. Dat blijft een lastig verhaal en vraagt continu aandacht en bewustwording. Het is ook continue in ontwikkeling. Met nieuwe technieken. Een aanvallen zijn dagelijks aan de orde.

Cybercriminaliteit

Recente studies onder grote groepen Nederlanders hebben laten zien dat zo'n 10-13% van de Nederlanders in de afgelopen jaren slachtoffer is geworden van een of meerdere cyberdelicten (CBS, 2019, 2020). Het CBS (2020) rapporteerde 13% online slachtofferschap in 2019, een percentage dat iets hoger ligt dan in 2017 (11%) en 2012 (12%). Zelfs bij deze hoge prevalentie van slachtofferschap in Nederland moet rekening gehouden worden met het feit dat cijfers op basis van zelfrapportage onder Nederlanders een onvolledig beeld laten zien (Spithoven, 2020).

Voor cybercriminaliteit kunnen valsheid in geschriften en (horizontale) fraude gezien worden als indicatoren. De gemiddelde toename bij beide type delicten in Hengelo worden toegeschreven aan digitalisering van criminaliteit. De piek in 2020 valt in de periode van de coronacrisis.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Valsheid in geschriften	25	35	30	15	15	60	100	95	80	120	315	305	185
Fraude (hor.)			12	8	6	185	322	317	279	381	589	531	388

Bron: data.politie.nl

Er ligt een maatschappelijke uitdaging in het bevorderen van het risicobewustzijn en preventief gedrag om slachtofferschap van cybercriminaliteit onder inwoners en ondernemers te voorkomen. Burgers en bedrijven moeten in staat worden gesteld om hun gedrag aan te passen en daarvoor is het nodig te weten *hoe* en *waarom* zij dat moeten doen.

Wat professionals hierover zeggen

Er is overduidelijk een verschuiving te zien naar het digitale domein. Minder gewone criminaliteit en meer online. Logisch want daar hangen we nu rond. Het is ons sociaal leven, de plek waar we winkelen en dus betalen. Alles digitaliseert. En daar is dan veel gelegenheid voor de crimineel. Cybercriminaliteit is de nieuwe veelvoorkomende criminaliteit. Er is heel veel geld in te verdienen.

Wat betekent dit voor de veiligheid in Hengelo?

Over het algemeen spreken mensen over een verharding in de samenleving. Met tegengestelde opvattingen. De NCTV ziet een risico in het anti-overheidssentiment dat kan radicaliseren en aanleiding kan geven tot extremistisch handelen. De dreiging van jihadistisch terrorisme komt lokaal niet expliciet in beeld. Wel is er al jarenlang een grote zorg voor georganiseerde of ondermijnende criminaliteit. Met hoge waarschijnlijkheid kan gesteld worden dat dit ook in Hengelo het geval is. Ingewikkeld is het gebrek aan beschikbare en bruikbare data. Toch zijn er ook ondersteunende signalen. Zoals wapenhandel en witwassen. Met kleine aantallen weliswaar, maar hier gaat veel onderzoek aan vooraf. Ook zijn op basis van ervaringen elders kwetsbaarheden aan te wijzen. Denk aan het ondermijningsbeeld uit 2017. Er is een verwevenheid met cybercriminaliteit. Net als bij drugscriminaliteit gebeurt er veel onder water. Cyberaanvallen op gemeenten maar het wel goed tastbaar. De IBD wind er ook geen doekjes om. Voor alle gemeenten is dit een substantieel risico met hoge impact op de organisatie en samenleving.

Overzicht alle geregistreerde misdrijven van hoog naar laag

Bron: data.politie.nl

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Diefstal van brom-, snor-, fietsen	789	963	882	902	846	790	795	599	499	390	678
Ongevallen (weg)	506	465	514	441	419	466	498	508	500	457	469
Overige vermogensdelicten	750	870	686	624	680	489	514	471	376	388	447
Horizontale fraude	12	8	6	185	322	317	279	381	589	531	388
Vernieling cq. zaakbeschadiging	620	596	515	547	396	368	397	296	345	308	336
Mishandeling	356	305	272	248	214	200	196	149	140	145	176
Onder invloed (weg)	106	99	90	64	86	72	97	141	111	150	160
Winkeldiefstal	246	195	161	151	152	153	151	200	168	136	155
Diefstal af/uit/van ov. voertuigen	76	75	110	134	105	78	91	59	65	83	151
Diefstal/inbraak woning	360	395	389	302	305	273	192	170	187	132	142
Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	281	252	184	158	184	125	119	114	117	155	118
Bedreiging	171	189	150	148	139	108	119	106	138	113	105
Diefstal/inbraak bedrijven enz.	209	202	139	156	160	141	112	73	54	30	65
Weg (overig)	17	9	15	18	14	10	16	26	33	30	53
Drugshandel	68	79	67	54	52	37	71	97	109	105	50
Diefstal/inbraak box/garage/schuur	82	124	97	168	196	131	65	61	124	65	47
Aantasting openbare orde	43	25	30	23	14	21	14	21	46	48	39
Wapenhandel	42	26	23	24	27	17	25	27	48	36	36
Zakkenrollerij	173	141	78	50	44	27	25	19	10	14	22
Diefstal van motorvoertuigen	44	47	41	47	33	20	17	7	18	13	17
Openlijk geweld (persoon)	18	25	25	28	20	20	13	15	17	16	17
Moord, doodslag	29	23	22	20	17	18	8	9	9	12	15
Bijzondere wetten	4	5	1	4	2	8	11	9	10	7	14
Brand/ontploffing	27	24	20	27	29	22	26	18	15	27	13

Huisvredebreuk	19	25	6	11	9	7	9	6	11	8	13
Mensenhandel	5	1	2	2	3	1	1	7	2	2	7
Straatroof	10	11	12	13	6	5	8	4	7	1	5
Burengerucht (relatieproblemen)	3	4	5	8	.	3	.	.	2	1	4
Dieren	7	5	4	3	1	4	2	5	1	1	2
Transport gevaarlijke stoffen	.	.	.	.	.	.	.	.	2	6	1

Bronnenoverzicht

Boutellier, H. (2011). *De improvisatiemaatschappij; Over de sociale ordening van een onbegrensde wereld*. Den Haag: Boom Lemma.

Boutellier, H. (2019). *Over de kernfunctie van de politieorganisatie in de 21ste eeuw*. School voor politieleiderschap.

Eysink Smeets, M. (2022) *Onrust begrijpen begint bij anders kijken*. Het CCV. [Link](#).

Fenomeenbeeld drugs 2021: *de narcostand van Nederland* (Politie, 2021) [Link](#).

Kruize, A., Schoonbeek, I. (2020). *Monitor 2020 Huiselijk geweld Twente. Metingen 2004 – 2019*. Reuer & Intrava.

Misana, E., Houten, Y. & Spithoven, R. (2021) *Cyberweerbaar Hengelo. Een verkennend onderzoek naar aanzetten voor gerichte risicocommunicatie ter bevordering van de cyberweerbaarheid van de Hengelose inwoners op basis van een onderzoek onder het Hengelose Burgerpanel*. Saxion hogeschool. Deventer.

Nelen, H. (2022) *Koers bepalen. Over de lessen van de versterking aanpak georganiseerde drugscriminaliteit*. WODC. [Link](#).

Nimwegen, van, S., Spapens, T. & Ceulen, R. (2021) *Ondermijning langs de zijpaden. Een verkennend onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van ondermijnende criminaliteit in relatie tot kleine havens en luchthavens, railtransport en binnenvaart in Noord-Brabant en Zeeland*. Politie & Wetenschap. [Link](#).

Rijk en gemeenten (2022) *Convenant digitale veiligheid* [Link](#).

Snel, E., Engbersen, G. (2023) *CORONA & cohesie: Dashboard Sociale Impact Corona*. Risbo & Erasmus School of Social and Behavioural Sciences.

Schroeten, M. en Visschedijk, S. (2021) *Rapportage leefbaarheid en veiligheid in Hengelo*. Kennispunt Twente. Enschede.

VNG (2021) *Kernbeleid veiligheid* [Link](#).

VNG (2022) *Dreigingsbeeld informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten 2023-2024*. [Link](#).

VNG (2023) *Betoog Pieter Heiligers: Benader digitale veiligheid breed*. [Link](#).

NCSC (2022) *Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022-2028*. [Link](#).

Data

<https://www.eur.nl/media/109927>

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83648NED/table?ts=1678187220997>

<https://data.politie.nl/>

Informatieve websites

<https://www.trimbos.nl/>
<https://www.drugs-test.nl/>
<https://www.drugsenuitgaan.nl/>
<https://www.kennisplatformondermijning.nl/>
<https://www.weerbaredigitaleoverheid.nl/>
<https://weerbareoverheid.nl/>
<https://www.politiekeambtsdragers.nl/>

Media

<https://www.rtvoost.nl/nieuws/2212339/oldenzaalse-cokegebruikers-snuiven-per-dag-zon-5300-euro-op>
<https://www.nu.nl/tech/6257282/een-afpraak-maken-met-de-drugsdealer-gaat-meestal-via-whatsapp.html>

Behandelvoorstel

Onderwerp	Parameters herzieningen 2024		
Zaaknummer	3667702	Portefeuillehouder	Steen
Belangrijkste beslis/-bespreekpunten	De raad wordt voorgesteld om <i>onder meer</i> voor de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2024 de volgende parameters vast te stellen: 1. Voor de opbrengsten van woningbouwkavels voor 2025 te rekenen met een opbrengstenstijging van 0% en voor 2026 t/m 2033 met een opbrengstenstijging van 2%. 2. Voor de opbrengsten van bedrijventerreinen, met uitzondering van Campus Westermaat en Gezondheidspark, voor 2025 t/m 2033 te rekenen met een opbrengstenstijging van 2%. 3. Wanneer uitgifte van bouwgrond voor winkels aan de orde is, op basis van een onafhankelijke taxatie de grondwaarde te bepalen. 4. Voor de kosten van gww voor 2024 te rekenen met een kostenstijging van 3%, in 2025 met 2,5% en vanaf 2026 e.v. met 2%.		
Historie	Jaarlijks stelt de raad, voorafgaand aan de herzieningen van de grondexploitaties, de parameters vast waarmee de grondexploitaties worden doorgerekend. Het gaat daarbij om de rekenkundige uitgangspunten voor berekening van opbrengsten-stijging, kostenstijging en rente. Deze uitgangspunten gelden, tenzij er project-specifiek expliciet anders is besloten, voor alle grondexploitaties. Daarmee wordt vergelijkbaarheid en transparantie gewaarborgd. De grondexploitaties worden middels de herzieningen elk jaar, conform de BBV-regelgeving, ter vaststelling aangeboden aan de Raad. Een aantal onderdelen worden separaat van de herzieningen vastgesteld. Dat zijn de woningbouw programmering, de grondprijzennotitie en de parameters. De parameters moeten vóór de start van de herzieningen vastgesteld zijn, zodat deze daarna verwerkt kunnen worden in de grondexploitaties. Met dit voorstel adviseert het college de raad over de parameters die toegepast worden bij de herzieningen 2024.		

Politieke Markt	16 januari 2024			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Van der Pal	Hillebrink	Vegaderkamer 5	Fysiek / Bestuur	60 min
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	De politieke markt start met een korte inleidende presentatie. Verduidelijkende vragen over de presentatie zijn daarna toegestaan. De fracties wordt daarna een oordeel gevraagd over het voorliggende voorstel. Na afloop van het politieke oordeel uit de fracties is het college in de gelegenheid om te reageren op deze inbreng. Technische vragen over de voorliggende stukken dienen voorafgaand aan de politieke markt te worden gesteld via de Raadsgriffie. Tijdens de politieke markt is er geen ruimte voor technische vragen.			
Spreekrecht publiek	Ja		duur: max. 5 minuten spreektijd per inspreker	

Raad	31 januari	
Doel van de sessie	Besluitvorming – Hamerstuk	
Behandeladvies	Op basis van de bespreking in de politieke markt is deze zaak als hamerstuk geagendeerd voor behandeling in de raadsvergadering.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3667702	elferink, chanel	SO-PVG	
ONDERWERP			
3667702 - Parameters herzieningen 2024			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De Raad besluit om voor de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2024 de volgende parameters vast te stellen:

1. Voor de opbrengsten van woningbouwkavels voor 2025 te rekenen met een opbrengstenstijging van 0% en voor 2026 t/m 2033 met een opbrengstenstijging van 2%.
2. Voor de opbrengsten van bedrijventerreinen, met uitzondering van Campus Westermaat en Gezondheidspark, voor 2025 t/m 2033 te rekenen met een opbrengstenstijging van 2%.
3. Voor de opbrengsten van de bedrijventerreinen Campus Westermaat en Gezondheidspark voor 2025 en verder te rekenen met een opbrengstenstijging van 0%.
4. Voor de opbrengsten van kantoren voor 2025 en verder te rekenen met een opbrengstenstijging van 0%.
5. Wanneer uitgifte van bouwgrond voor winkels aan de orde is, op basis van een onafhankelijke taxatie de grondwaarde te bepalen.
6. Voor de kosten van gww voor 2024 te rekenen met een kostenstijging van 3%, in 2025 met 2,5% en vanaf 2026 e.v. met 2%.
7. Voor de plankosten voor 2024 te rekenen met een kostenstijging van 5,1% en vanaf 2025 t/m 2028 met 4,7%. Vanaf 2029 wordt 2% voorgesteld.
8. De rente vast te stellen op 1,40% bij gemeentelijke grondexploitaties.
9. Om vanaf 2034, conform wetgeving, voor de opbrengsten van woningbouwkavels, bedrijventerreinen en kantoren een opbrengstenstijging van 0% aan te houden.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Door de gemeente Hengelo wordt een aantal grondexploitaties gevoerd. Deze behoren tot de verschillende ruimtelijke projecten die in de stad worden gerealiseerd. Jaarlijks stelt de raad, voorafgaand aan de herzieningen van de grondexploitaties, de parameters vast waarmee de grondexploitaties worden doorgerekend. Het gaat daarbij om de rekenkundige uitgangspunten voor berekening van opbrengstenstijging, kostenstijging en rente. Deze uitgangspunten gelden, tenzij er project-specifiek expliciet anders is besloten, voor alle grondexploitaties. Daarmee wordt vergelijkbaarheid en transparantie gewaarborgd. De parameters moeten voor de start van de herzieningen vastgesteld zijn, zodat deze daarna verwerkt kunnen worden in de grondexploitaties. Met dit voorstel wordt gemeenteraad verzocht om de parameters voor de herziening van 2024 vast te stellen.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3667702	Elferink, Chanel	SO-PVG	Hanneke Steen
ONDERWERP			
3667702 - Parameters herzieningen 2024			

BESLUIT

De Raad besluit om voor de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2024 de volgende parameters vast te stellen:

1. Voor de opbrengsten van woningbouwkavels voor 2025 te rekenen met een opbrengstenstijging van 0% en voor 2026 t/m 2033 met een opbrengstenstijging van 2%.
2. Voor de opbrengsten van bedrijventerreinen, met uitzondering van Campus Westermaat en Gezondheidspark, voor 2025 t/m 2033 te rekenen met een opbrengstenstijging van 2%.
3. Voor de opbrengsten van de bedrijventerreinen Campus Westermaat en Gezondheidspark voor 2025 en verder te rekenen met een opbrengstenstijging van 0%.
4. Voor de opbrengsten van kantoren voor 2025 en verder te rekenen met een opbrengstenstijging van 0%.
5. Wanneer uitgifte van bouwgrond voor winkels aan de orde is, op basis van een onafhankelijke taxatie de grondwaarde te bepalen.
6. Voor de kosten van gww voor 2024 te rekenen met een kostenstijging van 3%, in 2025 met 2,5% en vanaf 2026 e.v. met 2%.
7. Voor de plankosten voor 2024 te rekenen met een kostenstijging van 5,1% en vanaf 2025 t/m 2028 met 4,7%. Vanaf 2029 wordt 2% voorgesteld.
8. De rente vast te stellen op 1,40% bij gemeentelijke grondexploitaties.
9. Om vanaf 2034, conform wetgeving, voor de opbrengsten van woningbouwkavels, bedrijventerreinen en kantoren een opbrengstenstijging van 0% aan te houden.

INLEIDING

Door de gemeente Hengelo wordt een aantal grondexploitaties gevoerd. Deze behoren tot de verschillende ruimtelijke projecten die in de stad worden gerealiseerd. Jaarlijks stelt de raad, voorafgaand aan de herzieningen van de grondexploitaties, de parameters vast waarmee de grondexploitaties worden doorgerekend. Het gaat daarbij om de rekenkundige uitgangspunten voor berekening van opbrengstenstijging, kostenstijging en rente. Deze uitgangspunten gelden, tenzij er project-specifiek expliciet anders is besloten, voor alle grondexploitaties. Daarmee wordt vergelijkbaarheid en transparantie gewaarborgd.

Omdat een grondexploitatie doorgaans een lange looptijd kent en bestaat uit al gerealiseerde en nog te realiseren kosten en opbrengsten, is het van belang om de aannames ten aanzien van de ontwikkelingen van in de toekomst te realiseren kosten en opbrengsten zo goed mogelijk te onderbouwen. We proberen met de kennis van nu de ontwikkelingen in de verschillende deelmarkten zo goed mogelijk te voorspellen, zodat de grondexploitaties juist worden gewaardeerd. Op deze manier wordt de kans verkleind dat de gemeente zich op langere termijn (te) rijk of arm rekent met de verschillende projecten en grondexploitaties.

De parameters en grondprijzen worden verwerkt in de verschillende grondexploitaties. Bij het sturen op grondexploitaties gaat het in de kern om:

- Programmering (vraag en aanbod woningbouw, kantoren, bedrijventerreinen);
- Planning (looptijd en voortgang);
- Grondprijzen;
- Kosten (voor de locatie te ontwikkelen zoals bouw- en woonrijp maken, plankosten);
- Parameters (verwachte rente, kosten- en opbrengstenstijging);
- Risico's.

Al deze zaken tezamen bepalen het uiteindelijke financiële resultaat van de grondexploitaties. De grondexploitaties worden middels de herzieningen elk jaar, conform de BBV-regelgeving, ter vaststelling aangeboden aan de Raad. Een aantal onderdelen worden separaat van de herzieningen vastgesteld. Dat zijn de woningbouw programmering, de grondprijzennotitie en de parameters. De parameters moeten vóór de start van de herzieningen vastgesteld zijn, zodat deze daarna verwerkt kunnen worden in de grondexploitaties. Met dit voorstel adviseren wij u over de parameters die toegepast worden bij de herzieningen 2024.

ARGUMENTEN

1.1 We gaan voorzichtigheidshalve in 2025 nog één jaar op 0% zitten

Vanwege de grilligheid van de markt, is alertheid op marktontwikkelingen en prijsvorming geboden. Vanwege deze grilligheid van de markt, laten we voor de grondprijzennotitie de grondprijzen voor 2024 extern taxeren zodat we een goede basis hebben voor de te hanteren gemeentelijke kavelprijzen in 2024 waarin correcties ten aanzien van de huidige markt worden meegenomen. De uitkomst hiervan biedt dan ook het nieuwe uitgangspunt voor de jaren 2025 en verder. Ondanks dat we verwachten dat de lonen gaan stijgen en de rente gaat dalen (en de kopers dus meer bestedingsruimte hebben), gaan we voorzichtigheidshalve in 2025 nog één jaar op 0% zitten.

1.2 Het prijsverschil tussen duurzame- en niet duurzame woningen wordt steeds groter

De prijzen van woningen voor 2000 laten een daling zien, waar de prijzen van woningen na 2000 juist een stijging laten zien. Dit valt te verklaren doordat nieuwere woningen over een beter energielabel beschikken, waar kopers – gezien de energiecrisis – meer waarde aan hechten. Verwacht wordt dat dit alleen maar wordt versterkt, aangezien het energieverbruik van een woning wordt meegenomen in de berekening van de maximale hypotheek. En nieuwbouwwoningen zijn duurzaam, en dus is dit een gunstige ontwikkelingen voor de woningbouwkevels.

1.3 De verwachting is dat op middellange termijn ECB een renteverlaging doorvoert

In 2022 en 2023 heeft de ECB de rente flink verhoogd. In 2024 wordt al een verlaging van de rente verwacht en vanaf eind 2025 wordt verwacht dat deze rente zal stabiliseren / nog iets lager zal worden. Een lagere rente betekent meer leencapaciteit en een betere betaalbaarheid.

1.4 De verwachting is dat op middellange termijn de nieuwbouwproductie weer toe zal nemen

Nu bevindt de nieuwbouwmarkt zich op een laag punt. Er is weinig aanbod, de bouwkosten zijn hoog en mensen kopen niet snel een nieuwbouwwoning. Echter begint deze markt zich ook weer voorzichtig aan te trekken: het aantal transacties neemt toe, de prijzen stabiliseren, de rente daalt en het aanbod sluit beter aan op de markt. Daarbij stabiliseren de bouwkosten. Vanaf 2026 gaan wij daarom uit dat de nieuwbouwproductie zich weer heeft opgepakt en voeren wij vanaf 2026 een voorzichtige prijsstijging door.

2.1 De schaarste in de markt duwt de prijzen omhoog

De vraag naar bedrijfsruimte blijft onverminderd hoog, ook in Hengelo. Door deze toegenomen vraag, wordt verwacht dat binnen afzienbare periode de laatste kavels op de bedrijventerreinen 't Oosterveld en de Veldkamp worden uitgegeven. Verwacht wordt dat de laatste kavels in 2025 al zijn vergeven, maar zekerheidshalve wordt toch een opbrengstenstijging gerekend van 2% voor het geval enkele kavels nog niet zijn verkocht.

3.1 Deze bedrijventerreinen blijven qua uitgifte achter

Deze twee bedrijventerreinen hebben te maken met een specifiek profiel waarbij de focus op kantoren en zorg gerelateerde functies ligt. Bij Campus Westermaat gelden strenge eisen ten aanzien van beeldkwaliteit en bebouwingspercentages en bij Gezondheidspark zien we steeds vaker dat zorg gerelateerde bedrijven (ook vanwege de hoge bouwkosten) toch gaan voor bestaande bouw/renovatie/transformatie. Daarom is het voorstel de opbrengstenstijging voor deze twee bedrijventerreinen op 0% te zetten.

4.1 De vraag naar kwalitatief hoogwaardige en energiezuinige kantoorpanden neemt wel toe

De vraag op de kantorenmarkt spitst zich toe naar kwalitatief hoogwaardige en energiezuinige kantoorpanden. De verplichting van het energielabel C lijkt ook invloed te hebben op de focus hierop. Dit werkt ook door op de prijzen: de gemiddelde verkoopprijs tussen kantoorgebouwen met energielabel C of hoger of kantoren onder de energielabel C grens is met 20% toegenomen. Nieuwbouw kantorenpanen zijn wel energiezuinig.

5.1 Op dit moment hebben wij geen grondexploitaties waar winkelvastgoed in zit

Er zijn dus ook geen bedragen waarover geïndexeerd kan worden en dit hebben we in 2024 ook niet op de planning.

6.1 Er wordt verwacht dat de prijzen en de werkvoorraad stabiliseren

In 2022 zijn de prijzen voor grond-, weg- en waterbouw (GWW) buitengewoon snel gestegen. De stijging zet voorzichtig door in 2023, maar belangrijk verschil is wel dat de stijging is afgevlakt. Desondanks is ten opzichte van 2022 nog wel een stijging van de gww kosten te herkennen. Daarnaast stelt het EIB dat in 2024 de GWW-productie stabiliseert, wat inhoudt dat de werkvoorraad in deze sector op peil blijft. Dit

heeft mede te maken met de nieuwbouwmarkt die ook stabiliseert.

6.2 Dit ligt in lijn met de verwachtingen rondom de inflatie

De inflatie is in 2023 ten opzichte van 2022 fors gedaald volgens DNB: van 11,6% naar 4,2%. Zowel DNB, de ECB, ING Real Estate en het CPB voorzien een verdere daling in 2024 en 2025. Voorspellingen hierover zijn divers (van 2,4% tot en met 3,8%). Echter zijn de prognoses van de verschillende partijen inclusief de plankosten. Wij benaderen deze apart, aangezien het de verwachting is van het Centraal Planbureau dat juist de plankosten de komende jaren zullen stijgen. Als we onze verwachte plankosten en civiele kosten, met de voorgestelde parameters, doorrekenen voor 2024 komen we op een verwachte inflatie uit van 3,7%. Voor 2025 zijn er slechts twee partijen die een voorspelling voor de inflatie doen: de ECB en DNB. Aangezien wij er vanuit gaan dat DNB haar inschattingen meer heeft gebaseerd op de Nederlandse markt, houden wij dit cijfer aan voor 2025.

7.1 Dit komt overeen met de verwachte stijging van de loonkosten

De gemeenten moeten weer een nieuwe CAO gaan afsluiten voor 2024. Hiervoor ligt een principeakkoord waarin gerekend wordt met de volgende loonstijging: 4,75% per 1 januari 2024 en 1,25% per 1 oktober 2024. Voor 2024 betekent dit dat de loonstijging uitkomt op een percentage van 5,1%. Voor de middellange termijn volgen we het Centraal Planbureau die verwacht dat de loonkosten voor de sector overheid over de periode 2025 – 2028 met 4,7% zullen stijgen.

8.1 We verwachten dat de gemeentelijke omslagrente gaat stijgen

De gemeentelijke omslagrente is het gemiddelde rentepercentage van de gemeentelijke leningenportefeuille en houdt rekening met onze verhouding van vreemd vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten mag de rekenrente in de grondexploitaties daarvan afwijken met maximaal een halve procentpunt. Omdat wij anticiperen op een verhoging van de rente, stellen wij voor om het gewogen gemiddelde rentepercentage van de totale leningenportefeuille te verhogen met 0,45%.

9.1 Dit is conform de BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft als richtlijn dat de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar mag bedragen. Deze begrenzing is bedoeld om de financiële risico's van zeer lang lopende projecten te beperken. Binnen de grondexploitaties wordt daarom na 2031 geen opbrengststijging meer toegerekend.

KANTTEKENINGEN

1.1 Het is nog onduidelijk wat deze grondprijzen zullen zijn

De grondprijzennotitie wordt pas in december door het college van B&W wordt vastgesteld. Op het moment van besluitvorming is het nog niet precies duidelijk wat deze parameter dus zal zijn. In 2024 hebben we dan het nieuwe uitgangspunt vastgesteld. De markt kan dan uiteraard weer wijzigen.

1.2 De woningmarkt is grillig en kan snel omslaan

De woningmarkt heeft een grillig karakter wat ervoor zorgt dat het ook zeer gevoelig is voor veranderingen in rente, meer dan andere economische activiteiten. Het blijft lastig om de korte- en middellange termijnontwikkelingen exact te voorspellen vanwege de huidige grilligheid van de markt. Economische ontwikkelingen kunnen tegenvallen (bijvoorbeeld de werkloosheid stijgt harder dan verwacht) en direct invloed hebben op de huizenprijzen. De woningmarkt kan snel omslaan, in positieve, maar dus ook in negatieve zin. Daarom stellen we voor (voorzichtigheidshalve) om in 2025 0% opbrengstenstijging te hanteren.

2.1 De eerste tekenen van afkoeling zijn zichtbaar op de bedrijfsruimtemarkt

De afgelopen jaren zijn de prijzen enorm gestegen, maar de eerste tekenen van afkoeling worden zichtbaar. Dit komt met name door de beperkte beschikbaarheid van panden en het tekort aan beschikbare bouw kavels voor nieuwbouwprojecten. Daarnaast is de druk op het stroomnetwerk ook voor vele bedrijven een onzekere factor. Tevens zorgt de regelgeving op het gebied van bouw en milieu voor nieuwbouw belemmerende factoren vanwege de inzet van emissiebeperkende apparatuur.

2.2 In het derde kwartaal vlakken de landelijke verkoopprijzen af

In het derde kwartaal is op prijsniveau een afkoeling van de markt te herkennen: zowel de transactielooptijd als de transactieprijzen vlakken af. Als dat doorzet neemt het risico op een lagere opbrengststijging toe.

4.1 Er is weinig vraag naar kantoorruimte

De opname van kantoorruimte daalt. Daarnaast zetten de gestegen bouwkosten en de fors gestegen rente

het potentieel rendement van nieuwbouw onder stevige druk.

8.1 De grondexploitaties die extern gevoerd worden (BXL, Hemmelhorst en Veldkamp) worden extern vastgesteld

Wij hebben een drietal grondexploitaties die tezamen met één of meerdere andere gemeenten worden gevoerd. Hiervoor wordt een afwijkend rentepercentage gehanteerd, omdat de gemeente Hengelo hierover niet alleen het zeggenschap heeft.

VERVOLG

Bestuurlijk vervolg

De vast te stellen parameters worden gebruikt voor de herzieningen 2024.

Financiën

In het geval dat er in bestaande contracten zaken zijn opgenomen over hoe om te gaan met opbrengsten- en/of kostenstijgingen (of dalingen) gelden deze afspraken en worden de parameters buiten beschouwing gelaten. Wanneer de exploitaties worden doorgerekend met de hiervoor vermelde parameters wijzigt het saldo van de lopende grondexploitaties. Hierdoor neemt het vrij besteedbare bedrag van de reserve grondexploitaties af met € 0,8 miljoen (naar € 21,9 miljoen) ten opzichte van de gepresenteerde reserve bij de herzieningen van 2023. Deze verwachte stand van de reserve valt ruim binnen de minimale norm van € 3 miljoen om risico's te kunnen opvangen (zoals gesteld in de herzieningen van 2023).

BIJLAGEN

Bijlage 1: Onderbouwing parameters herzieningen 2024

Parameters Herzieningen Grondexploitaties 2024

Onderbouwing

November 2023
Afdeling Stedelijke Ontwikkeling
Team Projecten, Vastgoed en Grondzaken

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	3
2. WONINGBOUW	4
3. BEDRIJFSMATIG VASTGOED	9
4. GWW KOSTEN	12
5. PLANKOSTEN	13
6. RENTE	13
7. SAMENVATTING VOORSTEL PARAMETERS GRONDEXPLOITATIES	13
8. FINANCIËLE GEVOLGEN	14
9. SCENARIO'S	14

1. Inleiding

Jaarlijks stelt de raad, voorafgaand aan de herzieningen van de grondexploitaties, de parameters vast waarmee de grondexploitaties worden doorgerekend. Het gaat daarbij om de rekenkundige uitgangspunten voor berekening van opbrengstenstijging, kostenstijging en rente. Deze uitgangspunten gelden, tenzij er project-specifiek expliciet anders is besloten, voor alle grondexploitaties. Daarmee wordt vergelijkbaarheid en transparantie gewaarborgd. Omdat een grondexploitatie doorgaans een lange looptijd kent en bestaat uit al gerealiseerde en nog te realiseren kosten en opbrengsten, is het van belang om de aannames ten aanzien van de ontwikkelingen van in de toekomst te realiseren kosten en opbrengsten zo goed mogelijk te onderbouwen. We proberen met de kennis van nu de ontwikkelingen voor de prijzen van grond (voor woningbouw, bedrijventerreinen en kantoren) zo goed mogelijk te voorspellen, zodat de grondexploitaties juist worden gewaardeerd. Op deze manier wordt de kans verkleind dat de gemeente zich op langere termijn (te) rijk of arm rekent met de verschillende projecten en grondexploitaties. Het goed voorspellen van de parameters is altijd al lastig, maar vormt dit jaar een extra grote uitdaging door de grilligheid die de markt laat zien. Daarom hebben we voor 2024 de grondprijzen voor woningbouw en bedrijventerreinen extern laten taxeren. Deze worden uitgewerkt in de grondprijzennotitie voor 2024 die in december 2023 door het college van Burgermeester en Wethouders (B&W) wordt vastgesteld. Hierna schetsen we in kort bestek de ontwikkeling van opbrengsten en kosten gedurende het afgelopen jaar, afgesloten met een voorstel voor de bijbehorende parameters voor de komende jaren.

2. Woningbouw

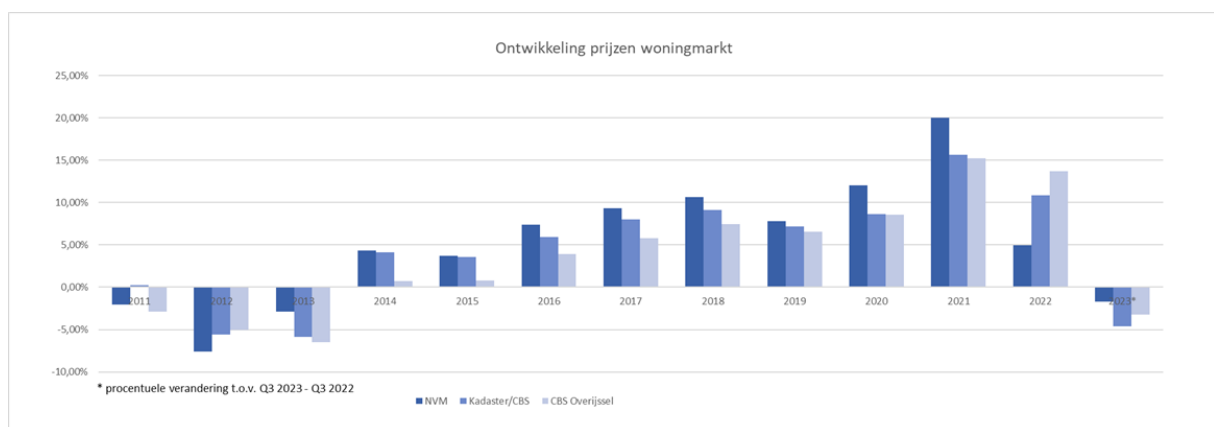
“Blik op de woningmarkt in 2023: ontwikkeling van de prijzen en prognose”

Bestaande koopwoningen: op naar een stabilisatie

Volgens de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM) is het aantal verkochte woningen in het derde kwartaal van 2023 2,4% hoger dan dezelfde periode vorig jaar. Wanneer we naar de prijsontwikkelingen kijken, is te zien dat de gemiddelde transactieprijs van bestaande woningen volgens de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM) ten opzichte van een jaar eerder met 1,70% is gedaald. In het derde kwartaal is er echter sprake van een stijging van 1,70%.

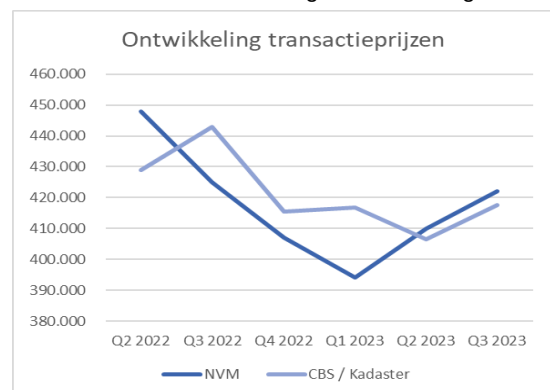
Voor de omgeving Twente is een kleine stijging te zien in de transactiepreisen ten opzichte van een jaar eerder van 0,20%. In het derde kwartaal bedroeg de stijging 2,30%. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Kadaster laten op landelijk niveau een daling van de prijzen zien van 4,60%. Daarentegen laten zij in het derde kwartaal een stijging van 1,24% zien. Indien enkel naar de prijsontwikkelingen in Overijssel wordt gekeken, laat het CBS/Kadaster een op jaarbasis (Q3 2023 – Q3 2022) een daling zien van 3,20% en op kwartaalbasis een stijging van 1,20%.

De verschillen tussen de cijfers van enerzijds de NVM en anderzijds het CBS/Kadaster komt doordat de cijfers van het CBS en het Kadaster achter lopen op de cijfers van de NVM (de NVM beschikt namelijk gelijk na tekenen van de koopovereenkomst over data, terwijl het CBS en het Kadaster pas de data kunnen verwerken na passering bij de notaris).

Om de jaarlijkse daling/stijging te duiden, is in de grafiek hieronder de ontwikkeling van de transactiepreisen weergegeven van Q2 2022 tot en met Q3 2023. Zo is te zien dat de prijzen in januari 2023 op het laagste punt waren. In de laatste maanden zijn de prijzen echter weer aan het stijgen ten opzichte van de kwartalen ervoor, waardoor voorzichtig geconcludeerd kan worden dat er richting een stabilisatie van de prijzen gegaan wordt.

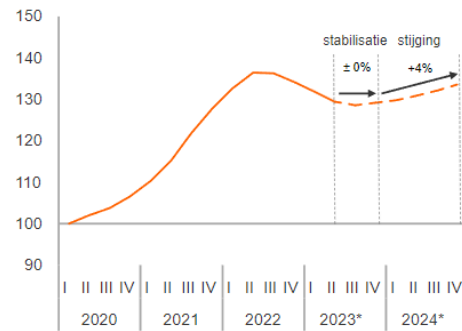
Dat de prijzen en transacties weer voorzichtig stijgen, heeft te maken met een licht herstel van het vertrouwen op de woningmarkt. Dit positieve sentiment komt doordat woningzoekenden gewend raken aan de hoge rentestanden, de prijzen zich inmiddels aan de nieuwe situatie hebben aangepast en de lonen zijn gestegen. Daarnaast wordt bestaande bouw populair bij starters vanwege de relatief hoge nieuwbouwprijzen (NVM, 2023). Opmerkelijk is dat de prijzen van oudere woningen dalen en de prijzen van woningen na 2000 juist stijgen. Dit valt te verklaren doordat nieuwere woningen over een beter energielabel beschikken, waar kopers – gezien de energiecrisis – meer waarde aan hechten. Verwacht wordt dat dit alleen maar wordt versterkt, aangezien het energieverbruik van een woning wordt meegenomen in de berekening van de maximale hypotheek.

Prognose

NVM Makelaars zijn redelijk positief over de bestaande woningmarkt aangezien zij merken dat het vertrouwen weer toeneemt en de woningmarkt stabiliseert. Het merendeel verwacht dat de prijzen zullen doorstijgen bij gelijkblijvende verkoopaantallen. ING Real Estate verwacht dat in 2023 de prijzen stabiliseren en in 2024 weer licht zullen stijgen. Dit omdat naar verwachting de kapitaalmarktrentes in 2024 iets gaan dalen, de lonen zijn gestegen, wat de leencapaciteit doet verhogen.

In juli 2023 verwachtte de ABN Amro nog dat er in 2023 een prijscorrectie van -5% plaats zal vinden, en in 2024 van -2,5%. In een recent bericht (oktober 2023) heeft ABN Amro ook aangegeven dat de huizenprijzen minder dalen dan verwacht. Zij hebben hun verwachtingen daarom bijgesteld naar prijscorrectie van -3% in 2023 en +2,5% in 2024. Dit laat de grilligheid, maar ook het voorzichtige positieve sentiment van de (bestaande koop)woningmarkt zien.

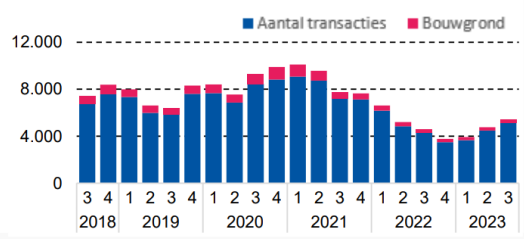

*Raming ING Research
Bron: CBS

Nieuwbouwwoningen: er komt weer langzaam beweging in de markt

Sinds de tweede helft van 2022 is de verkoop van nieuwbouwwoningen sterk gedaald. Echter begint de nieuwbouwmakelaar volgens de NVM weer voorzichtig aan te trekken. Het aantal verkopen is weer gestegen: 18% meer transacties ten opzichte van dezelfde periode in 2022 (derde kwartaal). Desondanks zijn de cijfers nog steeds van een historisch laag niveau. Ter beeldvorming: in de eerste drie kwartalen van 2023 zijn er 13.300 verkopen geregistreerd, terwijl in 2021 rond deze zelfde periode al meer dan 25.000 verkopen waren gerealiseerd. De onzekerheid onder consumenten op de nieuwbouwmakelaar kenmerkt zich met name door de hoge overbruggingskosten, de lange doorlooptijd en het gegeven dat ze een nieuwbouwwoning duur vinden. De reden waarom nieuwbouw juist wel aantrekkelijk is, heeft juist te maken met duurzaamheid en met dat het aanbod beter lijkt aan te sluiten op de markt.

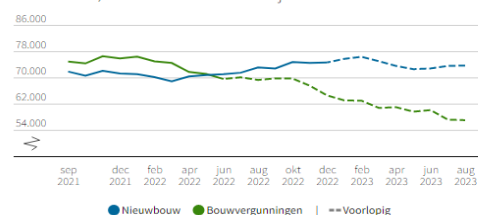
Aantal transacties

Dat de markt het wat minder goed doet, is minder snel terug te zien in dalende prijzen, aangezien ontwikkelaars en bouwers hun marges moeten blijven halen. Wel is dit terug te zien in het aantal afgegeven bouwvergunningen en de langere doorlooptijd tussen aankoop en oplevering van woningen. Daarnaast herkennen makelaars veel projectuitstel waardoor de aanwas van nieuw aanbod beperkt blijft. Het aantal verleende bouwvergunningen laat landelijk een dalende trend zien (Rabobank).

Nieuwbouw en bouwvergunningen

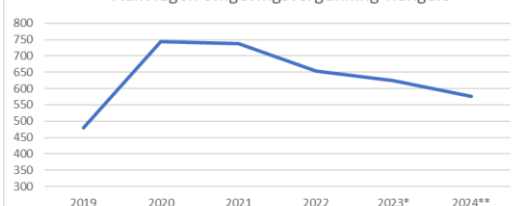
Nederland, 12-maands voortschrijdende som

CBS | Sep 2021 - Aug 2023

Wanneer we kijken naar het aantal aangevraagde omgevingsvergunningen in de gemeente Hengelo, is er ook een dalende trend te herkennen. Op basis van het aantal aangevraagde omgevingsvergunningen in de gemeente Hengelo tot en met halverwege oktober, zou dit erop neerkomen dat er in 2023 ongeveer 625 aanvragen zijn ingediend. Een belangrijke factor is nog wel de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari wat er toe zou kunnen leiden dat veel aanvragen nog vlak voor die datum worden ingediend. Dit kan resulteren in dat er juist aan het einde van het jaar expres veel meer aanvragen inkomen en dus volgend jaar minder. De inschatting is dat het aantal aanvragen volgend jaar, ook door de komst van de Omgevingswet, wel wat minder wordt.

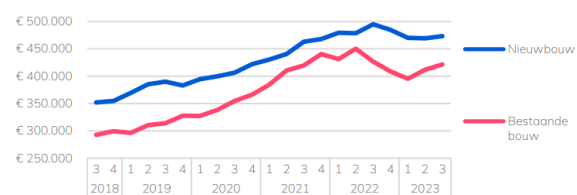
Aanvragen omgevingsvergunning Hengelo

* Verwachting op basis van het aantal ingediende aanvragen t/m 17 oktober 2023
* Prognose op basis van voorgaande jaren

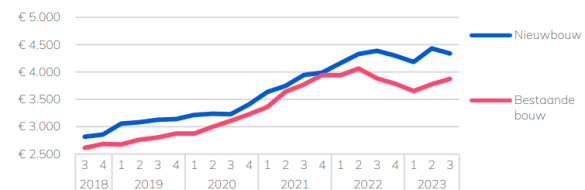
Wat betreft de transactiepreizen van nieuwbouw is volgens de NVM een daling te herkennen ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar (-5,3%), terwijl als juist naar de transactiepreizen per m² gekeken wordt er een stabilisatie geconstateerd (0,2% ten opzichte van het jaar ervoor). Dit heeft te maken met het feit dat nieuwbouwkopers veelal kleinere woningen kopen (daardoor is het aantal transacties ook flink gestegen). Hierbij geldt dat kleinere woningen over het algemeen een hogere vierkante meter prijs hebben. Indien enkel naar de prijsontwikkeling van nieuwbouw gekeken wordt vanaf januari tot en met het derde kwartaal van 2023 is een lichte stijging van de prijzen te zien. Het is te vroeg om conclusies te trekken, maar de vooruitzichten zijn weer wat rooskleuriger. (ABN)

Gemiddelde transactieprijs
Verkocht via NVM-makelaar, inclusief verkocht onder voorbehoud

Bron: NVM / brainbay

Gemiddelde transactieprijs per vierkante meter
Verkocht via NVM-makelaar, inclusief verkocht onder voorbehoud

Bron: NVM / brainbay

In Hengelo is er een onderbouwde behoefte voor de bouw van 3000 tot 4500 woningen in tien jaar (Woonagenda 2021-2030). De woningbouwprogrammering is de afgelopen periode geïntensiveerd, zodat deze in lijn is gebracht met deze behoefte. Vanuit de Woondeal Twente is de ambitie om in Twente 20.000 woningen tot 2030 toe te voegen. Hiervan zijn 2.800 woningen in Hengelo opgenomen in de sleutelprojecten, waar voor 2026 gestart wordt met bouwen. Dit gaat om de projecten Campus Driene, Binnenstad en Hart van Zuid. De afgelopen jaren heeft de focus op nieuwbouwproductie gelegen in de gebieden Hart van Zuid en de Binnenstad. Vanwege deze binnenstedelijke ontwikkeling, de vraag naar betaalbaarheid en de stedelijke ontwikkeling van Hengelo zitten er relatief veel appartementen in het woningbouwprogramma. Echter, in vergelijking met andere middelgrote steden in Nederland is het aandeel appartementen relatief beperkt. Met de doelstelling om te groeien als top technologische regio worden er nieuwe doelgroepen naar Hengelo getrokken die perfect kunnen landen in de Spoorzone Hengelo – Enschede met een focus op het Hart van Hengelo.

Hoe zit het met de verkoop van onze gemeentelijke kavels?

Bij de gemeentelijke kavels herkennen we het landelijke beeld. Er is voldoende belangstelling, maar ook krapte qua aanbod. Echter worden mensen na start van het traject geconfronteerd met hoge bouwkosten en de opgelopen rente. Samen zorgt dit ervoor dat meer mensen afhaken dan voorheen. Alertheid op marktontwikkelingen en prijsvorming is hierom geboden en dat is ook de reden dat we besloten hebben om de grondprijzen van onze woningbouwkavels voor 2024 extern te laten taxeren. Hiermee denken we een goede basis te hebben voor de gemeentelijke kavelprijzen.

De grondmarkt onder de loep

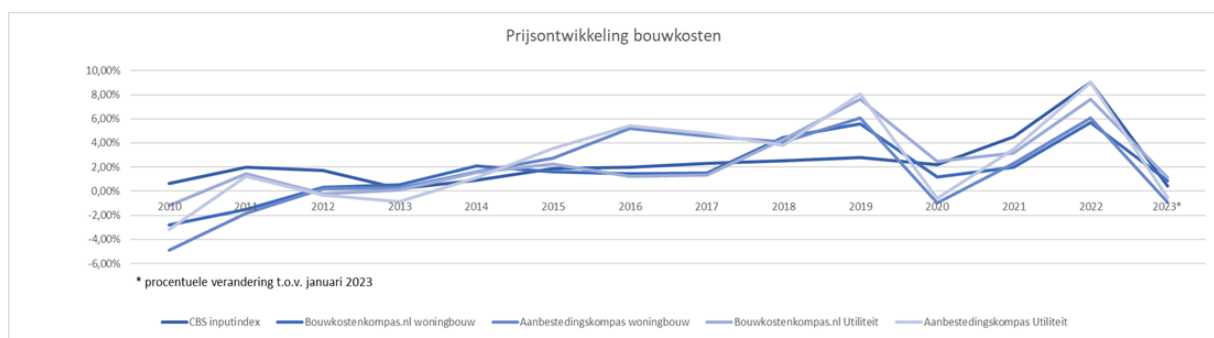
Het Kadaster houdt ook specifiek de kavelprijzen bij. Een kavel kost in 2023 in Nederland per vierkante meter gemiddeld € 621 (excl. btw). De grondprijzen in Hengelo liggen lager dan het landelijk gemiddelde. De prijzen variëren van € 330 tot € 500 per vierkante meter.

De waarde van de bouwgrond volgt de ontwikkeling van de waarde van de bestemming
De waarde van de bouwgrond is altijd afhankelijk van de bestemming en bebouwing die er op mag worden gerealiseerd. Is het eindproduct (bijvoorbeeld een villa) veel waard, dan is ook de grond veel waard. Is het eindproduct relatief weinig waard, dan kan voor de grond ook niet veel worden betaald. Deze berekeningswijze van de marktwaarde van bouwgrond wordt ook wel "residueel rekenen" genoemd: er moet vanuit het eindproduct worden teruggerekend. De residuele grondwaarde vormt het bedrag dat een kopende partij kan betalen om tot een sluitende exploitatie te komen. In het onderstaande plaatje wordt dit gevisualiseerd.

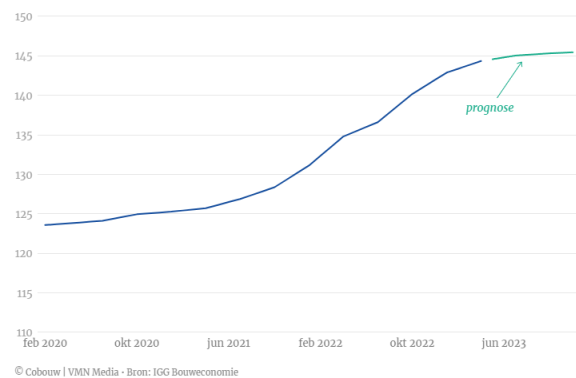
Als we als gemeente de waarde van bouw kavels gaan bepalen, beginnen we altijd met de commerciële waarde van het betreffende onroerend goed. Dit is de marktprijs in het economisch verkeer. Van deze waarde trekken we allereerst de btw af. Daarna worden de bouwkosten (aannemer) en bijkomende kosten (bijv. architect, constructeur, winst en risico) in mindering gebracht. Wat overblijft, het residu, is de marktwaarde van de bouwgrond. De op deze manier berekende grondprijzen zijn marktconform en volgen de prijsontwikkeling op de vastgoedmarkt. De grondkosten kunnen daarmee de prijs van woningen niet verhogen; een kostenverhoging van bouw- en bijkomende kosten gaat daarentegen bij gelijkblijvende commerciële waarde wel ten koste van de waarde van de grond.

Bouwkosten woningbouw stabiliseren

De bouwkosten van nieuwbouwwoningen zijn de afgelopen jaren flink gestegen, met als absoluut hoogtepunt het jaar 2022. Echter is er nu een stabilisatie van de bouwkosten te herkennen, nog steeds op een hoog niveau. Voorgaande blijkt ook uit onderstaande tabel waarin te zien is dat de bouwkosten van zowel woningbouw als utiliteitsbouw terugdringen naar respectievelijk 0,84% en 1,13% ten opzichte van januari 2023 (Bouwkostenkompas). Dit ligt in lijn met wat het CBS publiceert voor de woningbouw: een stijging van 0,43% tot en met juli 2023. Ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar is de stijging wat groter: 3,17% voor woningbouw en 3,14% voor utiliteitsbouw. De Cobouw verwacht dat de totale bouwkostenstijging in 2023 uitkomt op 1,8%.

De afgelopen jaren heeft de coronacrisis en de crisis in Oekraïne de prijs opgedreven. De stabilisatie die in 2023 meer zichtbaar wordt, is te verklaren door de huidige marktsituatie in Nederland. Er is een afname in vraag te zien bij nieuwbouwprojecten, wat resulteert in dat de vraag niet langer de prijs omhoog drijft. Echter blijven de productiekosten nog wel hoog door de energieprijzen en zijn ook de arbeidskosten gestegen in 2023 door een stijging van de cao-lonen. Ondanks dat een afvlakking van de prijzen zichtbaar is, blijven de bouwkostenindexen hoog in vergelijking met 2020; het jaar voordat de prijzen begonnen op te lopen. (ABN Amro en Cobouw).

Porthos-arrest

Uitspraken van de Raad van State (RvS) zorgden de laatste tijd voor spanning in de bouw. Op 16 augustus oordeelde de RvS in het Porthos-arrest dat er (tijdelijke en beperkte) stikstofdepositie op omliggende natuurgebieden plaatsvindt, maar dat dit geen significante gevolgen heeft. Het bouwplan kan hiermee worden uitgevoerd. Dit is een meevaller voor de bouwsector, aangezien hiermee de CO₂-uitstoot wordt teruggedrongen en wordt toegestaan dat tijdelijk uitstoten van stikstof is toegestaan met goede onderbouwing.

Vertaling naar het gemeentelijk grond(prijzen)beleid

De laatste jaren zijn de economische ontwikkelingen voor de grondmarkt erg goed geweest en waren de verwachtingen hoog. Hierdoor zijn veel partijen (ook speculanten) togetreden tot de grondmarkt en zijn de prijzen sterk gestegen. Nu is het beeld van de grondmarkt verslechterd. In een dalende markt verlagen publieke en private eigenaren niet zo snel de prijzen. Ontwikkelaars moeten onderhandelen met grondeigenaren, die doorgaans vroegtijdig een positie hebben ingenomen. Ontwikkelaars onderhandelen vervolgens met gemeenten over het kostenverhaal; en zowel ontwikkelaar als gemeenten worden geconfronteerd met (oplopende) tekorten. We zien oplopende verwervingskosten, omdat taxateurs naar relevante referentiekaders (waaronder speculatieve aankopen) kijken.

Prognose

De uitwerking voor de grondprijzen wordt separaat aangeboden in de grondprijzennotitie. Deze wordt in december in B&W vastgesteld. Omdat er zoveel onzekerheid in de markt is, gaan we de grondprijzen extern laten taxeren voor de grondprijzennotitie van 2024. Doordat er nog steeds een groot woningtekort is, wordt er geen crisis op de woningmarkt verwacht. Voor de nieuwbouwprojecten wordt eerder een vertraging van de realisatie verwacht dan een prijscorrectie.

Voorstel

Grondprijsontwikkeling woningbouw 2024: zie grondprijzennotitie 2024.

Grondprijsontwikkeling woningbouw 2025: uit voorzichtigheid laten we de prijzen niet stijgen (0%).

Voor 2026 e.v.: We verwachten dat de lonen gaan stijgen en de rente gaat dalen (en de kopers dus meer bestedingsruimte hebben), stellen we voor om de prijzen met 2% te laten stijgen.

3. Bedrijfsmatig vastgoed

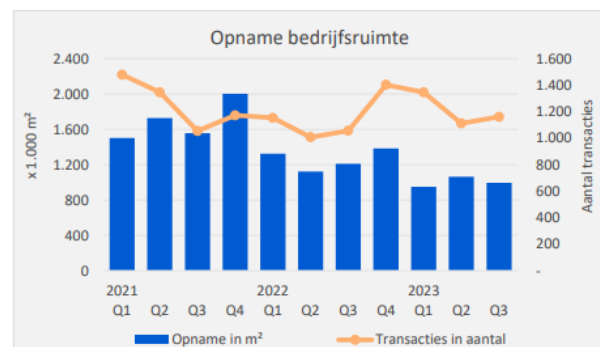
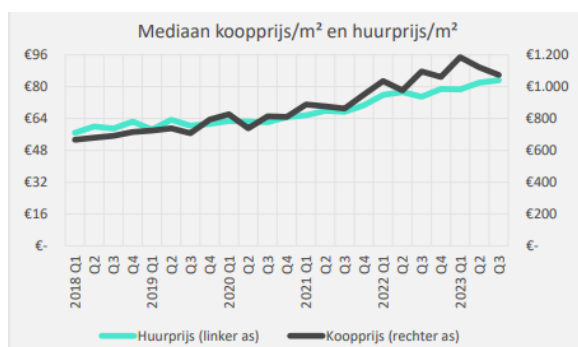
“Ontwikkelingen in de markt, prijzen en prognose”

Eerste tekenen van afkoeling zichtbaar op de bedrijfsruimtemarkt

Volgens de NVM staat de bedrijfsruimtemarkt voor diverse uitdagingen. Dit komt met name door de beperkte beschikbaarheid van panden en het tekort aan beschikbare bouwkvavels voor nieuwbouwprojecten. Daarnaast is de druk op het stroomnetwerk ook voor vele bedrijven een onzekere factor. Tevens zorgt de regelgeving op het gebied van bouw en milieu voor nieuwbouw belemmerende factoren vanwege de inzet van emissiebeperkende apparatuur.

Verhoudingsgewijs is het opnamevolume van bedrijfsruimte in eerste helft van 2023 lager vergeleken met voorgaande jaren. Hierbij zijn het met name in de grotere oppervlakteklassen (5.000 – 10.000 m² en 10.000+ m²) waar de grootste daling zichtbaar is. Dit is volgens de NVM met name het gevolg van het wegvallen van nieuwbouwmogelijkheden, waardoor er zich minder verhuisbewegingen voordoen. Echter, wanneer naar het aantal transacties gekeken wordt, is er juist een stijging zichtbaar. Dit komt doordat de opname van bedrijfsruimten tot 5.000 m² juist hoger ligt. Ondanks de aanhoudende vraag, zijn er wel de eerste tekenen zichtbaar van verzwakking. De economie is licht gekrompen en bedrijven krijgen te maken met hogere kosten (energie, huisvesting, proces etc.). (NVM Stand van Zaken).

Door de onbalans tussen vraag en aanbod, stegen de prijzen van bedrijfsruimte in het eerste halfjaar onverminderd door: gebruikers zijn bereid meer te betalen voor beschikbare ruimtes. Ook nieuw beschikbaar gestelde objecten vinden sneller een gebruiker, vooral wanneer ze van goede kwaliteit zijn. In het derde kwartaal is een afkoeling van de markt te herkennen: zowel de transactielooptijd als de transactiepreizen vlakken af. De mediane huurprijs stijgt licht door naar € 83,-/m² en de koopprijs blijft hangen rond het niveau van € 1.100/m².

Ingezoomd op de provincie Overijssel is zichtbaar dat in het eerste halfjaar de huurprijzen zijn gestegen, terwijl de koopprijzen juist een kleine daling laten zien. Dit laatste is mede te verklaren doordat er in 2022 juist een opvallend sterke prijsstijging was (niet in lijn met landelijk niveau). Ingezoomd op de provincie Overijssel is in het eerste halfjaar van 2023 de opname van bedrijfsruimte gedaald met 23%.

Positie van Hengelo: verkochte bouwkvavels in 2023

De vraag van bedrijven naar bouwgrond voor nieuwbouw is de laatste jaren in Hengelo toegenomen en deze vraag blijft onverminderd hoog. De vraag komt met name hier uit de regio van bedrijven die hier al gevestigd zijn, maar een volgende stap willen zetten. Echter is de vraag vele malen hoger dan het aanbod dat Hengelo heeft. Door deze toegenomen vraag, zijn binnen afzienbare periode de laatste kvavels op reguliere bedrijventerreinen uitgegeven. Bij de bedrijventerreinen Oosterveld en de Veldkamp zijn de laatste gesprekken met serieuze kandidaten gaande. Enkel de Groene Wig moet nog in verkoop worden gebracht waar zich ook al de eerste gegadigden voor hebben gemeld. Doordat de hiervoor genoemde bedrijventerreinen nagenoeg zijn uitverkocht, wordt hiermee wel de aandacht wat verlegd naar Campus Westermaat. Toch blijft deze laatste en het Gezondheidspark qua uitgifte achter bij de overige bedrijventerreinen doordat deze terreinen te maken hebben met een zeer specifiek profiel. Bij Gezondheidspark zien we steeds vaker dat zorg gerelateerde bedrijven toch gaan voor bestaande bouw/renovatie/transformatie. Dit is het gevolg van hoge bouwkvavels en de

gestegen rente op de kapitaalmarkt. Daarnaast kan men de BTW over de grond en de bouwkosten niet verrekenen.

Prognose

De uitwerking voor de grondprijzen voor 2024 wordt separaat aangeboden in de grondprijsnotitie. Deze prijzen worden ook extern getaxeerd. De grondprijzennotitie wordt in december aan B&W voorgelegd ter vaststelling.

Voorstel

2024: grondprijzennotitie

2025 e.v.:

- Voor de bouwgrond voor bedrijfskavels op 't Oosterveld, de Veldkamp, Hemmelhorst en de Kanaalzone uitgaan van 2% opbrengststijging van 2025 tot en met 2033.
- Voor de bouwgrond op Campus Westermaat en voor het Gezondheidspark vaststellen: 0% opbrengststijging vanaf 2025 en verder.

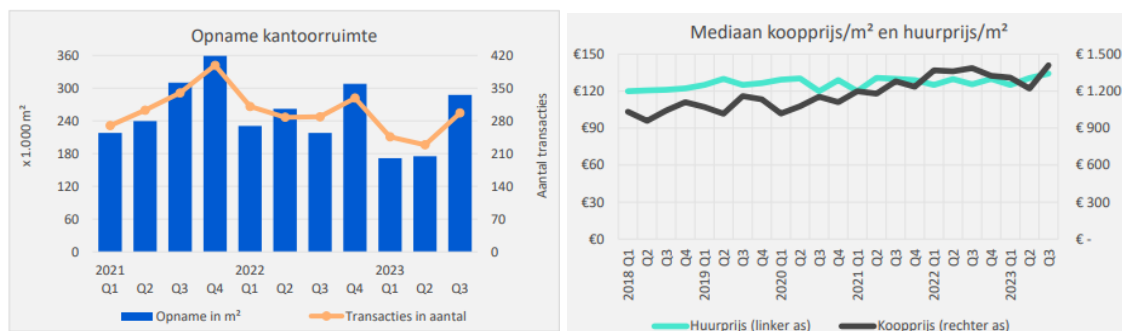
Kantoren

Ontwikkeling van de kantorenmarkt in Nederland

De opname daalt alsmede het aanbod van kantoorruimte. Echter de verhouding tussen de jaarlijkse opname en het aanbod wijst nog altijd op een ruime markt in de grote oppervlakteklassen. Ondanks gebrek aan moderne kantoorruimten vindt nieuwbouw van kantoorgebouwen nauwelijks plaats. Gestegen bouwkosten en de fors gestegen rente zet het potentieel rendement van nieuwbouw onder stevige druk. Eindbeleggers moeten hoge huurprijzen vragen als afnemer van nieuwbouw om een aanvaardbaar rendement te halen. Nieuwbouwontwikkelingen worden voorlopig uitgesteld totdat de markt stabiel wordt. In absolute zin is er in Hengelo nog ruim voldoende aanbod, waardoor het niet de verwachting is dat prijzen kunnen stijgen.

Het eerste halfjaar van 2023 kenmerkte zich voor de kantorenmarkt als een zwak half jaar volgens de NVM. In het derde kwartaal is weer een aantrekking van de kantorenmarkt zichtbaar. Ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2022, is de opname van kantoren met 32% gestegen (en met maar liefst 64% ten opzichte van vorig kwartaal). Deze stijging geeft wel een vertekend beeld, aangezien de stijging in opname met name te danken is aan Amsterdam. Waar in het eerste halfjaar van 2023 transacties vooral zichtbaar waren in de kleinere oppervlakteklassen, is in het derde kwartaal een opleving zichtbaar van de transacties boven de 5.000 m².

De vraag op de kantorenmarkt spitst zich toe naar kwalitatief hoogwaardige en energiezuinige kantoorpanden. De verplichting van het energielabel C lijkt ook invloed te hebben op de focus hierop. Dit werkt ook door op de prijzen: de gemiddelde verkoopprijs tussen kantoorgebouwen met energielabel C of hoger of kantoren onder de energielabel C grens is met 20% toegenomen (ESB).

Prognose

De uitwerking voor de grondprijzen wordt separaat aangeboden in de grondprijsnotitie. Deze wordt in december in B&W vastgesteld.

Voorstel:

2024: grondprijzennotitie

2025 e.v.: Voor de bouwgrond voor kantoren op Campus Westermaat uit te gaan van 0% opbrengststijging vanaf 2025 en verder.

Winkelvastgoed

De binnensteden van de grote steden huisvesten de winnaars in de winkelbranche, de centrum-winkelgebieden in middelgrote en kleine gemeenten moeten hun verlies nemen: de leegstand neemt toe, huurprijzen dalen, winkelruimte wordt omgebouwd tot woonruimte en de winkelcentra in binnensteden worden met gericht beleid verkleind en opgewaardeerd. In Hengelo is deze beweging ook met succes ingezet. In onze grondexploitaties hebben wij geen gronduitgifte voor winkels geprogrammeerd.

Stec Groep verwacht dat structureel de grootste krimp in de fysieke winkelmarkt is geweest. Aanloopstraten zijn getransformeerd en winkelverdiepingen zijn herontwikkeld naar wonen en/of werken. Ketens blijven de komende jaren hun winkelportefeuilles optimaliseren (minder vestigingen op betere locaties) en nog steeds staan diverse branches onder druk. De grootste consolidatieslag heeft echter plaatsgevonden. Dit komt door de afvlakkende groei van webshops, lagere huurprijzen, webshops openen fysieke winkels.

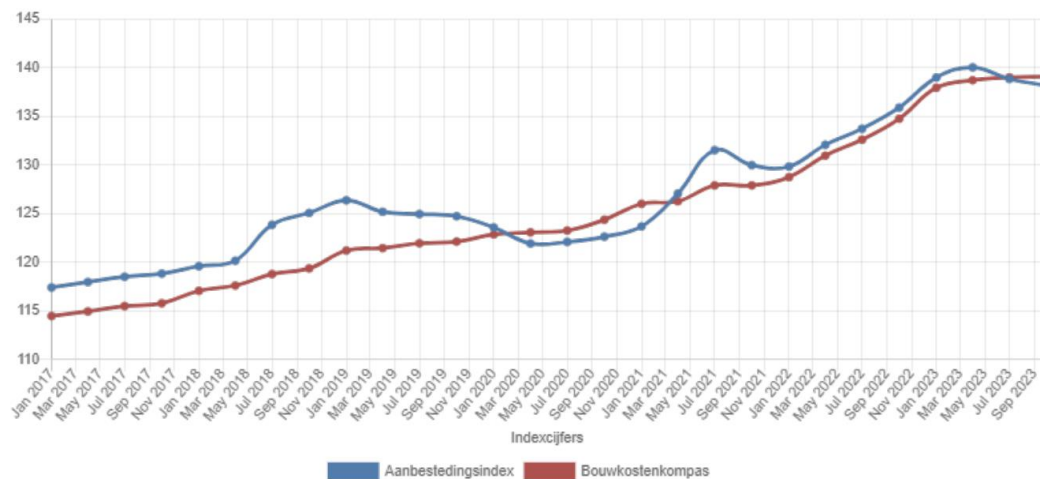
Voorstel:

Wanneer uitgifte van bouwgrond voor winkels aan de orde is, wordt op basis van een onafhankelijke taxatie de grondwaarde bepaald.

4. GWW kosten

Prijzen GWW stabiliseren

In 2022 zijn de prijzen voor grond-, weg- en waterbouw (GWW) buitengewoon snel gestegen. De stijging zet voorzichtig door in 2023, maar belangrijk verschil is wel dat de stijging is afgevlakt. In het jaarcijfer van 2023 is nog steeds een stijging van de prijzen te zien, maar is deze stijging wel weer wat getemperd. Dit is ook te zien in onderstaande grafiek.

Het CBS geeft voor nu een stijging van de GWW-kosten aan van 1,40% ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar (juli 2023 – juli 2022). De bouwkostenindex van de GWW geeft een stijging voor deze zelfde periode aan van 3,22% (oktober 2023 – oktober 2022). Ter beeldvorming: in januari 9,2% (CBS) en 7,15% was het verschil ten opzichte van dezelfde maand in 2022 (Bouwkostenindex.nl). Wanneer enkel gekeken wordt naar de stijging die de GWW-kosten vanaf januari gemaakt hebben, geeft het CBS een stijging aan van 3,68% en de Bouwkostenindex 0,83%. De stabilisatie van de prijzen voor de GWW is met name zichtbaar vanaf het tweede kwartaal van 2023.

Naast een stabilisatie in prijzen, is er ook een stabilisatie qua werkvoorraad. Het EIB stelt dat in 2024 de GWW-productie stabiliseert. Dit heeft te maken met de nieuwbouwmarkt die ook stabiliseert. Het EIB stelt dat op middellange termijn sprake is van een groei van de GWW-productie.

Prognose

Volgens de Nederlandse Bank (DNB) koelt de economie in 2023 af en groeit deze de komende jaren gematigd door. De (HICP)inflatie is in 2023 ten opzichte van 2022 fors gedaald volgens DNB: van 11,6% naar 4,2%. De energiecomponent drukt de inflatie gedurende 2023 met ongeveer 2,5%-punt. Zij voorzien daardoor een verdere daling in 2024 en 2025 naar respectievelijk 3,7% en 2,5%. Het Centraal Plan Bureau gaat ervan uit in haar modellen dat de inflatie volgend jaar op 3,8% ligt. De ECB gaat in haar voorspellingen uit van dat in de inflatie in 2024 op 3,2% uitkomt en in 2025 op 2,1%. De verwachte daling van de inflatie komt met name door het krappere monetair beleid. ING Real Estate gaat ervanuit dat de inflatie in 2024 uitkomt op 2,4% Het EIB stelt dat vanaf 2025 in een Stagnatie-scenario de inflatie onder de 2% komt. Door alternatieve materiaalstromen die in op gang komen, wordt de druk op de prijzen verminderd, waarbij zij uitgaan van een inflatiedaling tot 1 tot 1,5% op middellange termijn.

De prognoses van de verschillende partijen zijn inclusief de plankosten. Aangezien het de verwachting is van het Centraal Planbureau dat juist de plankosten de komende jaren zullen stijgen, benoemen we dit onderdeel apart op de volgende pagina. Als we onze verwachte plankosten en civiele kosten, met de hierna voorgestelde parameters, doorrekenen voor 2024 komen we op een verwachte inflatie uit van 3,7%.

Voorstel

In 2024 rekenen we voor de herzieningen van de civiele kostenramingen met een kostenstijging van 3%. In 2025 verhogen we de prijzen dan met 2,5% en in 2026 en verder stellen we 2% voor.

5. Plankosten

Ambtelijk personeel dat wordt ingezet binnen de projecten is een belangrijke kostenpost voor de grondexploitaties. De gemeenten moeten weer een nieuwe CAO gaan afsluiten voor 2024. Hiervoor ligt een principeakkoord waarop de leden van de VNG en de leden van de vakbonden tot en met 11 december 2023 kunnen stemmen. In dit principeakkoord wordt voor een periode van 15 maanden (1 januari 2024 t/m 31 maart 2025) gerekend met de volgende loonstijging: 4,75% per 1 januari 2024 en 1,25% per 1 oktober 2024. Voor 2024 betekent dit dat de loonstijging uitkomt op een percentage van 5,1%.

Prognose

Het CPB geeft voor de middellange termijn (2025 – 2028) aan dat de loonkosten voor de sector overheid met 4,7% stijgt.

Voorstel

In 2024 rekenen we voor de herzieningen van de plankostenramingen met een kostenstijging van 5,1%. Vanaf 2025 tot en met 2028 rekenen we met 4,7%. Vanaf 2029 stellen we voor om 2% te hanteren.

6. Rente

De gemeentelijke leningenportefeuille bestaat uit vele leningen met een lange looptijd. Ook voor grondexploitaties leent de gemeente geld waarvoor rente wordt betaald. Grondexploitaties worden daarvoor belast met het gewogen gemiddelde rentepercentage van de totale leningenportefeuille dat wordt gecorrigeerd met de verhouding tussen vreemd vermogen en totaal vermogen. Voor 2024 komt dat overeen met 0,95% rente. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten mag de rekenrente in de grondexploitaties daarvan afwijken met maximaal een halve procentpunt. Omdat wij anticiperen op een verhoging van de rente, stellen wij voor om de rekenrente te bepalen op 1,40% (0,95% + 0,45%).

Voorstel: op basis van de gemeentelijke omslagrente de rentetoerekening op de grondexploitaties te bepalen op 1,40%.

7. Samenvatting voorstel parameters grondexploitaties

Omschrijving	2024	2025	2026 t / m 2028	2029 t / m 2033	2034 en verder
Kostenstijging GWW	3%	2,5 %	2%	2%	2%
Kostenstijging Plankosten	5,1%	4,7%	4,7%	2%	2%
Opbrengstenstijging woningbouw kavels	Grondprijzen notitie	0%	2%	2%	0% (BBV)
Opbrengstenstijging bedrijventerreinen	Grondprijzen notitie	2% (0% Campus Westermaat en Gezondheids park)	2% (0% Campus Westermaat en Gezondheids park)	2% (0% Campus Westermaat en Gezondheids park)	0% (BBV)
Opbrengstenstijging kantoren kavels	Grondprijzen notitie	0%	0%	0%	0% (BBV)
Opbrengstenstijging kavels voor winkels en overige functies	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Rente	1,40%	1,40%	1,40%	1,40%	1,40%

De opbrengstenstijging voor 2024 voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen worden per project apart vastgesteld in de grondprijzennotitie. Hierover moet door B&W nog een besluit worden genomen. Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft als richtlijn dat de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar mag bedragen. Deze begrenzing is bedoeld om de financiële risico's van zeer lang lopende projecten te beperken. Binnen de grondexploitaties wordt daarom na 2034 geen opbrengststijging meer toegerekend.

8. Financiële gevolgen

Wanneer de exploitaties worden doorgerekend met de hiervoor onder 7 vermelde parameters wijzigt het saldo van de lopende grondexploitaties. Hierdoor neemt het vrij besteedbare bedrag van de reserve grondexploitaties af met € 0,8 miljoen (naar € 21,9 miljoen) ten opzichte van de gepresenteerde reserve bij de herzieningen 2023. Deze verwachte stand van de reserve valt ruim binnen de minimale norm van € 3 miljoen om risico's te kunnen opvangen (zoals gesteld in de herzieningen van 2023).

9. Scenario's

We proberen in deze memo het meest reële scenario weer te geven voor de parameters van de komende jaren. Daarvoor doen we veel onderzoek. Tegelijkertijd is de invulling van de parameters subjectief. Waar de een de inschatting als reëel zal aangeven, zal de ander redeneren dat het nogal voorzichtig is ingeschat. En pas achteraf kan je vaststellen of de inschatting de juiste is geweest. Om toch wat meer duiding te geven aan de cijfers, kiezen we ervoor om enkele scenario's uit te werken.

Werkwijze

Er zijn vier (twee gunstige en twee ongunstig) scenario's uitgewerkt en doorgerekend. Wanneer contractueel afwijkende afspraken gemaakt zijn met derden, dan worden die afspraken gerespecteerd (en zijn deze dus niet doorgerekend). De scenario's hebben financiële gevolgen voor de grondexploitaties, maar ook voor de reserve. Deze gevolgen verschillen van elkaar, omdat bijvoorbeeld een verslechtering van de grondexploitatie BXL niet volledig ten laste van de reserve grondexploitaties komt, maar voor het aandeel van de gemeente (23%).

Gunstige scenario's

- A. De grondprijzen voor woningbouwkavels stijgen in 2025 met 3%;
- B. De afgelopen jaren zijn de verkopen van de projecten het gezondheidspark en westermaat campus achtergebleven en er is daarom voor gekozen om de prijzen te bevriezen. Toch blijkt er wel belangstelling te zijn. Daarom kan er voor gekozen worden om de prijzen toch te laten stijgen conform de overige prijsstijgingen bij de bedrijventerreinen.

Ongunstig scenario's

- A. De energieprijzen stijgen en daardoor neemt de inflatie eenmalig toe in 2024 met 6%;
- B. De grondprijzen dalen toch in 2024 met 10% gezien de huidige crisis. Omdat er nog steeds een tekort is (met name woningbouw) is het de verwachting dat de prijzen na die correctie weer met 2% per jaar kunnen stijgen.

In de hiernavolgende tabel worden de verschillende uitkomsten van de scenario's gepresenteerd.

Scenario	Omschrijving	Gevolg reserve
Gunstig	A Grondprijzen woningbouw stijgen in 2025 met 3%	€ 1.200.000
	B Stijgende prijzen gezondheidspark, campus	€ 1.200.000
Ongunstig	C Stijgende Inflatie	- € 400.000
	D Dalende prijzen, daarna herstel	- € 3.300.000

Met betrekking tot de notitie Parameters herzieningen:

1/ Raadsadvies 1.2.

"De prijzen van woningen na 2000 laten een daling zien, waar de prijzen van woningen na 2000 juist een stijging laten zien." Klopt dit wel?

Zie hieronder een zinssnede uit het raadsadvies. Het gaat erom dat de prijzen van woningen voor 2000 een daling laten zien en de prijzen na 2000 een stijging.

1.2 Het prijsverschil tussen duurzame- en niet duurzame woningen wordt steeds groter

De prijzen van woningen voor 2000 laten een daling zien, waar de prijzen van woningen na 2000 juist een stijging laten zien. Dit valt te verklaren doordat nieuwere woningen over een beter energielabel beschikken, waar kopers – gezien de energiecrisis – meer waarde aan hechten. Verwacht wordt dat dit alleen maar wordt versterkt, aangezien het energieverbruik van een woning wordt meegenomen in de berekening van de maximale hypotheek. En nieuwbouwwoningen zijn duurzaam, en dus is dit een gunstige ontwikkelingen voor de woningbouwkavels.

2/ Raadsadvies 1.3.

"Een lagere rente betekent meer leencapaciteit en een betere betaalbaarheid."

a/ Is het niet zo dat een hogere leencapaciteit ook leidt tot overbieden en de prijs opdrijft?

Dit heeft alles te maken met marktwerking. Een hogere leencapaciteit hoeft niet per definitie te betekenen dat de prijs stijgt. Dit is namelijk mede afhankelijk van andere actoren in de markt: zoals het consumentenvertrouwen, de vraag en het aanbod dat er op een bepaalde markt is (ofwel: hoe groot is de krapte op de markt). Een combinatie van krapte op de markt, een verhoogde leencapaciteit zou wel (op lange termijn) een prijsopdrijvend effect kunnen veroorzaken, doordat de huizenprijzen op lange termijn meestijgen met de leenruimte.

b/ Hoe wordt er aangekeken tegen de lagere rente en acteren van investeerders?

Vraag heeft een politieke aard en dient tijdens politieke markt te worden gesteld

3/ Kanttekeningen-druk stroomnetwerk voor nieuwe bedrijven

Hoe kijkt het College aan tegen de druk op het stroomnetwerk en de te bouwen woningopgave?

Vraag heeft een politieke aard en dient tijdens politieke markt te worden gesteld

4/ Winkelvastgoed p11

"De binnensteden van de grote steden huisvesten de winnaars in de winkelbranche, de centrumwinkelgebieden in middelgrote en kleine gemeenten moeten hun verlies nemen"

a/ Winnaars/verliezers....als iedereen zich focust op grote ketens zou dat misschien zo kunnen zijn.....is het voor Hengelo juist niet de kans om zich te onderscheiden door meer en divers (exclusief) winkelaanbod in de vorm van kleinere speciaalzaken, boetiek, artisan , waar persoonlijke aandacht en gezelligheid wordt uitgedragen.?

Vraag heeft een politieke aard en dient tijdens politieke markt te worden gesteld

Met betrekking tot de brief grondprijzen 2024, 19-12-2023:

Zou deze brief wel een belangrijk onderdeel vinden van de stukken in de PM.

Er wordt immers naar verwezen in de parameters Herzieningen.

Deze vragen gaan echt over de inhoud van de grondprijzennotitie en hebben niet een direct verband met de parameters. Aangezien we ons bewust zijn dat er geen moment is om over de grondprijzennotitie specifiek vragen te stellen, beantwoorden we bij deze toch de vragen.

1/ We lezen " Het merendeel van de kavels dalen in prijs tussen de 2,5% en 6,5%."

a/ Is er ook inzicht per kavel? o.i. waren de stukken van vorig jaar 20-12-2022 wel uitgesplitst.

De stukken van vorig jaar (grondprijzennotitie 20-12-2022) hebben dezelfde opbouw als de grondprijzennotitie van dit jaar. We zenden de grondprijzennotitie van dit jaar alsnog mee (zie bijlage). Hierin zijn per project/locatie zijn de grondprijzen verwerkt in tabellen waarbij per woningtype of oppervlakteklasse de vierkante meter prijs voor 2024 is weergegeven. En daarnaast is vergelijking de vierkante meter prijs van 2023 weergegeven. Tevens hebben we in de grondprijzennotitie per project een korte terugblik en vooruitblik gegeven zodat inzicht geboden wordt in de (verkoop)ontwikkelingen die gaande zijn bij het betreffende project. Wanneer u echt op zoek bent naar de nieuwe prijzen op individueel kavelniveau, verwijzen we hiervoor naar de [algemene kavelwebsite](#) waarop de prijzen per kavel zijn geactualiseerd voor 2024.

b/ Kan er ook inzicht gegeven worden in het financieel nadeel dat dit betekend voor de GREX, niet op het totale plaatje maar per kavel/gebied?

We zijn nu bezig met de herzieningen waarin we uiteraard deze nieuwe kavelprijzen meenemen, maar hiernaast ook andere factoren (zoals de nieuwe parameters) verwerken die van invloed zijn op het resultaat van het project. De herzieningen geeft uiteindelijk een totaalbeeld van het financieel resultaat per grondexploitatie. De invloed van de aangepaste grondprijzen is hier slechts een deel van.

2/ Grondprijzen sociale woningbouw

a/ Kan er toegelicht worden wat de denkrichtingen zijn in deze?

Vraag heeft een politieke aard en dient tijdens politieke markt te worden gesteld

b/ Er is gekozen om een "knip" te maken ; kan dit toegelicht worden?

Vraag heeft een politieke aard en dient tijdens politieke markt te worden gesteld

3/ Financien

a/ Een verslechtering van 3 miljoen; graag nadere onderbouwing met o.a. prijsdaling en kavel/gebied. (omzet)

Zie vraag 1b.

b/ In de reserve is er een verslechtering van 1.3miljoen; graag nadere onderbouwing met o.a. prijsdaling en kavel/gebied. (reserve)

Zie vraag 1b.

c/ Graag een nadere duiding van verslechtering van "omzet" in de projecten tov "in de reserve veroorzaakt de omzetsdaling" een verslechtering.

In principe staat de oorzaak van verschil tussen omzetsdaling en reserve gedeut; "Bij winstgevende projecten (Dalmeden) komt de (verlaagde) winst jaarlijks gedeeltelijk binnen in de reserve grondexploitaties door de verplichte tussentijdse winst. Bij verliesgevende projecten valt de voorziening hoger uit en daardoor daalt de reserve". Kortom dit zit in een stuk wet- en regelgeving. Aanvullend willen we daarbij aangeven dat bij verliesgevende projecten per heden een bedrag gereserveerd wordt, die we aan het eind van het project nodig hebben (we ontvangen nog rente op dit bedrag).

GRONDPRIJZEN NOTITIE GEMEENTE HENGELO 2024

d.d. december 2023

INHOUDSOPGAVE

<u>Hoofdstuk</u>	<u>Blz.</u>
1. Inleiding.....	3
2. Geldigheidsduur grondprijzen.....	4
2.1 Verhoging grondprijzen.....	4
2.2 Verlaging grondprijzen.....	4
3. Optierente.....	5
3.1 Vrije sector woningbouw.....	5
3.2 Bedrijventerreinen.....	5
4. Grondgebonden woningen.....	6
4.1 Rekenmethode.....	6
4.2 Beoordeling marktsituatie.....	6
4.3 Grondprijzen afzonderlijke projecten.....	6
4.4 Korte terugblik en vooruitblik afzonderlijke projecten.....	7
5. Gestapelde bouw.....	8
5.1 Rekenmethode.....	8
6. Sociale woningbouw.....	9
<i>Dit hoofdstuk wordt later toegevoegd</i>	
7. Bedrijventerreinen en kantoren.....	10
7.1 Rekenmethode kantorenlocaties.....	10
7.2 Rekenmethode bedrijventerreinen.....	10
7.3 Beoordeling Marktsituatie.....	10
7.4 Grondprijzen afzonderlijke Bedrijventerreinen.....	10
7.5 Interne Levering.....	11
8. Commerciële voorzieningen.....	12
8.1 Winkels.....	12
8.2 Zendmasten.....	12
8.3 Nutsbedrijven.....	12
8.4 Netbeheerder.....	12
8.5 Overige commerciële voorzieningen.....	12
9. Niet Commerciële voorzieningen.....	13
10. Snippergroen en reststroken.....	14
10.1 Termijnbetalingen.....	14

1 Inleiding

Jaarlijks worden de te hanteren grondprijzen vastgesteld. Het doel van deze notitie is om de grondprijzen vast te stellen van bouwgrond voor woningbouw, bedrijventerreinen, kantoren, commerciële en niet commerciële voorzieningen en snippergroen. Alle genoemde prijzen zijn exclusief belastingen, tenzij anders vermeld.

Deze notitie is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2 en 3 zijn algemeen van aard. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de geldigheidsduur van grondprijzen: Hoe gaan we om met een verhoging of verlaging van de grondprijs? Daarna wordt in hoofdstuk 3 kort ingegaan op de optierente, bij zowel woningbouw als bedrijventerreinen. Vanaf hoofdstuk 4 zullen per hoofdstuk de verschillende functies van de grond met de daarbij behorende grondprijzen aan de orde komen.

2. Geldigheidsduur grondprijzen

Gronden die in optie worden genomen of die (op)nieuw in de verkoop komen, zullen voor de in dat jaar geldende grondprijs worden aangeboden. Dit geldt ook als een kavel terug komt bij de gemeente en aangeboden wordt aan een reserve kandidaat die hier achter staat.

2.1 Verhoging grondprijs

Wanneer in de periode vóór het aangaan van de optieovereenkomst een verhoging van de grondprijs wordt ingevoerd, wordt de verhoogde grondprijs opgenomen in de optieovereenkomst. Het moment dat het optieverzoek schriftelijk bij ons is binnengekomen, op een direct beschikbaar kavel, is bepalend voor de op te nemen grondprijs.

Zodra de optieovereenkomst tot stand is gekomen, zal de hierin genoemde grondprijs achtereenvolgens worden overgenomen in de verkoopovereenkomst en de verkoopakte. Dit geldt ook als voorafgaand aan de aktepassering een verhoging van de grondprijs heeft plaatsgevonden. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de aspirant-koper zich houdt aan de termijnen zoals opgenomen in de verschillende overeenkomsten. Zodra één van deze termijnen is overschreden, geldt de actuele grondprijs.

2.2 Verlaging grondprijs

Een verlaagde grondprijs zal altijd worden doorgevoerd in een optieovereenkomst of koopovereenkomst, totdat de koopovereenkomst door beide partijen is ondertekend. Voor koopovereenkomsten die vóór 1 januari 2024 zijn aangegaan geldt nog het beleid (van de Grondprijsnotitie 2023) dat deze verlaagde grondprijs ook wordt overgenomen in de akte van levering.

Bovengenoemde regels gelden niet indien in een reeds gesloten (optie- en/of verkoop) overeenkomst anders is bepaald.

3 Optierente

3.1 Vrije sector woningbouw

Bij de particuliere bouwkavels wordt gewerkt met een optieovereenkomst die een totale looptijd heeft van 30 weken, bestaande uit 3 optieperiodes van 10 weken.

De eerste optieperiode van 10 weken betreft een kosteloze optie;

Over de tweede optieperiode van 10 weken wordt een rente van 4% betaald.

Wordt tot aankoop overgegaan dan is deze tweede optieperiode kosteloos.

Wordt de optie binnen deze optieperiode opgezegd, dan is rente verschuldigd over het daadwerkelijk aantal dagen. Deze wordt achteraf in rekening gebracht.

Over de derde optieperiode van 10 weken wordt een rente van 4% betaald.

Bij aankoop wordt deze achteraf op de nota van afrekening van de notaris in rekening gebracht.

Wordt de optie binnen deze optieperiode opgezegd, dan is rente verschuldigd over zowel de tweede optieperiode als het verstreken aantal dagen in de derde optieperiode.

Er is gekozen voor een optievergoeding om te voorkomen dat niet serieuze kandidaten langer dan nodig het kavel bezet houden. Hierdoor hoeven belangstellenden die als reserve achter een kavel staan niet langer dan nodig te wachten.

Bij collectief particulier opdrachtgeverschap, of particulier opdrachtgeverschap waarbij afstemming met burens noodzakelijk is, kan een optietermijn van 30 weken onvoldoende zijn. In deze gevallen zal een oplossing op maat worden gemaakt.

3.2 Bedrijventerreinen

Bij bedrijventerreinen wordt gewerkt met 2 optieperiodes. Er wordt gerekend met een rente van 6% op jaarbasis (dus 0,5% per maand). Een deel van een gebruikte maand wordt gezien als een gehele maand.

De eerste optieperiode heeft een looptijd van maximaal 6 maanden.

Wordt de optie binnen deze eerste optieperiode opgezegd, dan is optierente verschuldigd over het aantal gebruikte maanden. Deze wordt achteraf in rekening gebracht.

Wordt tot aankoop overgegaan dan is deze eerste optieperiode kosteloos.

De optant kan gebruik maken van een verlengde optieperiode van maximaal 6 maanden.

Wordt de optie alsnog in deze verlengde optieperiode opgezegd, dan is zowel over de eerste als de verlengde optieperiode optierente verschuldigd over het gebruikte aantal maanden. Deze wordt achteraf in rekening gebracht.

Wordt binnen deze verlengde optieperiode tot aankoop overgegaan dan is alleen over de verlengde optieperiode optierente verschuldigd. Deze wordt bij aktepassering in rekening gebracht.

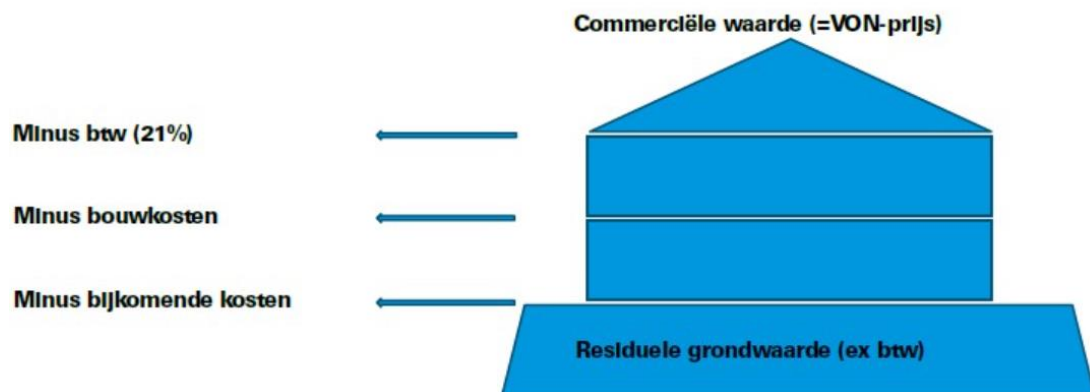
4 Grondgebonden woningen

4.1 Rekenmethode

Voor kavels voor grondgebonden woningen hebben we het onderzoeksbureau Stec om advies gevraagd. Hierbij heeft Stec voor de verschillende woningbouwlocaties de m²-prijzen normatief residueel doorgerekend.

Hierbij wordt de grondwaarde bepaald door de stichtingskosten (bouwkosten + bijkomende kosten) af te trekken van de VON-prijs.

Omdat het afgelopen jaar de VON-prijs is gedaald en de stichtingskosten zijn gestegen wordt door Stec geadviseerd de prijzen naar beneden bij te stellen.

Bron Stec 2020

Differentiatie in prijs

In Hengelo kunnen vergelijkbare kavels sterk in prijs verschillen door de ligging. Hierbij is niet alleen de geografische ligging (verschillende projecten ten opzichte van elkaar) bepalend, maar ook binnen een project kunnen de grondprijzen verschillen. Binnen de projecten kunnen grondprijzen een opslag van maximaal 10% en een afslag van maximaal 10% krijgen. Afhankelijk van onder andere de vormgeving van het kavel, uitzicht vanaf de kavel, de privacy en zonligging.

4.2 Beoordeling marktsituatie

Zoals hierboven al is aangegeven wordt de grondwaarde bepaald door de stichtingskosten (bouwkosten + bijkomende kosten) en de VON-prijs. Hieronder zal kort worden ingegaan hoe de markt zich op dit moment aan het ontwikkelen is.

Stichtingskosten:

Met name in 2022 zijn de bouwkosten sterk gestegen. Dit komt onder meer door stijgende tekorten aan bouwmaterialen, de oorlog in Oekraïne en als gevolg daarvan stijgende materiaal- en brandstofkosten. Ook wat betreft personeelsbezetting lopen veel bouwbedrijven tegen problemen aan. In 2023 vakt de stijging van de bouwkosten af, hoewel deze alsnog een lichte stijging vertoont. De sterke stijging van de afgelopen vijf jaar is wel verleden tijd. De verwachting is dat de lichte stijging van de bouwkosten de komende periode nog verder zullen blijven toenemen, maar de stijging blijft beperkt. (Bron: Advies Stec en Bouwkostenkompas)

VON-prijs:

Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen bestaande woningen en nieuwbouw woningen. Beide type zullen hieronder kort worden besproken.

De verkoopprijs van bestaande woningen ligt in het 3e kwartaal van 2023 1,7% lager dan in het derde kwartaal van 2022. Wel is er een lichte verkooptoeename van 2,4% ten opzichte van een jaar geleden zichtbaar. (Bron NVM)

De verkoopprijs van nieuwbouwwoningen ligt in het derde kwartaal van 2023 5,3% lager dan in het derde kwartaal van 2022. Deze verkoopprijs is al wel een half jaar redelijk stabiel. Wel is er een verkooptoeename van 18% ten opzichte van een jaar geleden zichtbaar. Maar het aantal verkopen ligt nog steeds op een historisch laag niveau.

4.3 Grondprijzen afzonderlijke projecten

Bij het bepalen van de grondprijzen voor 2024 is het advies van Stec leidend.

De grondprijzen zijn per project/locatie verwerkt in onderstaande tabel.

Grondprijzen woningbouw 2024

Locatie/Project	Oppervlakte	m ² -prijs 2023	m ² -prijs 2024
Dalmeden	tot 500	€ 481,00	€ 450,00
	500 tot 800	€ 481,00 - € 420,00	€ 450,00 - € 402,00
	800 tot 1000	€ 420,00 - € 400,00	€ 402,00 - € 386,00
	1000 tot 1400	€ 400,00 - € 377,00	€ 386,00 - € 368,00
	> 1400	< € 377,00	< € 368,00
Broek Noord	450-531	€ 390,00 - € 430,00	€ 380,00 - € 420,00
	580-620	€ 390,00 - € 430,00	€ 355,00 - € 390,00
Marskant	stadsvilla's	€ 425,00 - € 445,00	€ 415,00
	Stadswoningen	€ 480,00 - € 500,00	€ 405,00
Willem de Clercqstraat	vrijstaand	€ 400,00 - € 420,00	€ 330,00 - € 350,00

4.4 Korte terugblik en vooruitblik afzonderlijke projecten

Hieronder beschrijven we in een notendop de verwachtingen voor het komende jaar.

Dalmeden:

Het afgelopen jaar zijn er in Dalmeden geen nieuwe kavels in de verkoop gegaan. Begin dit jaar waren er nog 8 kavels die moesten worden verkocht. Van deze kavels zijn er ondertussen 5 verkocht. Van één kavel is bekend dat deze begin 2024 zal worden verkocht. Er resteren nog 2 grote kavels in Stromen. Conform het advies van Stec zullen deze kavels tussen de 2,4% en 6,5% in prijs dalen.

Het streven is dat (een deel van de vrije bouw kavels in) het volgende woongebied, te weten Meander Noord, midden 2024 in de verkoop gaan.

Broek Noord

Begin 2023 zijn alle 13 kavels in optie uitgegeven. Inmiddels zijn 5 kavels verkocht en zijn er 7 in optie waarvan 1 binnenkort verkocht zal worden.

Conform het advies van Stec en rekening houdend met de differentiatie zullen de kleinere kavels rond de 2,5% in prijs dalen en de 2 kavels van ca. 600 m² 9%.

Marskant:

De kavels aan de Marskant zijn net voor de zomer van 2022 in de verkoop gegaan. Het gaat hierbij om 10 kavels voor vrijstaande of geschakelde woningen aan de Berflobeek (de stadsvilla's) en 2 blokken van maximaal 9 woningen aan de Marskant (de stadswoningen).

Voor de kavels voor een stadsvilla is ruim voldoende belangstelling. Twee kavels zijn ondertussen verkocht en de rest is in optie. Gelet op de nieuwe waardering van de grondprijzen zullen deze kavels licht in prijs dalen.

Voor de kavels voor een stadswoning is duidelijk minder belangstelling op dit moment. Hierbij gaat het om luxe herenhuizen in een blok. Bij het realiseren van dit type woning heb je te maken met relatief hoge bouwkosten. Maar het blijft onderdeel van een blok wat de verkoopwaarde drukt. Daarom zal dit kavel sterk in prijs dalen.

Willem de Clercqstraat:

Na gedeeltelijke sloop van Machinefabriek Vos ontstaat er aan de Willem de Clercqstraat één bouw kavel voor het realiseren van een particuliere vrijstaande woning.

Bij het bepalen van de grondprijs is bij dit kavel meer rekening gehouden met het uitzicht op het ROC gebouw. Dit heeft geresulteerd in een geschatte lagere VON-prijs. Wat tot gevolg heeft dat ook dit kavel sterk in prijs is gedaald.

5. Gestapelde woningbouw

5.1 Rekenmethode

Voor de gestapelde bouw is het uitgangspunt per project door middel van de residuele grondwaarde systematiek de grondwaarde te bepalen. Bij het hanteren van deze methode is de omvang van de stichtingskosten (bouw- en bijkomende kosten) een belangrijke indicator.

Aangezien vooral het bepalen van de bouwkosten een ingewikkelde en specifieke aangelegenheid is, zal indien nodig gebruik worden gemaakt van bureaus met deskundigheid in het bepalen van de bouwkosten. Waar nodig zal een makelaarskantoor worden ingeschakeld voor het bepalen van de Vrij-Op-Naam prijzen (VON-prijzen).

6 Sociale woningbouw

Nog nader te bepalen.

7 Bedrijventerreinen en kantoren

Voor zowel bedrijventerreinen als kantoorlocaties geldt dat de grondprijzen afhankelijk zijn van een aantal factoren. Met name factoren als locatie/licging, het niveau van beeldkwaliteitseisen en algemene uitstraling van de locatie zijn bepalend voor de uiteindelijke grondprijs. Verder moet gedacht worden aan de bereikbaarheid met zowel de auto als het openbaar vervoer en de parkeermogelijkheden.

7.1 Rekenmethode kantorenlocaties

De grondprijs wordt vastgesteld volgens de residuele grondwaardemethode op basis van de maximale bouw mogelijkheden. In een vroeg stadium van een kantoorontwikkeling zal een grondwaardebepaling worden gedaan aan de hand van de feitelijke gegevens van die betreffende ontwikkeling, om zodoende de grondprijs voor die betreffende ontwikkeling te kunnen vaststellen. De grondwaardebepaling moet, voor ondertekening koopovereenkomst, worden geactualiseerd indien de tijd tussen de grondwaardebepaling en het tekenen van de koopovereenkomst langer is dan één jaar.

7.2 Rekenmethode bedrijventerreinen

Gelijktijdig met de woningbouw hebben we het adviesbureau Stec ook gevraagd ons te adviseren over de kavels op de verschillende bedrijfsterreinen. Ook bij de bedrijventerreinen heeft Stec de prijzen residueel doorgerekend.

Hierbij wordt de marktwaarde uitgedrukt in de huurprijs per m² en het bruto aanvangsrendement: het aantal te verhuren meters wordt vermenigvuldigd met de verhuurprijs per m² en vervolgens gedeeld door het bruto aanvangsrendement. Door de stichtingskosten van de marktwaarde af te trekken, wordt de residuele waarde berekend.

Hoogbouw

Bij bouwplannen van 3 verdiepingen of meer met een functiegebruik conform bestemmingsplan (exclusief parkeren) kan de gemeente besluiten om de kavelprijs door een erkende taxateur residueel te laten doorrekenen. Hierbij vormt de kavelprijs de basis, en is de minimumverkoopprijs. Uit de berekening moet blijken of de extra lagen waarde toevoegen. Hiertoe wijzen gemeente en koper gezamenlijk één taxateur aan.

7.3 Beoordeling Marktsituatie

De krapte op de bedrijfsruimtemarkt (zowel in uitgeefbare kavels als beschikbaar bestaand bedrijfsvastgoed) blijft onverminderd groot, ondanks de enigszins afkoelende economie. Als gevolg van deze afkoelende economie neemt het Bruto Aanvangsrendement (BAR) weer toe na een jarenlange daling, het vertrouwen van beleggers neemt enigszins af. Daar tegenover staat echter – als gevolg van de krappe bedrijfsruimtemarkt – een sterke stijging van de huurprijzen van bestaand bedrijfsvastgoed het afgelopen jaren. In het derde kwartaal van 2023 lag de vierkante meterprijs van bedrijfsvastgoed landelijk gezien op circa €65 voor bestaand vastgoed, de huurprijs van nieuw vastgoed lag rond €80. Hiermee is de gemiddelde huurprijs sinds 2017 met circa 20% gestegen.

De bouwkosten stabiliseren na een jarenlange explosieve stijging, maar blijven nog altijd onverminderd hoog. (bron: Stec)

Dit beeld is in grote lijnen ook door te trekken naar Hengelo en de nog beschikbaar zijnde bouw kavels. De afgelopen periode zijn erg veel bouw kavels verkocht, waardoor schaarste is ontstaan wat een prijsopdrijvend effect heeft. Zowel op Westermaat Campus en Gezondheidspark zijn nog meerdere bouw kavels in roulatie.

7.4 Grondprijzen afzonderlijke bedrijventerreinen

Als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen adviseert Stec de grondprijzen in 2024 gelijk te houden of beperkt te laten stijgen (met circa 2 tot 3%) ten opzichte van 2023.

Bij het bepalen van de grondprijzen voor 2024 is het advies van Stec leidend.

Binnen de bedrijventerreinen wordt gewerkt met gedifferentieerde grondprijzen. Van invloed zijn onder andere de ligging van het kavel op het terrein, de bouw mogelijkheden op het kavel en specifieke omstandigheden (aanwezigheid van belemmeringen).

In de onderstaande tabel staan de grondprijzen in een bandbreedte per m² voor 2024 vermeld voor de verschillende bedrijventerreinen.

Grondprijzen bedrijventerreinen 2024, per m2 excl. BTW

Locatie/Project	nadere aanduiding	m ² -prijs 2023	m ² -prijs 2024
Westermaat Campus	Regulier-gemengd	€ 175,00 - €265,00*	€ 180,00 - € 190,00
	Hoogwaardig-regulier		€ 200,00 - € 225,00
	Hoogwaardig		€ 265,00 - € 275,00
Gezondheidspark	Hoogwaardig	€ 205,00 - € 220,00	€ 205,00 - € 220,00
Kanaalzone	West	€ 145,00 - € 150,00	€ 145,00 - €150,00
Westermaat De Veldkamp		€ 155,00 - € 200,00	€ 155,00 - € 200,00

**In het advies van Stec is nu onderscheid gemaakt in 3 type kavels.*

Westermaat Campus

Op dit bedrijventerrein zijn nog bouw kavels te koop. De kavels binnen deelgebied 3c, aan de vijver, worden in prijs verlaagd naar € 225,- per m2. Dit is meer passend bij een niet-zichtlocatie vanaf de snelweg. De kavels aan de noordwestzijde aan de vijver worden in prijs verhoogd naar € 200,- per m2. Verder gaat deelgebied 1b (de kavel langs de Bornsestraat) vanwege de zichtlocatie en de algemene prijsstijging, in prijs omhoog naar € 200,- per m2.

Kanaalzone West

Er ligt ten westen van de Laan Hart van Zuid nog één bedrijfskavel die in 2024 in verkoop gaat. De methode van verkoop moet nog worden bepaald.

Westermaat De Veldkamp:

Voor de in optie uitgegeven (4) kavels die uitgegeven worden onder of direct naast een hoogspanningstracé liggen, wordt een korting verleend van 25% voor het aantal m2's waarop - ten gevolge hiervan - bouwbeperkingen gelden.

De verwachting is dat de "groene Wig" in 2024 in uitgifte gaat volgens de vast te stellen verkoopcriteria. Daarnaast is nog één kavel (k.2) waarbij nog duidelijk moet worden welk gedeelte hiervan in verkoop komt.

7.5 Interne Levering

Bij alle interne leveringen, met uitzondering van erfpachten, wordt de grondprijs bepaald door de boekwaarde of lagere verkeerswaarde.

8 Commerciële voorzieningen

Hierbij gaat het om commerciële (medische) voorzieningen zoals apotheken, sportscholen, winkels, telecommunicatievoorzieningen (zendmasten) et cetera.

De grondprijs is afhankelijk van de toekomstige bestemming c.q. functie die wordt opgericht en geëxploiteerd.

8.1 Winkels

De grondprijs wordt vastgesteld volgens de zogenoemde residuele grondwaardemethode en volgt op deze wijze de marktontwikkelingen. In een vroeg stadium van een ontwikkeling zal een grondwaardebepaling worden gedaan aan de hand van de feitelijke gegevens van die betreffende ontwikkeling, om zodoende de grondprijs voor die betreffende ontwikkeling te kunnen vaststellen. De grondwaardebepaling moet worden geactualiseerd indien de tijd tussen de grondwaardebepaling en het tekenen van de koopovereenkomst langer is dan één jaar.

8.2 Zendmasten

De aanbieders van telecommunicatievoorzieningen zijn commerciële dienstverleners en de voorzieningen maken een zeer belangrijk onderdeel uit van hun netwerken die een hoge commerciële waarde vertegenwoordigen. Gezien het veelal tijdelijke karakter van het gebruik van telecommunicatievoorzieningen wordt met de dienstverleners een recht van opstal aangegaan. Dit recht van opstal wordt aangegaan voor de minimaal benodigde oppervlakte ten behoeve van plaatsing van de zendmast. Jaarlijks dient een vaste retributie te worden betaald. Ook eventuele medegebruikers betalen een jaarlijkse vaste retributie.

Voor 2024 zullen de prijzen gelijk blijven. Dat betekent dat voor 2024 de jaarlijkse retributie is vastgesteld op € 6.650,00 per zendmast (van ca. 40 meter hoog). Bij site-sharing wordt per medegebruiker een retributie berekend van € 1.300,00 per jaar.

8.3 Nutsbedrijven

Ook voor de nutsvoorzieningen zullen de prijzen gelijk blijven ten opzichte van 2023. Dat betekent dat voor 2024 een grondprijs van € 258,00 per m² geldt.

Om de kosten van de betreffende grondtransactie te kunnen dekken wordt een minimumprijs per transactie gehanteerd van € 2.800,00.

8.4 Netbeheerder

Netbeheerders zijn op grond van de elektriciteitswet 1998 verplicht iedereen die daarom verzoekt aan te sluiten op het net en het transport uit te voeren. Een netbeheerder is een neutrale partij, zonder commerciële belangen.

Om deze reden worden voor netbeheerders andere prijzen gehanteerd dan voor nutsbedrijven. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de prijzen zoals we die ook hanteren voor snippergroen.

Voor 2024 wordt een prijs gehanteerd van €95,00 per m².

8.5 Overige commerciële voorzieningen

Gezien het groot aantal bestemmingen die hier onder vallen is een eenduidige grondprijs vooraf moeilijk vast te stellen. Om deze reden zal per geval de grondprijs worden bepaald.

9 Niet commerciële voorzieningen

Hierbij gaat het om bouwgrond voor voorzieningen in de sociaal-culturele sfeer, zorginstellingen, onderwijs, welzijn, niet commerciële medische voorzieningen et cetera. Veelal betreft het functies met maatschappelijke doeleinden die tevens passen in het realiseren van gemeentelijke beleidsdoelstellingen en waar de bedrijfsvoering zonder winstoogmerk plaatsvindt.

Gezien het groot aantal bestemmingen die hier onder vallen is een eenduidige grondprijs vooraf moeilijk vast te stellen. Om deze reden zal per geval de grondprijs worden bepaald.

10 Snippergroen

Voor snippergroen (of eventuele reststrookjes) wordt een vaste prijs per m² gehanteerd. De prijs voor snippergroen heeft een directe relatie met de prijs voor woningbouwkavels. Nu de prijs voor woningbouwkavels licht daalt zal ook de prijs voor snippergroen licht dalen. Voor 2024 wordt een snippergroenprijs gehanteerd van € 95,00 per m². Deze is € 5,00 lager dan de prijs van 2023.

10.1 Termijnbetalingen

Het is mogelijk om de aankoop van snippergroen in termijnen te betalen, waarbij de totale koopsom binnen maximaal 3 jaar betaald moet worden. Dit gebeurt op verzoek van de kopende partij.

Indien overgegaan wordt tot termijnbetalingen worden de volgende twee voorwaarden gehanteerd:

- Er worden maximaal 3 nota's per verkoop verzonden. Hiervoor wordt eenmalig € 15,00 administratiekosten in rekening gebracht.
- Over het termijnbedrag wordt de gemeentelijke omslagrente per jaar gerekend.

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3597749	vrugteveen, mark	IIT-SAP	Jacqueline Freriksen
ONDERWERP			
3597749 - Archiefverordening gemeente Hengelo 2023			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

Vaststellen Archiefverordening gemeente Hengelo 2023

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Verzoek om de nieuwe Archiefverordening vast te stellen. Hierdoor sluit deze verordening beter aan bij de wijze waarop in de praktijk al invulling wordt gegeven aan deze verordening. De taken van de gemeentesecretaris als toezichthouder zijn duidelijker benoemd en is het opnemen in de archiefbewaarplaats van bescheiden van particulieren toegevoegd.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3597749	klaase, linda	IIT-SAP	Jacqueline Freriksen
ONDERWERP			
3597749 - Archiefverordening gemeente Hengelo 2023			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. de Archiefverordening gemeente Hengelo 2023 vast te stellen

INLEIDING

Verzoek om de nieuwe Archiefverordening vast te stellen. Hierdoor sluit deze verordening beter aan bij de wijze waarop in de praktijk al invulling wordt gegeven aan deze verordening. De taken van de gemeentesecretaris als toezichthouder zijn duidelijker benoemd en is het opnemen in de archiefbewaarplaats van bescheiden van particulieren toegevoegd.

ARGUMENTEN

1.1 De huidige Archiefverordening is verouderd.

De huidige Archiefverordening komt uit 2009, de nieuwe Archiefverordening is aangepast aan de VNG modelverordening en sluit daarmee beter aan op de taak van de gemeente als zorgdrager van het archief.

KANTTEKENINGEN

1.1 De verwachting is dat in 2025 de nieuwe Archiefwet van kracht wordt, op dat moment moet de Archiefverordening opnieuw vernieuwd worden.

De huidige Archiefverordening sluit onvoldoende aan bij de taak van de gemeente als zorgdrager van het archief, daarom verdient het aanbeveling om toch de Archiefverordening te moderniseren.

VERVOLG

Communicatie

Deze verordening zal worden gepubliceerd in het gemeenteblad.

Dit besluit kent geen financiële of juridische aspecten en heeft geen bestuurlijk vervolg.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Archiefverordening gemeente Hengelo 2023

Archiefverordening gemeente Hengelo 2023

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van **9 januari 2024**;
gelet op artikelen 30, eerste lid van de Archiefwet 1995 en artikel 149 van de Gemeentewet;
besluit vast te stellen:

Archiefverordening gemeente Hengelo 2023

Artikel 1. Zorgplicht burgemeester en wethouders

1. Burgemeester en wethouders dragen zorg voor het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid ter zake van de wettelijke taken en verantwoordelijkheden op grond van de Archiefwet 1995 en de interne regels ten behoeve van het beheer van archiefbescheiden van de gemeentelijke organen.
2. Burgemeester en wethouders dragen hierbij zorg voor de onderlinge samenhang met andere onderdelen van het gemeentelijk informatiebeleid en treffen daartoe de nodige maatregelen.

Artikel 2. Taken gemeentesecretaris

1. In afwijking van artikel 32, tweede lid, van de Archiefwet 1995 is, onder de bevelen van burgemeester en wethouders, de gemeentesecretaris belast met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Archiefwet 1995 ten aanzien van het beheer van de archiefbescheiden van gemeentelijke organen voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats.
2. De gemeentesecretaris brengt eens per twee jaar aan burgemeester en wethouders verslag uit over het beheer van de archiefbewaarplaats en de archiefbescheiden die hiernaartoe zijn overgebracht en over het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen die niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.
3. De gemeentesecretaris kan daarnaast op verzoek of op eigen initiatief advies uitbrengen aan burgemeester en wethouders over het beheer van de archiefbewaarplaats en de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen die niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.

Artikel 3. Verantwoording door burgemeester en wethouders

Burgemeester en wethouders informeren de gemeenteraad eens per twee jaar over de uitoefening van de aan hen opgedragen zorg voor de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen. Zij voegen daarbij in ieder geval:

- a. het verslag van de gemeentesecretaris, bedoeld in artikel 2, tweede lid;
- b. voor zover van toepassing, de gedurende de betreffende periode door de gemeentesecretaris aan hen uitgebrachte adviezen, bedoeld in artikel 2, derde lid, en
- c. een voorstel voor de in het kader van de zorgplicht voor de archiefbescheiden te treffen maatregelen, zo nodig voorzien van een kostenraming.

Artikel 4. Opname in de archiefbewaarplaats van bescheiden van particulieren

De gemeentesecretaris kan met instemming van de rechthebbende bescheiden van instellingen of personen, ongeacht hun vorm, in de archiefbewaarplaats opnemen als deze naar zijn oordeel van historische waarde zijn.

Artikel 5. Intrekking oude verordening

De Archiefverordening gemeente Hengelo 2009, vastgesteld bij besluit van 15 september 2009, wordt ingetrokken.

Artikel 6. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op **datum**.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Archiefverordening gemeente Hengelo 2023.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Hengelo in zijn vergadering van **datum**.

Voorzitter,

Griffier,

Toelichting

Algemeen

De Archiefwet 1995 (hierna: Archiefwet) legt de zorg voor de archiefbescheiden van de gemeentelijke overheidsorganen (zoals de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de burgemeester, de griffie en gemeentelijke privaatrechtelijke rechtspersonen zoals bedoeld in artikel 160 van de Gemeentewet met één of meer publiekrechtelijke bevoegdheden) alsmede de gemeenschappelijke regelingen waaraan de gemeente deelneemt zonder openbaar lichaam en/of die taken in mandaat uitvoeren, bij burgemeester en wethouders, zie artikel 30, eerste lid, van de Archiefwet in samenhang met artikel 1, onderdeel b. Artikel 30 van de Archiefwet bevat bovendien de opdracht voor de gemeenteraad om een verordening vast te stellen, die aan gedeputeerde staten moet worden medegedeeld, overeenkomstig waarvan burgemeester en wethouders deze zorgplicht moeten uitvoeren. Uiteraard tevens met inachtneming van de specifieke kaders die de Archiefwet, het Archiefbesluit 1995 en de Archiefregeling daarvoor stellen én in lijn met de toepasselijke algemene regels van onder meer de Algemene wet bestuursrecht en de Gemeentewet.

Verder bevat artikel 32, tweede lid, van de Archiefwet een opdracht aan de gemeenteraad om bij verordening regels te stellen ten aanzien van het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens Archiefwet door de gemeentearchivaris ten aanzien van het beheer van archiefbescheiden die niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats.

Aspecten die al in deze hogere regelgeving zijn geregeld en die (automatisch) doorwerken, worden uit het oogpunt van goede regelgeving niet herhaald in deze verordening. Ook bevat deze verordening geen regels ten aanzien van taken en bevoegdheden die rechtstreeks bij burgemeester en wethouders zijn belegd (en ten aanzien waarvan de gemeenteraad geen uitdrukkelijke regelgevende bevoegdheid is toebedeeld). Dit betreft o.a. de bevoegdheid om een gemeentelijke archiefbewaarplaats aan te wijzen (volgt al uit artikel 31 van de Archiefwet) en de taak ervoor zorg te dragen dat het beheer van de archiefbescheiden voldoet aan toetsbare eisen van een door burgemeester en wethouders toe te passen kwaliteitssysteem (volgt al uit artikel 16 van de Archiefregeling).

Definities

Deze verordening bevat geen definities, aangezien deze hier overbodig zijn. Dit geldt in de eerste plaats voor die termen die al in de Archiefwet gedefinieerd zijn (zoals 'archiefbescheiden'). Deze gelden onverminderd ook voor deze verordening, afwijken is niet mogelijk. Ten aanzien van andere (in het verleden wel opgenomen) definities geldt dat het gebruik in de context van deze verordening niet tot misverstanden zal leiden (zoals 'gemeentearchivaris'), dat ze dermate weinig worden gebruikt dat voluit schrijven de voorkeur heeft (zoals 'wet') of dat ze zelfs helemaal niet meer voorkomen in deze sterk gedereguleerde verordening (zoals 'beheerder').

Voor de goede orde, het begrip 'archiefbescheiden' kan ten onrechte de suggestie wekken dat het slechts om oudere, papieren documenten zou gaan. Dit is echter niet het geval, zoals ook blijkt uit een nauwkeurige lezing van het begrip. Onder archiefbescheiden wordt overeenkomstig artikel 1, onder c, van de Archiefwet verstaan:

- 1°. bescheiden, ongeacht hun vorm, door de overheidsorganen ontvangen of opgemaakt en naar hun aard bestemd daaronder te berusten;
- 2°. bescheiden, ongeacht hun vorm, met overeenkomstige bestemming, ontvangen of opgemaakt door instellingen of personen, wier rechten of functies op enig overheidsorgaan zijn overgegaan;
- 3°. bescheiden, ongeacht hun vorm, welke ingevolge overeenkomsten met of beschikkingen van instellingen of personen dan wel uit anderen hoofde in een archiefbewaarplaats zijn opgenomen om daar te berusten;
- 4°. reproducties, ongeacht hun vorm, welke bij of krachtens de wet in de plaats zijn gesteld van de onder 1°, 2° of 3° bedoelde archiefbescheiden of welke op grond van het bepaalde in artikel 7 van de Archiefwet zijn vervaardigd.

Het gaat dus niet alleen om papieren, maar ook digitale archiefbescheiden waaronder databases, websites, agenda's en berichten via sociale media. Om misverstanden te voorkomen wordt in de praktijk ook vaak de meer neutrale term 'informatie' gehanteerd als er over 'archiefbescheiden' wordt gesproken of geschreven.

Zorg en beheer

Het begrip 'zorg' is niet gedefinieerd in de wet. In het algemeen – en in artikel 1 van deze verordening – wordt hieronder verstaan de (kaderstellende) bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het ontvangen, vervaardigen, bewaren en uiteindelijk vernietigen van de archiefbescheiden (die daarvoor in aanmerking komen) op een wijze waarmee de goede, geordende en toegankelijke staat gedurende de wettelijk voorgeschreven bewaartermijn is gewaarborgd en waarbij de authenticiteit van deze archiefbescheiden op ieder moment kan worden vastgesteld. Dit ter onderscheiding van het 'beheer' van de archiefbescheiden: de ambtelijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de beheerwerkzaamheden, te weten het behouden, bewerken, benutten en ter raadpleging of gebruik ter beschikking stellen aan de ambtelijke organisatie en het publiek.

Door het informatiebeheer op orde te hebben wordt een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering mogelijk gemaakt, kent de gemeente haar eigen rechtspositie en die van anderen, is het mogelijk verantwoording af te leggen voor het gemeentelijk handelen en kan de blijvende bewaring van cultuurhistorische informatie worden gegarandeerd.

Raadplegen archiefbescheiden, opmaken afschriften, bewerkingen e.d.

De archiefbescheiden die in een archiefbewaarplaats berusten zijn openbaar, behoudens enkele uitzonderingsgevallen (zie de artikelen 15, 16 en 17 van de Archiefwet). Iedereen is, behoudens die uitzonderingsgevallen, bevoegd die archiefbescheiden kosteloos te raadplegen en daarvan of daaruit afbeeldingen, afschriften, uittreksels en bewerkingen te maken of op zijn kosten te doen maken. De tarieven die hiervoor in rekening worden gebracht zijn opgenomen in de Legesverordening.

Artikelsgewijs

Enkel die bepalingen die verdere toelichting behoeven, worden hieronder nader behandeld.

Artikel 1. Zorgplicht burgemeester en wethouders

Dit artikel vormt een uitwerking van de zorgplicht van burgemeester en wethouders.

Naast de algemene bepalingen van de Archiefwet zijn verder in hoofdstuk 3 van de Archiefregeling voorschriften gesteld ten aanzien van de geordende en toegankelijke staat van archiefbescheiden. De Archiefregeling bevat tevens de verplichting voor burgemeester en wethouders om ervoor zorg te dragen dat het beheer van archiefbescheiden voldoet aan toetsbare eisen van een toe te passen kwaliteitssysteem.

Eerste lid

Dit onderdeel verplicht burgemeester en wethouders ervoor zorg te dragen dat beleid wordt geformuleerd en dat interne regels (zoals 'beheersregels' of een 'werkinstructie') worden opgesteld, beide ten behoeve van het beheer van archiefbescheiden van de gemeentelijke organen.

Tweede lid

De zorg voor archiefbescheiden staat niet op zichzelf; deze zorg maakt onderdeel uit van het gemeentelijk informatiebeleid in den brede. Burgemeester en wethouders dienen de zorg voor archiefbescheiden dan ook in samenhang te bezien en af te stemmen op domeinen als informatiemanagement, informatiearchitectuur, informatiebeveiliging, openbaarheid en persoonsgegevensbescherming en zo nodig daartoe maatregelen te treffen. Hierop ziet het tweede lid.

Artikel 2. Taken gemeentesecretaris

Uit de Archiefwet volgt dat als er een gediplomeerde gemeentearchivaris is aangewezen, deze de gemeentelijke archiefbewaarplaats beheert en dat deze tevens – voor zover het betreft de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen die niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats – belast is met toezicht op de naleving van het bij of krachtens de wet bepaalde (artikel 32, eerste en tweede lid, van de Archiefwet). Als er geen gediplomeerde gemeentearchivaris is aangewezen, dan volgt uit de Archiefwet dat de gemeentesecretaris verantwoordelijk is voor het beheer van de archiefbewaarplaats (zie artikel 32, eerste lid, van de Archiefwet). In dat geval regelt het eerste lid, in afwijking van artikel 32, tweede lid, van de Archiefwet, dat de gemeentesecretaris belast is met het toezicht ten aanzien van het beheer van archiefbescheiden van gemeentelijke organen die niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats. Dit lid berust op de autonome verordenende bevoegdheid van artikel 149 van de Gemeentewet.

Het tweede lid regelt de verplichting voor de gemeentesecretaris om periodiek verslag uit te brengen aan burgemeester en wethouders over enerzijds het beheer van de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen en particulieren die zijn overgebracht naar, respectievelijk opgenomen in de archiefbewaarplaats en anderzijds het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen die niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats. Zo nodig kunnen burgemeester en wethouders (mede) op basis van dit verslag besluiten voorzieningen te treffen ter uitoefening van de aan hen opgedragen zorg.

Ten behoeve van het opstellen van dit verslag heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een raamwerk van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) van de Archiefwet ontwikkeld (een kapstok voor structurering van het verslag). Uiteindelijk hebben deze mede

tot doel de versterking van het horizontale toezicht door de gemeenteraad op de zorg over en het beheer van archiefbescheiden conform de Archiefwet. Het verslag wordt door burgemeester en wethouders overeenkomstig artikel 3 ter beschikking gesteld aan de gemeenteraad. We volgen hierbij de VNG handreiking Horizontale verantwoording van de Archiefwet 1995 via Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) (april 2013).

Het opstellen van het verslag over het toezicht op het beheer van de niet-overgebrachte archiefbescheiden vraagt om een samenspel tussen de gemeentesecretaris en de feitelijk beheerders van de niet-overgebrachte archiefbescheiden. Deze laatste beschikken immers over informatie over de prestaties in het kader van de uitvoering van de Archiefwet.

Op grond van het derde lid kan de gemeentesecretaris ook op verzoek of eigen initiatief advies uitbrengen aan burgemeester en wethouders over het beheer van de archiefbewaarplaats (en de daarheen overgebrachte archiefbescheiden) en het beheer van de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen die (nog) niet daarheen zijn overgebracht. Een dergelijk advies zal in veel gevallen gepaard gaan met een voorstel om – in het belang van een goed beheer of toezicht – bepaalde voorzieningen te treffen.

Artikel 3. Verantwoording door burgemeester en wethouders

Burgemeester en wethouders informeren de gemeenteraad eens per twee jaar over de uitoefening van hun zorgplicht voor de archiefbescheiden van de gemeentelijke organen. Zij voegen daarbij in ieder geval: a) het verslag van de gemeentesecretaris (of de verslagen, als de verslaglegging neerslag krijgt in meerdere, afzonderlijke verslagen), b) de op verzoek of eigen initiatief van de gemeentesecretaris aan hen uitgebrachte adviezen (zo die er zijn geweest in de periode waarop ook de verslaglegging betrekking heeft) en c) een voorstel voor de in het kader van de zorgplicht voor de archiefbescheiden te treffen maatregelen, zo nodig voorzien van een kostenraming. Als er op te lossen knelpunten zijn, zal het onder c bedoelde voorstel neerkomen op een verbeterplan, dat gepaard kan gaan met een plan van aanpak. Als er aan de te treffen maatregelen extra kosten zijn verbonden, dan zullen deze meegenomen moeten worden in de begrotingscyclus. Hierdoor wordt de gemeenteraad in de gelegenheid gesteld burgemeester en wethouders te controleren ten aanzien van hun wettelijke zorgplicht. Ook wordt op deze wijze een cyclisch proces van beleidsvorming, begroting en financiering, uitvoering, controle en (financiële) verantwoording en bijstelling geborgd.

De informatie kan tevens gebruikt worden om in het kader van interbestuurlijk toezicht gedeputeerde staten te informeren. Op 1 oktober 2012 is de Wet revitalisering generiek toezicht in werking getreden, waarmee het toezicht door de provincie is gewijzigd. Dit betreft onder meer de bevoegdheid om systematische toezichtinformatie op te vragen, op grond van het aan de Gemeentewet toegevoegde artikel 124h. Het Besluit verstrekking systematische toezichtinformatie – dat uitvoering geeft aan artikel 124h – stelt verder regels aan het opvragen van deze toezichtinformatie, opdat gemeenten niet worden geconfronteerd met bovenmatige informatieverplichtingen. Daarbij past dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de gegevens die burgemeester en wethouders in het kader van hun horizontale verantwoording aan de gemeenteraden aanbieden.

Artikel 4. Opname in de archiefbewaarplaats van bescheiden van particulieren

Veel particulieren, zoals personen, families, bedrijven, verenigingen, geloofsgenootschappen, particuliere instellingen en stichtingen, hebben bescheiden (documenten, foto's, prenten e.d.) met belangrijke historische waarde. Deze kunnen een goede aanvulling zijn voor de collectie van het gemeentearchief en kunnen daarmee een bredere kijk geven op het beeld van de maatschappij. Tevens kunnen bescheiden van particulieren een aanvulling vormen op overheidsarchieven over bijzondere gebeurtenissen of kwesties die van historisch belang zijn (zogenoemde 'hotspots'). Als bescheiden van particulieren deze waarde hebben en opname naar oordeel van de gemeentesecretaris gewenst is, kunnen ze op grond van dit artikel worden opgenomen in de gemeentelijke archiefbewaarplaats. De eigenaar van de bescheiden bepaalt de vorm van overdracht aan de gemeente (schenking, bruikleen of inbewaringgeving). Afspraken over o.a. de openbaarheid worden vastgelegd in een overeenkomst tussen de eigenaar en de beheerder van de archiefbewaarplaats (artikel 16 van de Archiefwet). Voor het beheer van deze archiefbescheiden dienen voldoende middelen beschikbaar te worden gesteld door burgemeester en wethouders binnen de begrotingskaders gesteld door de raad. Dit met uitzondering van archiefbescheiden die in bewaring zijn gegeven en waarvan is overeengekomen dat het beheer daarvan door de eigenaar wordt vergoed.

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3656316	Oskam/ Eeftink	GRI	Sch
ONDERWERP			
3656316 - Controleprotocol 2023			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. Het controleprotocol voor 2023 vast te stellen, met daarin de kaders voor de accountantscontrole;
2. De verantwoordingsgrens vast te stellen op 3% in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording;
3. Nadere aanwijzingen aan de accountant mee te geven als opgenomen in het Controleprotocol

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het controleprotocol wordt elk jaar vastgesteld door de raad.
De accountant gebruikt dit protocol voor de jaarrekeningcontrole 2023.
Het protocol moet zijn vastgesteld voordat de accountant start met de controle.
Deze controle wordt in maart 2024 uitgevoerd.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3656316	Oskam/ Eeftink	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3656316 - Controleprotocol 2023			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. Het controleprotocol voor 2023 vast te stellen, met daarin de kaders voor de accountantscontrole;
2. De verantwoordingsgrens vast te stellen op 3% in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording;
3. De aanvullende kaders voor begrotingsrechtmatigheid vast te stellen.
4. Nadere aanwijzingen aan de accountant mee te geven als opgenomen in het Controleprotocol

INLEIDING

Het controleprotocol met daarin opgenomen de kaders voor de controle van de jaarrekening door de accountant wordt elk jaar vastgesteld door de raad. De accountant gebruikt dit kade voor de jaarrekeningcontrole 2023. Het protocol moet zijn vastgesteld voordat de accountant start met de controle. Deze controle wordt in maart 2024 uitgevoerd.

ARGUMENTEN

1.1

De controleverordening 2023, raadsbesluit 19 april 2023, maakt het mogelijk dat de gemeenteraad de jaarlijks de opdracht voor de accountantscontrole vaststelt. De kaders van de opdracht bepalen de reikwijdte en diepgang van het onderzoek. De kaders voor wat betreft de getrouwheid voor de accountantscontrole zijn gelijk aan afgelopen jaren.

2.1

Dit jaar is het eerste jaar dat ook de kaders voor de rechtmatigheidsverantwoording erin staan. Daarin kiezen we voor een ruime verantwoordingsnorm om de eerste ervaring op te doen en het samenspel met de accountant goed in te richten. Het doel is deze de komende jaren af te bouwen. De voorgestelde verantwoordingsgrens valt binnen de bandbreedte van 0 tot 3 % van de totale lasten van de gemeente.

3.1

De commissie BBV heeft een nieuwe definitie van begrotingrechtmatigheid gepubliceerd, de kaders geven daar invulling aan voor Hengelo. Nieuw is het begrip tijdig melden van onderschrijding van lasten (lagere uitgaven dan begroot), of onderschrijding of overschrijding van baten (hogere of lagere opbrengsten dan begroot). Het voorstel is om melding en toelichting in de jaarrekening als tijdig vast te stellen. Overschrijving van lasten (hogere uitgaven) zijn altijd onrechtmatig, de kaders voor wat daarin acceptabel is zijn vastgesteld in de financiële verordening.

4.1

De Controleverordening gemeente Hengelo 2004 maakt het mogelijk dat de gemeenteraad jaarlijks aan de accountant nadere aanwijzingen geeft. Door middel van het controleprotocol worden nadere aanwijzingen aan de accountant gegeven. De werkgroep accountancy adviseert de gemeenteraad om de accountant te vragen extra aandacht te besteden aan het volgende aandachtspunt:

1. Transformatieplan sociaal domein: op welke wijze is het transformatieplan ingeregeld in de interne beheersing (hoe is het geoperationaliseerd)? En waar zitten bij de jaarrekening de belangrijkste verschillen tussen begroting, realisatie 2023 en realisatie 2022 (zijn hier al effecten van het transformatieplan zichtbaar)?
2. Jaarresultaat 2023: waar zitten de belangrijkste afwijkingen tussen begroting en realisatie per programma? Zijn deze verschillen voldoende toegelicht door het college in jaarverslag/jaarrekening dan wel gemeld? Zijn deze verschillen wel/niet rechtmatig? Wat voor aandachtspunten zien wij naar aanleiding hiervan m.b.t. de begrotingsrechtmatigheid?

KANTTEKENINGEN

1.1

Er zijn geen kanttekeningen

2.1

Door deze verantwoordingsgrens te kiezen, lijkt het of er minder inzicht en controle is op de rechtmatigheidsverantwoording. De verantwoordingsgrens wordt gebruikt voor de standaard verantwoording van het college in de jaarrekening. We zien dat de verantwoordelijkheden en proces rondom rechtmatigheid anders worden ingevuld dan voorgaande jaren. De diepgang van controles is gelijk gesteld aan die van de accountantscontrole. Ook de rapportagegrens ligt gelijk, dat betekent dat de onrechtmatigheden gerapporteerd worden op hetzelfde niveau als vorige jaren en daarin de informatiepositie van de raad op bevindingen gelijk blijft.

3.1

Door verantwoording en toelichting in de jaarrekening als tijdig te kiezen, kunnen wijzigingen worden uitgesteld en niet eerder in de begroting verwerkt. We hebben verschillende rapportagemomenten, beleidsrapportages en begrotingswijzigingen waarin we zoveel mogelijk de afwijkingen op dat moment toelichten. Echter ontkomen we niet aan wijzigingen die pas aan het einde van het jaar of begin 2024 in beeld komen. Denk bijvoorbeeld aan wijzigingen in het gemeentefonds. We vinden het belangrijk om alle afwijkingen toe te lichten in de jaarrekening per programma, maar willen dit niet direct als onrechtmatig classificeren.

Hierdoor wordt de nadruk in de rechtmatigheidsverantwoording gelegd op onrechtmatigheid door overschrijdingen van de lasten of investeringen (hogere uitgaven dan begroot).

4.1

Er zijn geen kanttekeningen

VERVOLG

Na het raadsbesluit:

1. Voert de accountant de controle uit en rapporteert zijn bevindingen, eerst tussentijds d.m.v. de Boardletter (januari 2024) en vervolgens definitief d.m.v. zijn accountantsverslag en –verklaring bij de jaarstukken 2023 aan de raad (juni 2024).
2. Het college voert intern controles uit en rapporteert bevindingen in de rechtmatigheidsverantwoording en paragraaf bedrijfsvoering bij de jaarstukken 2023.
3. Het besluit wordt gepubliceerd

BIJLAGEN

1. Controleprotocol 2023
2. Relevante wet- en regelgeving.

Bijlage 1: CONTROLEPROTOCOL

Voor de accountantscontrole en gemeentelijke controle op de jaarrekening 2023 van de gemeente Hengelo

1. Definities

- a. Getrouwheid: Een oordeel van de accountant over of de informatie juist en toereikend/volledig is. Voorts geschikt is voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt. En ten slotte of het bij de volksvertegenwoordigers en de burger (gebruikers van de verantwoording) geen ander beeld oproept, dan overeenkomt met de feiten.
- b. Rechtmatigheid: De in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties zijn rechtmatig tot stand gekomen, dat wil zeggen in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder de gemeentelijke verordeningen.
- c. Goedkeuringstolerantie: De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed.
- d. Verantwoordingsgrens: Grens die het college moet gebruiken bij haar verantwoording over de rechtmatigheid.
- e. Uitvoeringstolerantie: De uitvoeringstolerantie geeft het bedrag weer vanaf waar de accountant en het college zijn controle uitvoert.
- f. Rapporteringgrens: Met de rapportagetolerantie geeft de raad de omvang van de gevonden fouten en onzekerheden in de jaarrekening aan, waarover zij in ieder geval -middels het accountantsverslag (getrouwheid) of in de paragraaf bedrijfsvoering (rechtmatigheid) - wenst te worden geïnformeerd.
- g. Materialiteit: informatie is materieel of heeft een materieel belang, als deze informatie invloed kan hebben op de besluitvorming van de gebruiker van die informatie. Gebruikers zijn bijvoorbeeld raadsleden of burgers. Er zijn twee zaken waarvoor de materialiteit wordt gebruikt. Het is allereerst de basis voor de diepgang van door uit te voeren controlewerkzaamheden. Vervolgens is het bepalend voor het oordeel van de accountant over de jaarrekening.

2. Inleiding

De Gemeentewet (Gw), art. 213, schrijft voor dat de gemeenteraad één of meer accountants aanwijst als bedoeld in art. 393 eerste lid Boek 2 Burgerlijk Wetboek voor de controle van de in art 197 Gw bedoelde jaarrekening (JR) en het daarbij verstrekken van een accountantsverklaring en het uitbrengen van een accountantsverslag.

De gemeenteraad van Hengelo heeft op 19 april 2023 de verordening art 213 Gemeente Wet regels voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Hengelo vastgesteld.

In het verlengde van deze controleverordening is een controleprotocol opgesteld. In het controleprotocol wordt door de raad een aantal zaken geregeld ter afbakening en ondersteuning van de uitvoering van de jaarrekeningcontrole door de accountant. Daarnaast regelt dit protocol het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording en daarmee ook het financieel beheer zoals uitgeoefend door of namens het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college) van de gemeente Hengelo.

De gemeenteraad van Hengelo heeft op 3 december 2019 besloten PricewaterhouseCoopers BV (PWC) te benoemen als accountant van de gemeente Hengelo voor de accountantscontrole als bedoeld in art 213 Gemeentewet uit te voeren. Deze controle-opdracht betreft de jaarrekeningen 2021 t/m 2022 met een ingezette verlenging voor 2023 t/m 2025.

Dit controleprotocol bevat de volgende onderdelen ten aanzien van de opdracht aan de accountant:

1. Met dit controleprotocol bevestigt en specificeert de gemeenteraad de opdracht aan de accountant voor de jaarrekening 2023. Ook de gemeentelijke controles worden in lijn met dit controleprotocol ingericht.
2. Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole op de jaarrekening, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties.
3. Daarnaast worden in dit controleprotocol enige specifieke aandachtspunten voor de accountantscontrole 2023 aangegeven, als nadere specificatie van de opdracht door de raad aan de accountant.

Rechtmatigheidsverantwoording

Met de invoering van de wet versterking decentrale rekenkamers zal vanaf het boekjaar 2023 elke gemeente zelfstandig een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. In de rechtmatigheidsverantwoording geeft het college aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat de rechtmatigheidsverantwoording in overeenstemming zijn met door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving.

Grotendeels worden in de uitvoering van de rechtmatigheidsverantwoording dezelfde reikwijdte en normen gebruikt als voor de accountantscontrole.

Ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording bevat dit controleprotocol specifiek het volgende kader:

1. De raad geeft in het controleprotocol de verantwoordingsgrens aan voor de rechtmatigheidsverantwoording door het college.
2. Aanvullende afspraken voor de begrotingsrechtmatigheid voor de controle over 2023 zijn hierna in hoofdstuk 5.5 opgenomen.

Tot slot wordt in het bijgevoegde normenkader aangegeven welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van controle zal zijn.

3. Algemene uitgangspunten voor de controle / wettelijk kader

Zoals in artikel 213 Gemeentewet is voorgeschreven zal de controle van de in artikel 197 Gemeentewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd worden door de door de raad benoemde accountant.

Met ingang van 2023 wordt het college van B&W verantwoordelijk voor een Rechtmatigheids-verantwoording.

Voor een toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording in relatie tot de (accountants)controle bij gemeenten wordt onder meer verwezen naar het Besluit accountantscontrole decentrale overheid (Bado), Notitie Rechtmatigheidsverantwoording (Bado) en de Kadernota Rechtmatigheid van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) dat "de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder de gemeentelijke verordeningen".

In het kader van de rechtmatigheidscontrole van het financiële beheer worden negen rechtmatigheidscriteria onderkend:

• Calculatiecriterium • Valuteringscriterium • Adresseringscriterium • Volledigheids criterium • Aanvaardbaarheids criterium • Leveringscriterium	Deze zes criteria zien toe op de getrouwheid en worden afgedekt door de accountantsverklaring.
• Begrotingscriterium • Voorwaardencriterium • Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	Deze komen expliciet tot uitdrukking in de rechtmatigheidsverantwoording. door college

Het college is primair verantwoordelijk voor de naleving van de wet- en regelgeving en moet dus permanent inzicht hebben in de van toepassing zijnde relevante wet- en regelgeving.

De bovenste zes criteria zien toe op de getrouwheid en blijven van toepassing bij het vaststellen van de jaarrekening door het College. Er is dus sprake van overlap. Deze zes criteria blijven wel onderdeel uitmaken van het control-framework van het College. Daarnaast blijven deze criteria onderdeel uitmaken van de reguliere jaarrekeningcontrole en de controleverklaring van de accountant.

Blijven over de laatste drie criteria: begrotingscriterium, voorwaardencriterium, misbruik & oneigenlijk gebruik. Deze komen expliciet tot uitdrukking in de rechtmatigheidsverantwoording.

De toelichting hierover wordt nader uitgezet in hoofdstuk vijf.

De accountant stelt de getrouwheid van de jaarrekening vast, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording – als een onderdeel van de jaarrekening. In de controleverklaring wordt geen afzonderlijk oordeel meer gegeven over het aspect van de rechtmatigheid. Het college neemt de rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. De accountant zal toetsen of de jaarrekening getrouw is, en toetst daarbij dus ook of de rechtmatigheidsverantwoording een getrouwe weergave geeft.

De controle van de jaarrekening door de accountant is gericht op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- de getrouwheid van de door het college afgegeven rechtmatigheidsverantwoording;
- de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- het in overeenstemming zijn van de door het college opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 Gemeentewet (BBV);
- de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening;
- de bijlage bij de jaarrekening met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen, bedoeld in artikel 58a van het BBV.

Bij de controle zijn de nadere regels die bij of krachtens algemene maatregel van bestuur zijn gesteld op grond van artikel 213, lid 6 Gemeentewet, het besluit Accountantscontrole decentrale overheden, de Kadernota Rechtmatigheid alsmede de uitgangspunten en standpunten van de commissie BBV en de aanwijzingen en beroepsvoorschriften van het NBA, bepalend voor de uit te voeren werkzaamheden.

4. Goedkeurings-, rapportage- en uitvoeringstolerantie, specifieke aandachtspunten

4.1 Goedkeuringstolerantie

Bij de jaarrekeningcontrole 2023 geldt de volgende goedkeuringstolerantie

	Strekking accountantsverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaar rekening	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-
Lasten Begroting 2023	€347.425.000,-			

De percentages in de tabel worden genomen van de totale begrote programmalasten – inclusief toevoegingen aan reserves- ná laatste begrotingswijziging. De begrote lasten 2023 dient als indicatie van het te hanteren bedrag.

Toelichting op de goedkeuringstolerantie:

De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed. Worden de bedragen van deze fouten en onzekerheden overschreden, dan heeft dat gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring en de rechtmatigheidsverklaring van het college.

Een accountant en het college dienen de controle zodanig in te richten dat wordt gewaarborgd dat alle onrechtmatigheden en onjuistheden die het bedrag van de goedkeuringstolerantie overschrijden, worden gevonden en meegewogen in zijn oordeel.

Bovenstaande goedkeuringstoleranties zijn conform de wettelijke minimumvereisten. De gemeenteraad heeft de bevoegdheid de goedkeuringstoleranties strenger (dat is: op lagere percentages) vast te stellen dan deze minimumeisen. Niettemin wordt voorgesteld de wettelijke toleranties in acht te nemen, overeenkomstig met voorgaande jaren.

Naast deze kwantitatieve beoordeling vindt door de accountant en het college ook een kwalitatieve weging van fouten en onzekerheden (professional judgement) plaats.

4.2 Rapportagetolerantie

Wij nemen als rapportagetolerantie op een percentage van 5% van de materialiteit die geldt voor de jaarrekening 2023. De materialiteit is 1 % van de totale lasten in de jaarrekening. Alle afzonderlijke jaarrekeningposten die groter zijn dan deze 1% worden in ieder geval gecontroleerd, we spreken dan van een materieel proces.

Met de rapportagetolerantie geeft de raad de omvang van de gevonden fouten en onzekerheden in de jaarrekening aan, waarover zij in ieder geval -middels het accountantsverslag (getrouwheid) of in de paragraaf bedrijfsvoering (rechtmatigheid) - wenst te worden geïnformeerd.

De rapportagetolerantie kan in een percentage van de materialiteit worden uitgedrukt of in een absoluut bedrag. Ook kan voor bepaalde kostensoorten of organisatiegeledingen een afwijkende rapportagetolerantie vastgesteld.

De voorgestelde rapportagetolerantie houdt in dat elke fout of onzekerheid die uitkomt boven de 5% van de materialiteit wordt gerapporteerd, die de accountant en het college in het kader van de uitvoering van de (accountants)controle- met inachtneming van de hiervoor beschreven goedkeuringstolerantie- signaleert.

4.3 Uitvoeringstolerantie

Bij de jaarrekeningcontrole 2023 geldt een uitvoeringstolerantie van 75% op de goedkeuringstolerantie. Dit zal voor 2023 ongeveer rond de 2.600.000,- euro bedragen.

De uitvoeringstolerantie geeft het bedrag weer vanaf waar de accountant en het college zijn controle uitvoert. Voor de jaarrekening 2023 zal er een afslag voor onontdekte fouten worden genomen door de accountant. De gemeentelijke controle sluit hierop aan. Dit betekent dat de uitvoeringstolerantie niet gelijk maar lager ligt dan de goedkeuringstolerantie. Dat doet de accountant omdat er dan meer processen worden gezien en er zo een beter beeld van de gemeente kan worden verkregen.

4.4 Specifieke aandachtspunten in de jaarrekeningcontrole 2023

Onderdeel van het protocol zijn eventueel specifieke aandachtspunten. De werkgroep accountancy heeft voor de jaarrekeningcontrole 2023 als voorstel om aan te sluiten bij de relevante aandachtsgebieden die de accountant zelf in het controleplan onderkent voor de jaarrekeningcontrole 2021.

1. Transformatieplan sociaal domein:
 - a. op welke wijze is het transformatieplan ingeregeld in de interne beheersing (hoe is het geoperationaliseerd)?
 - b. En waar zitten bij de jaarrekening de belangrijkste verschillen tussen begroting, realisatie 2023 en realisatie 2022 (zijn hier al effecten van het transformatieplan zichtbaar)?
2. Jaarresultaat 2023:
 - a. Waar zitten de belangrijkste afwijkingen tussen begroting en realisatie per programma?
 - b. Zijn deze verschillen voldoende toegelicht door het college in jaarverslag/jaarrekening dan wel gemeld?
 - c. Zijn deze verschillen wel/niet rechtmatig? Wat voor aandachtspunten zien wij naar aanleiding hiervan m.b.t. de begrotingsrechtmatigheid?

Aan deze aandachtspunten zal de accountant binnen de controle op de jaarrekening 2023 specifiek aandacht schenken en over rapporteren. Vanuit de gemeentelijke controle sluiten we aan bij de aandachtspunten van de accountant.

5. Reikwijdte rechtmatigheidscontrole

5.1 Algemeen

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) dat “de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen “in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder de gemeentelijke verordeningen”.

De controle op rechtmatigheid is gericht op de naleving van externe en interne regelgeving, zoals die opgenomen zijn in het normenkader. Het normenkader wordt jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld door de gemeenteraad. De controle op rechtmatigheid is uitsluitend van toepassing voor zover deze directe financiële beheer handelingen betreffen of kunnen betreffen.

De commissie BBV heeft een standaardtekst opgesteld voor de rechtmatigheidsverantwoording. De standaardtekst zal door gemeente opgenomen worden in de jaarrekening.

Het kader van de (financiële) rechtmatigheidsverantwoording bestaat uit de volgende criteria:

- Begrotingscriterium;
- Voorwaardencriterium;
- Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O).

Bovenstaande criteria komen expliciet tot uitdrukking in de rechtmatigheidsverantwoording. Rechtmatigheidscriteria die ook de getrouwheid raken zijn geen onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording. Bijvoorbeeld: constatering van een verslaggevingsfout is geen onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording. Dit voorkomt dat de accountant en het college hetzelfde rapporteren.

5.2 Verantwoordingsgrens

Met betrekking tot de rechtmatigheid spreken we van een verantwoording, niet van een goedkeuring. Dat is een wezenlijk verschil met de getrouwheid. Om een rechtmatigheidsverantwoording af te kunnen geven moet de raad aangeven welke grens het college moet gebruiken bij haar verantwoording over de rechtmatigheid. De bandbreedte voor de verantwoordingsgrens is minimaal 0% en maximaal 3%. De verantwoordingsgrens is als volgt gedefinieerd:

“De verantwoordingsgrens is een door de gemeenteraad vastgesteld bedrag, waarboven het college van B&W de afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) moet opnemen in de rechtmatigheidsverantwoording. De verantwoordingsgrens valt binnen de bandbreedte van 0% tot 3% van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves”.

De gemeenteraad is vrij om binnen de eerdergenoemde bandbreedte de grens te bepalen. Hierbij is van belang om op te merken dat voor fouten en onduidelijkheden hetzelfde percentage geldt. Fouten en onduidelijkheden mogen daarbij niet bij elkaar opgeteld te worden.

In 2023 wordt de verantwoordingsgrens van 3% gehanteerd, dit is namelijk het eerste jaar waarin formeel de verantwoording door het college wordt opgesteld en geeft ruimte om te leren en verbeteren. Het streven hierbij is om het percentage op termijn af te bouwen. Het toepassen van een lager percentage voor de verantwoordingsgrens vereist een hogere intensiteit van de verbijzonderde interne controle. Een goed functionerende (V)IC is daarbij randvoorwaardelijk.

5.3 Rapportagetolerantie en uitvoeringstolerantie

De rapportagetolerantie is gelijk aan die van de accountant, namelijk 5% van de materialiteit die geldt voor de jaarrekening 2023. Ook de uitvoeringstolerantie stellen we gelijk aan de accountantscontrole, namelijk 75% op de goedkeuringstolerantie. Dit zal voor 2023 rond de 2.600.000,- euro bedragen.

5.4 Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de

financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”.

De financiële beheershandelingen moeten tot stand komen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting. Als blijkt dat de gerealiseerde bedragen hoger zijn dan de geraamde bedragen is er sprake van een onrechtmatigheid (begrotingsonrechtmatigheid). Dit omdat de overschrijding een inbreuk vormt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

5.5 Aanvullende afspraken over begrotingsrechtmatigheid

In de financiële verordening (artikel 10) zijn afspraken opgenomen over begrotingsrechtmatigheid.

“Artikel 10 – Begrotingscriterium en -rechtmatigheid

- o Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde Beleids begroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen.
- o De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd als bedoeld in artikel 3 lid 2.
- o Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde kredietbedrag. Een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaal bedrag van het krediet, wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.
- o Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Afwijkingen worden als acceptabel (en daarmee rechtmatig) aangemerkt in de volgende situaties:
 - Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren;
 - Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling;
 - De overschrijding van een budget is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage”

De Commissie BBV heeft in november 2023 echter de definitie aangepast voor begrotingsrechtmatigheid. In lijn met de commissie BBV hanteren we de nieuwe definitie van begrotingsonrechtmatigheid. Hiervan is sprake als het College van B&W bij de realisatie van doelen en het realiseren van activiteiten:

1. De door de gemeenteraad vastgestelde budgetten voor wat betreft de lasten op programmaniveau of investeringsbudgetten overschrijdt,
2. toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die niet door de gemeenteraad zijn vastgesteld
3. en als bij onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot de begroting niet tijdig met begrotingswijzigingen is aangepast of is gemeld aan de raad.

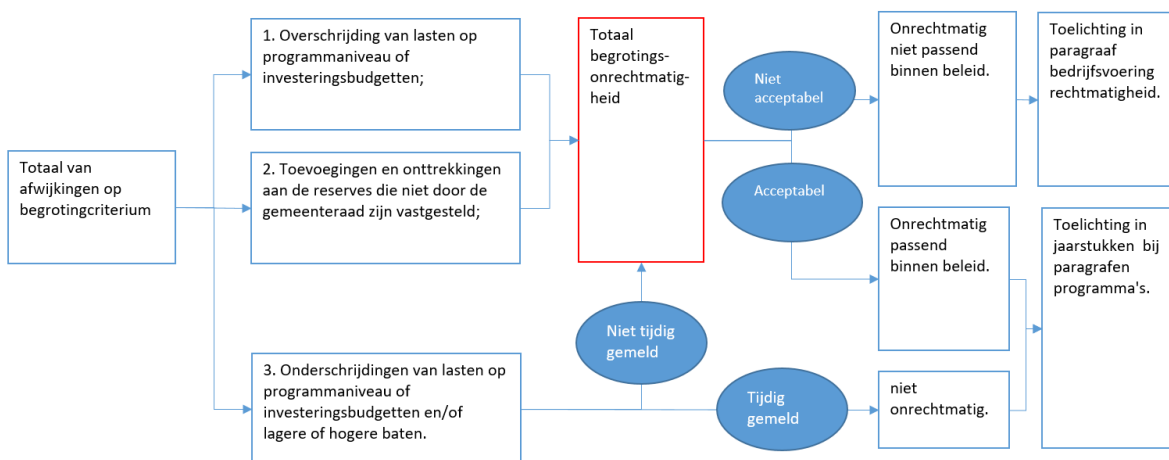
De definitie is ook van invloed op Artikel 10, lid 4, sub a,b en c van de financiële verordening, we doelen hier op een overschrijding van lasten.

Gedurende het jaar zijn er al verschillende momenten om de begroting te wijzigen, daarvoor zijn de tussentijdse rapportages (Beleidsrapportages en verzamelwijzigingen op de Beleidsbegroting). Voor de duiding van het nadere beleid door de gemeenteraad sluiten we aan bij de reguliere werkwijze en financiële verantwoordingen in de Jaarstukken van de afgelopen jaren.

We nemen aanvullende kaders voor begrotingsrechtmatigheid op ten aanzien van de tijdigheid van melden. Hierbij worden met ingang van de Jaarstukken 2023 de volgende kaders gehanteerd voor de beoordeling van begrotingsonrechtmatigheden:

- Het melden van overschrijdingen van lasten op programmaniveau of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten is tijdig en daarmee rechtmatig als deze afwijkingen uiterlijk bij de jaarstukken worden gemeld en toegelicht.
- Begrotingsonrechtmatigheden die als niet-acceptabel worden beoordeeld, worden in de paragraaf bedrijfsvoering verder toegelicht indien ze groter zijn dan de rapportagetolerantie. Dit is in lijn met de rapportage over andere onrechtmatigheden.

Het totale afwegingskader voor de begrotingsonrechtmatigheid is in onderstaande tabel weergegeven.

5.6 Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De voorwaarden zijn afkomstig uit de regelgeving en hebben betrekking op aspecten zoals: doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur. Het niet in acht nemen van deze voorwaarden kan leiden tot een onrechtmatigheid.

Mocht tijdens de toetsing toch blijken dat het normenkader niet juist of compleet is en dit consequenties heeft gehad voor de controles, dan geeft het college in de bedrijfsvoeringsparagraaf in de jaarstukken aan welke regels het betreft. De accountant moet dit in zijn verslag bevestigen.

Tenslotte is de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV van toepassing bij de controle. De commissie BBV heeft de opdracht zwaarwegende adviezen uit te brengen. Afwijking daarvan is in beginsel niet mogelijk, tenzij er doorslaggevende argumenten zijn om af te wijken. De afwijkingen dienen dan door de gemeente en accountant te worden gedocumenteerd.

5.7 Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

De rechtmatigheidseis betreft ook de toetsing op juistheid en volledigheid van de gegevens, die door de belanghebbenden zijn verstrekt om het voldoen aan voorwaarden aan te tonen. Dit ter voorkoming en bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving (M&O-criterium).

Onder misbruik wordt verstaan: het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen, dan met het doel om voor een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen. Misbruik van overheidsgelden kan gelijk worden gesteld met het plegen van fraude, om zich onrechtmatig overheidsgelden toe te eigenen. Bij fraude passen beheersmaatregelen zoals fraudepreventie, handhaving, fraudeopsporing en sancties.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan: het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan (de 'geest van de wet'). De beheersmaatregelen die daarbij passen zijn: handhaving, voorlichting, analyse toepassing en actualisering wet- en regelgeving. Ook dit kan tot een onrechtmatigheid leiden.

6. Rapportering

Gedurende het jaar zal het college aandacht dienen te schenken aan de rechtmatigheidsvraagstukken en hierover rapporteren. Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant. De opvolging van bevindingen van interne- en externe controle waaronder rechtmatigheidsonderzoeken is een belangrijk onderdeel van de verbetercyclus. Hierna wordt in het kort toegelicht wat dit inhoudt.

6.1 College: Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf boekjaar 2023 rapporteert het college over de uitgevoerde rechtmatigheidscontroles en de gevonden onrechtmatigheden boven de rapportagegrens in de

bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag. Hierbij worden ook verbeteracties opgenomen om een fout of onduidelijkheid in de toekomst te voorkomen of verkleinen.

Daarnaast wordt er een rechtmatigheidsverantwoording afgegeven in de jaarrekening. Dit is een gestandaardiseerde verklaring zoals wettelijk voorgeschreven.

6.2 Accountant: Interim-controle

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant de interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van de interim-controle wordt na afronden van de interim-controle een managementletter uitgebracht aan het college. Bestuurlijk relevante uitkomsten van de interim-controle worden ter kennisname aan de Auditcommissie aangeboden via een boardletter.

6.3 Accountant: Verslag van bevindingen

Overeenkomstig de Gemeentewet wordt omtrent de controle van de jaarstukken een verslag van bevindingen uitgebracht aan de raad en in afschrift aan het College van B&W. In het verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

6.4 Accountant: Controleverklaring

In de Controleverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven. De controleverklaring ziet toe op de getrouwheid van de jaarstukken inclusief de rechtmatigheidsverantwoording van het college. De controleverklaring is bestemd voor de raad, zodat de raad de door college van B&W opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

7. Normenkader, reikwijdte accountants- en gemeentecontrole

De accountantscontrole en de controle op rechtmatigheid voor het controlejaar is limitatief gericht op de naleving van:

- wettelijke kaders, zoals die in de kolom “wetgeving” van de “Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidscontrole gemeente Hengelo ” is opgenomen (bijlage 1 van dit protocol); dit uitsluitend voor zover het directe financiële beheers handelingen betreft;
- de beleidsbegroting van het controlejaar inclusief door de raad bekrachtigde wijzigingen;
- de financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet;
- de controleverordening ex artikel 213 Gemeentewet;
- de verordening periodiek onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid ex art 213a Gemeentewet;
- de overige kaders zoals opgenomen in de kolom “Interne regelgeving” in bijlage 2 bij dit protocol, voor zover van toepassing en uitsluitend voor zover het gaat om bepalingen die zien op recht, hoogte en duur van financiële beheershandelingen.

Bijlage 2 bevat de relevante regelgeving voor de gemeente Hengelo. Deze regelgeving is ingedeeld naar externe regelgeving (wetgeving) en interne regelgeving.

Gemeente Hengelo, controleprotocol jaarrekening 2023
 Relevante wet- en regelgeving in het kader van
 rechtmatigheidscontrole , ingedeeld naar thema's

geactualiseerd oktober 2023
 bijlage 2

<u>Thema</u>	<u>wetgeving</u>	<u>interne regelgeving</u>
Milieu		
Afvalstoffenbeheer		Afvalstoffenverordening gemeente Hengelo Verordening tegemoetkoming onvermijdbaar medisch afval
Rioolbeheer en reiniging		Verordening rioolheffing Verordening riool aansluitrecht Verordening Reinigingsheffing
Milieubeheer	Wet belastingen op milieugrondslag Wet Milieubeheer Wet bodembescherming Besluit bodemkwaliteit	Gemeentelijk Rioleringsplan Verordening bodemsanering VTH beleid Twente
Klimaat en duurzaamheid		Klimaatadaptatiestrategie Hengelo Warmteprogramma Omgevingsprogramma Nieuwe Energie Hengelo 2021-2030
Onderwijs en Cultuur		
Basis- en speciaal onderwijs	Wet primair onderwijs Wet voortgezet onderwijs Wet op de expertise centra	verordening voorzieningen onderwijshuisvesting Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Hengelo
Voortgezet onderwijs	Wet educatie- en beroepsonderwijs	Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Hengelo
Cultuur		Algemene subsidieverordening (Asv) Subsidie uitvoeringsregeling Subsidieregeling Duurzame Wederopbloei
Vreemdelingenzaken , integratie	Wet Inburgering	
Openbare ruimte, ontwikkeling		
Wegenbeheer	Wegenverkeerswet Wegenwet Besluit administratieve bepalingen wegverkeer Wet personenvervoer	

Havenbeheer	Binnenvaartwet	Havengeldenverordening Havenbeheerverordening
Grondexploitatie	Wet ruimtelijke ordening (Wro) Besluit ruimtelijke ordening (Bro)	Omgevingsprogramma Grondbeleid Grondprijzennotitie Herziening grondexploitaties Erfgoedverordening
Welzijn, Volksgezondheid		
Publieke gezondheidszorg	Wet publieke gezondheid (Wpg)	Meerjarenplan gezondheid Algemene subsidieverordening (Asv) Subsidie uitvoeringsregeling Accommodatiebeleid Sociaal en Vastgoedkaders
Kinderopvang	Wet kinderopvang	Kwaliteitskader Hengelose Voorschool
Welzijn en Maatschappelijk ondersteuning	Wet Maatschappelijke Ondersteuning	Beleidsregels Maatschappelijke Ondersteuning Verordening maatschappelijke ondersteuning Lokale visie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen na 2021 Nota Handhaving Sociaal Domein Algemene subsidieverordening (Asv) Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025 Subsidie uitvoeringsregeling Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo
Jeugd	Jeugdwet	Verordening Jeugdhulp gemeente Hengelo Actieplan preventie Jeugd Subsidie uitvoeringsregeling Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025 Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo
Sport		Tarieven Sportaccommodaties Uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen Subsidie uitvoeringsregeling Kadernota Sport en Bewegen Lokaal Sportakkoord
Werk en inkomen		
Sociale inkomensvoorzieningen	Participatiewet IOAW en IOAZ Wet Sociale Werkvoorziening BBZ	Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025 Verordening PGB WSW Verordening tegenprestatie Beleidskader Armoede en Schulden Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Werkgelegenheid		Verordening maatschappelijke participatie Verordening adviesraad sociaal domein en cliëntenraad minima en WMO Verordening individuele studietoelage Verordening loonkostensubsidie Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo
Schuldhulpverlening	Wet gemeentelijke schuldhulpverlening	Re-integratie verordening Verordening startersleningen Verordening individuele inkomenstoelage Beleidskader Armoede en Schulden
Wonen		
Wonen	Leegstandswet Woningwet Uitvoeringsregeling huurprijzen woonruimte Huisvestingswet	Legesverordening Woningbouwplanning en programmering Woonvisie Afwegingskader
Bouwen	Wet alg. bepalingen omgevingsrecht (Wabo) Wet Ruimtelijke Ordening (Wro) Bouwbesluit Besluit omgevingsrecht (Bor) Besluit ruimtelijke ordening (Bro)	Legesverordening Woningbouwplanning en programmering Structuurvisie Hengelo 2030 Omgevingsvisie Hengelo's buiten Omgevingsvisie Hart van Hengelo
Overig, Bestuur en Middelen, Verslaglegging , Algemeen		
Burgerlijke stand en basisregistratie personen	Gemeentewet Burgerlijk wetboek Wet Basisregistratie Personen Wet rechten burgerlijke stand	Legesverordening
Openbare orde / veiligheid	Wet Veiligheidsregio's Drank- en Horecawet	Algemene Plaatselijke Verordening (APV)
Algemeen middelenbeheer	Besluit Begroting en Verantwoording Wet gemeenschappelijke regelingen Wet Omzetbelasting, Wet BTW compensatiefonds ESF, EFRO	Financiële verordening Controleverordening Nota Investerings- en activeringsbeleid beleidsnota weerstandsvermogen/ risicomanagement Nota reserves en voorzieningen Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo
Treasury beheer	Wet fin. decentrale overheden (FIDO) Wet Houdbare overheidsfinanciën (HOF) Reg.uitzettingen en derivaten decentr.overheden (RUDDO)	Nota verbonden partijen Treasury besluit

Arbeidsvoorwaarden, personeelsbeleid	Ambtenarenwet 2017 Fiscale wetgeving Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) CAO gemeenten 2021 Rechtspositiebesluit Raads- en commissieleden Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers Wet APPA Wet Normering Topinkomens (WNT) Burgerlijk wetboek, boek 7	Personeelshandboek gemeente Hengelo verordening rechtspositie raads- en commissieleden
Inkopen en contractbeheer	Aanbestedingswet (Landelijke wetgeving inkopen) Europese regelgeving inzake aanbesteding, staatsteun, en mededinging ; Wet Markt en Overheid (WMO) Aanbestedingsbesluit	
OZB	Wet waardering Onroerende Zaken	OZB verordening
Parkeerbeheer		Verordening parkeerbelasting Aanwijzingsbesluit betaald parkeren Parkeerverordening Uitwerkingsbesluit parkeerverordening
Toeristenbelasting		Verordening toeristenbelasting
Grafrechten	Wet op de lijkbezorging	Verordening begraafrechten
Hondenbelasting		Verordening hondenbelasting
Baatbelasting		Baatbelastingverordening
Marktgelden		Verordening marktgeld Marktverordening / marktreglement
Reclame en precariorechten		Verordening precariobelasting
Privacy	AVG	
SISA	AMvB SISA	